

GOD BI ZAD
GODESZIZ JNDA MARK

ATH 200.
1
GM 1910

LIBRARY OF THE
Massachusetts
Bible Society

Catalog No. *ATH 200.1/GM.1910*

Family *ATHAPASCAN*

~~Sub-Family~~ *Southern Division*

Branch

Group

Language *NAYAHO (NAVAJO)*

Dialect

Locality

Contents *GENESIS & Mark (Inl)*

Version

Translator *Rev. L. P. Brink*

Published by *A. B. S.*

Place *N.Y.*

Date *1910*

Accession No. *337*

Accession Date *JAN 16 1930*

Price *5m / 0.27*

MOZES BI NALTSQS ALSEDIHIGI

Ġ O D E S Z I Z

HOLYEHIGI

INDA

YISTAINİLLI BA HANI

M A R K

NALTSQS YE YIKI-ISCINIGI

TOHATCIDI ENİŞOTI DINE BIZADKYEĦGO AYILA

NEW YORK:
AMERICAN BIBLE SOCIETY,
INSTITUTED IN THE YEAR MDCCCXVI.

1910.

[Navaho, Genesis and Mark, 8vo.]

NAVAHO ALPHABET.

(Adopted by the Language Unification Committee of the Southwest Indian Conference.)

	(NAVAHO)
a as in what.....	łakan (sweet)
ā as in father.....	th̄a (three)
b as in bear.....	beş (iron)
c like ch in church.....	ciş (wood)
d as in dog.....	dine (man)
ḍ between d and t.....	ḍota (no)
e as in met.....	dine (man)
ē like ea in bear.....	bi-ē (his clothes)
ẹ as in they.....	ḍiḷe (to-night)
f in foreign words only.	
g as in go.....	nakigo (two)
ḡ guttural as in.....	hoḡan (dwelling)
h as in house.....	hoḡan (dwelling)
ḥ like German ch in ach.....	ḥai (who)
i as in it.....	lit (smoke)
ī as in machine.....	biḷiḷ (his horses)
j as in judge.....	şija (my ear)
k as in king.....	kin (house)
k̄ Hopi for ky.	
l as in lamp.....	lan (indeed)
ł as in.....	tol (rope)
m as in moose.....	musi (cat)
ṁ Zuni double.	
n as in not.....	Notai (Ute)
ṅ nasal.....	nataṅ (corn)
ñ Spanish pronunciation in Hopi as in cañon.	
o short as in obey.....	tho (water)

- q long as in note, pole.....tłó (river)
 ö like the German unilaut o, used in the Hopi.
 õ same sound prolonged, used in the Hopi.
 p as in pig.....dipe (sheep)
 q in foreign words.
 r in foreign words.
 s as in sin.....sin (song)
 ş as in sugar.....şi (I)
 t as in top.....atin (nothing)
 u like oo in moon, only shorter.....wutałti (above)
 ũ like oo in moon.....muşi (cat)
 v in foreign words.
 w as in wood.....wiya (down)
 x in foreign words.
 y as in you.....yaži (small)
 z as in zone.....azați (bridle)
 ž as in azure.....şıže (my father)

A click or hiatus after a consonant or a glottal stop after a vowel is marked thus ' after the letter.

DIGRAPHS:

- tl as in.....tlo (hay)
 dl as in....dloņ (gopher)
 ts as in.....tse (stone)
 dz as in..dzanež (mule)

DIPHTHONGS:

- ai as in aisle,..şinaı (my brother)
 au as in.....au (yes)
 ei as in.....sei (sand)

VOCALIZED CONSONANTS OR SEMI-VOWELS:

- ŋ as in.....ŋteŋ (was)   ! as in.....!iŋłkai (white horse)

MOZES BI NALTSOS AĻSĒDIHIGI

Ģ O D E S Z Ī Z

HOLYĒHIGI

Ġ O D E S Z I Z .

1 Ġodeyadan God yadiłhił ado nahastsan ayila. 2 Nahastsan ai d'ado atehetanđen, bekagi hatihita atin nden, ado nahoditson bekagi cahalhyel: ado God be Nilci tho yeke nniyago. 3 Ado God ani: adintin le': taako adideztlad. 4 Ado God adintine yinelingo yaate, ado God adintine cahalhel yil ilseinnil. 5 Oko God adintine jin yidinid, cahalhelLEN tle yidinid. Ado ininango to ganaotango tsida aled la jin silin.

6 Oko God anadontnid: bin tho bitha gazean le', oko binigi tho alsanadagyego. 7 Oko God tho bitha gazeango ayila, ado bitha gazeannigi wiyadi thohigi inda yutahti thohigi yil alseinnil: ai ta akutsa. 8 Oko God ai bitha gazeanigi ya yidinid. Ado ininango to ganaotango naki jin silin.

9 Ado God anadontnid: yadiłhił biyahigi thohigi taalbhigi ahandagye, ado tlez yilsei gole': ai ta akutsa. 10 Ado God tlez yilseyen nahastsan yidinid, inda tho ahandazgoheñ tho-ntyel yidinid: ado God yinelingo yaate. 11 Ado God anadontnid: nahastsan bini tlo beka gole' inda cil bina kelye dabidaltego ghahinotinil le', inda bin tsin binestan dagole', bekon biyidi daholoni dabidaltego ghahinotinil le': ai daakutsa. 12 Ado nahastsan tlo beka nahotlel, inda cil bina kelye dabidaltego, inda tsin binestan ban nahotlel, bekon biyidi daholoni dabidaltego ghahinotinil. Ado God yinelingo yaate. 13 Ado ininango to ganaotango thagi jin silin.

14 Ado God anadontnid: beadintini wutahti nahotle, jini inda tlei alsaneinnil: bini holzişi an ile, inda jini inda nahahahi. 15 Yadiłhił biyiden adintin nahastsan bekajin bin adi holon: ai

[Navaho.]

daakutsa. 16 Ado God beadintini nakigo ayunltshogo ayila; ntsagi ai jini binanta, alşisigi ai tlei binanta; inda son ilto ayila. 17 Oko God wutahti nininil nahastsan bekajin bedadintindo-go. 18 Indita adintin cahalhyel yil alsananeinnilgo; oko God yinelingo yaate. 19 Ado ininango to ganaotango dñi jin silin.

20 Ado God anadontnid: bini hyinani tho yi kyedahatini dohayui biyi gole', ado bini tsidi nahastsan yikago yadiłhił bicinti ndaatale'. 21 Oko God taaiyisi lotsohigi anayitla, inda taaltsho dahanani, tho yi dahananita, tho yi dohayui nahotlel do dabidaltego ghahinotinilgo: ado taaltsho ndata'i althadatełli dabidaltego ghahinotinilgo; ado God yinelingo yaate. 22 Ado God yicin hadsi: nihiyazi ndahwilele, keandaneñil le, inda thontyel bigah dahitopin, inda tsidi keandaneñil le nahastsan bekagi. 23 Ado ininango to ganaotango astlaa jin silin.

24 Ado God anadontnid: nahastsan bekagi hyinani gole', ndaltloşi dodahoskyehigita inda ndanai inda ndaltloşi dahoskyehigita dabidaltego ghahinotinilgo: ai to ta-akutsa. 25 Ado God ndaltloşi dahoskyehigi ayila, inda dodahoskyehigita, inda ndanai taaltsho nahastsan bekagi ndanaigi, ado God yinelingo yaate. 26 Ado God anadontnid: galañ dine anadadinnil tanihyiltego, bini binantai do tlo thontyel yi yi kyedahatini, inda tsidi yadiłhił yicinti daholoni, inda ndaltloşi, inda nahastsan inda ndanai nahastsan yiki ndanaigi. 27 Kutego God dine ayila, t'a Pi ki atego, God ki atego ayila, bakani baadi yilgo ayila. 28 Ado God bikyi

sosdolzin ado ani: akkedahinotınl le' to keandainolziş le', inda nahastsan bigadidopinl, beka ndanołtın t'a bannda-tingo, inda tho yiı kyedahatını binantai diłel, inda tsidi althaatełli, inda dahanani daaltsho nahonelañjin nahastsan bekagi binantai diłel. 29 Ado God ani: jokon, Ői taaltsho nanise nadinaan nahastsan taatenđen bekagi holoni, inda tsin nahonelañjin, biditse bekon dabiyii, ai kat neçnyan doleł. 30 Indita tlohdotlızigi hyinani taaltsho bicinyan dogo badinaan, ndaltloŐi lañ, ndatai lañ inda ndanai nahonelañji: ai daakutsa. 31 Indita God ayılaigi daaltsho yinelıngo, inda jokon, daiyissi yaate. Inda inıngo to ganaotango gaŐhan jin silin.

2 Didi ki atego yadiłlıl indita nahastsan to bił alya, inda daaltsho biyidi daholoni. 2 Ado sossit eskango God binaniş astınt ayılaigi ado sossit eskango ganalyin, ayilayen bi naniş yitsanden ganalyin. 3 Ado God sossit eskango bikyisosdolzin, akwe ganalyin- go be ate, binaniş yitsanden ganalyin.

4 Godeyadan di hani ate, yadiłlıl nahastsan bił alyadan; 5 ado daaltsho cil tahto dadintınđan, inda tlođ daaltsho tahto dadintınđan bahani ate; Jehovah God tahto nahaltin ileta nahastsan bekagi, dine tlez yiı nalnişi do atin. 6 Ahiyen tahtılto nahastsan bekagi inda natango nahastsan neistle. 7 Indita Jehovah God dine tlez ye yiila, indita binı gunę deyulgo ayul hyinani, oko dine hyinani silin. 8 Oko Jehovah God gaahbiyajigo Eden holyehigi daakyeğgi kitdıla; ado akwe dine ayilayen ninilıtyin. 9 Ado Jehovah God nahastsan biyiden tsin gatahin nesango, sikeate nileıngo inda ban eçnyan yadatehigi anayitla, inda tsin be inani holyego daakyeğ alnıngi etsi, inda tsin yaate to banhakkiate be bedahozengo ilto. 10 Inda tho Eden den jinlin be naniyensgo, akwe alsadazgo dıngo bitsanlin silin. 11 Alse- hige bitsanlinigi tho Pison holye- dinekyeh Wənikohi holye, keya Ha-

vila holyehigi be nazlin, akwe ola holo-ngo; 12 ai keyahigi biyi ola hige daiyissi yaate, inda tse bedola holyehigi ilto akwe holon, inda tse onyx holyehigi ilto. 13 Nakigo bitsanlinigi ai tho Gihon wolye, Dinekyeh tho Galin wolye, Nakaitlizini bi keya be nazlin. 14 Thago bitsanlinigi aiti tho Hidekel wolye, Dinekyeh tho Tshinlinigi wolye, gaajıngo keya Assyria holyejin ilin. Dingo bitsanlinigi aiti tho Euphrates holye, Dinekyeh tho Lakanigi wolye. 15 Oko Jehovah God dinehen neidilıtyin, ado daakyeğ ayuanolninenęi nihonilıtyin, akwe nalniş to yaagalyango. 16 Ado Jehovah God dine ahilni do ani: aaltsho tsin daakyeğ biyi daholoni daninizengo niyan- do, 17 nti tsin yaate do banhakkiate be bedahozen holyego, do ban adiyinla, ban inıyango, daaiyisi daani dadıtsal, jini.

18 Oko Jehovah God anadontnid: do la yaate ta dine tasahi nagago, gaka- analewoi ga adıŐil. 19 Ado nahastsan biyiden Jehovah God ndaltloŐi taaltsho ayilahigi, indita ndatai daaltsho dine yangi ahan neinilkad haitego yitha ozi do yidinolin, dabizi ya ayilahigi ai dabizi. 20 Oko dine ndaltloŐi do ndalt- sitigi dabizi ya ayila, inda ndatai ilto, inda ndaltloŐi ndaltsitigi; nti gaka- analewohigi tahto hwe hale ta. 21 Oko Jehovah God dine daaiyisi goilgaz, ado ajilgazgo, ado (God) gatsan la gayi- thango, gayithanengi atsin ye tandenil- tin; 22 atsan gayithanenni Jehovah God ai atsan atsan ayila, ado dine yanti goinaas; 23 Oko dine ani: didi kat Őits'enen bitsen, inda Őitsinen bit- sin, atsan holyedo, inda bitsanden gotsislin ai di ban. 24 Didi ban dıne gaze inda gama bitsasdokal ado hwe estsan ahyişdedoas, oko ai nakihigi taalai atsin doleł. 25 Oko alciscı dajil- ci, dine to hwe estsan to, do ahayaznt- sinta.

3 Ado tliş aha hwinyant nahastsan bekagi dahanani bitaden, Jehovah God ayilahigi, ado astsani yicın hadsi;

da daani God anigo, di tsin daaltsho daakyehegi holonigi's do ban hacinyanta: halni. 2 Daako astsani tliš opejini: kat nihiyi lan tsin daaltsho ban itan dolel daakyehegi daholonigi; 3 God lan anihyilni; taalai tsin alningi iahigi do ban hadosinla, dinone! be ate. 4 Ado tliš astsanni yicin ganantsi: nihiyi lan daanigo do dinone!ta, ani; 5 God bilbehozen lan, ban oinyango, nihina an adadonil, ado God ki inohtedo, yaate to banhakiate nihiyilbehozendo, agalni. 6 Oko astsani tsinen yinelingo, cinyan yaate, nileingo nizuni, oko ai tsinigi bitin jilingo gojinyan agolehigi ate; ado cinyan ban nisdinango, oko jinyan, oko gahastin ilto basnaango, yiyiyen. 7 Oko gana alciscj anatsa, oko golbehozengo dajilci, oko atan ahyidasdikadi gae ajilago. 8 Oko Jehovah God daakyehegunē naga itsa inda bizi tsidjtsan, jingo niyulgo, oko dine beestsan to yilgo Jehovah God bitsan nisdestin, daakyehegunē tsin binehgi.

9 Ado Jehovah God Adam yiyizigo agalni: gadiş nana? 10 Ado ajini: nine disitsango daakyehegi biyi gunē, oko ntsistsid, tatlenişcigo binina, ado ndistin. 11 Ado Jehovah God agalni: haşan talennicilee nişni? Ta ai tsinnigi's ban inyan, do ban adiyinla ndişninen? 12 Ado dine ajini: astsan şemiltyinen tsin ban la seinaango yinyani, jini. 13 Oko Jehovah God astsanni yicin ganantsi: di şan ha di ban nsiniya? Oko astsanien anasdonid: nle tliš şidezlo, yinyani. 14 Oko Jehovah God tliš yicin ganantsi: di kwintsago ban, cindaş dilel hyinani daaltsho bilahti, nipit be nandado, inda ni iniltnin tles teya niyando. 15 Inda ni lan inda astsan bilgo alkedinonido, inda naalcin inda to aji gaalcin to alkedaditnido holago, ntsitşin deidilthaşgo, ni ai bikethal ahyihilgaz do. 16 Oko (God) astsanni yicin ganantsi: yiniltsani nitsandō ilgoneskai keandadzis, t'a ilgoneskai biyijin alcini nihileido ado nahastin lana bintnido, oko ai ninantai nşindo. 17 Oko God Adam yicin ganantsi: neestsan

bizi yisinilşanigi, ado ai tsin inyanigi do ajinyanta ndişninen, ai ban nininina nahastsan ncon dolel, indita ni iniltnin donilgadsitago ban inyan do. 18 Tsin dadenini inda cil dadenini beka nahodotlel, inda tlez yihi kyeditlehi teya niyando. 19 Inda t'a nini tho banahatlehigo ncinyan niyando, tlez nisinntlingo inta, aden ndilyayen; galan tlez nşin inda tlez nditlego, jini. 20 Oko Adam hwe estsan Eva bisdinid, Dinekyeh Inani, dine daaltsho bima jilingo ban. 21 Ado Jehovah God Adam inda be estsan to akagi e ya ayila, to ye gagodila.

22 Oko Jehovah God ani: jokon, dine t'a nihiyiltei silin, yaate to banhakiate bilbehozen, nti kat ta nanatsan hila, tsin be inani yanadotson! ban, to holago hyinado. 23 Ai di binina Jehovah God daakyehegi cohoniyod, tles biyi nşilnişdogo, da godilyayenden. 24 Oko dinehen cinetsod; indita naleai diyin gaajigo niniltyin daakyehehendo, indita diltliš diltligo danilşangi naiyiyotinşgo, oko tsin be inani bicin atini ai yanşin dogo.

4 Ado Dine hwe estsan Eva bil aha nşistaz, ado isniltsant, ado Kayin jiscin ado ajini: dine Jehovah be şe hazlin. 2 Ado bitsili Habel yolye najiscin; ado Habel ai nanilkadi silin, nti Kayin ai daakyehegi nalniş. 3 Itan akutsago Kayin bi daakyehegi neines-tani nneyijahgo Jehovah bicin neiyilni; 4 inda Habel ilto nanilkad den dipeyazi atse ndahacihigi bicin najilni. Inda Jehovah Habel yinelin inda ganayilnihi ilto. 5 Nti Kayin ganayilnihi gi do gonilşinta; ai di ban Kayin daayisi bahocint ado do bilhozonta. 6 Ado Jehovah Kayin ahilni: hategos nahocint to do nişhozonta? 7 Da dan's yaatehi anilingo nişhozon dilel, nti do yaatego anilingo, banhakkiate ceatin den astedulzin, ado ninizen do, inda ni binantai nşin do. 8 Ado Kayin gatsili Habel bil yajolthi, ado dihihi agotint daakyehegi nşeaşgo, Kayin nasditnago gatsili bil nişilgal.

9 Ado Jehovah Kayin ahilni: gajis Habel ntsili? Ado Kayin ajini: hula, da ši şitsili ba agasyan? 10 Oko Jehovah ani: Ha le ntint? Ntsili bitilen tlez bikado Şicin yica: 11 ado kat cindaş dilel nahastan bekagi, ai bize an aholahigi, ntsili bitil akune silin nlayeğo; 12 kudo daakyehigi nanilniş do yaatego nmaditnişinla ado nanilnit do inda daalajin nanedo. 13 Ado Kayin Jehovah ahilni: banhakki asidilyahigi ši tik ate; 14 jokon, kat nahastan biniden dijin cişininiltşan, okogoş ntsan ndideştinl, okogo taalajin nostsit do, to thadişne nahastan bikagi, oko haşin taşi kiniya şin şidiyolhyel. 15 Oko Jehovah Kayin ahilni: oko haşin Kayin tsishyişin şin, sosti akunaneltego banhakki agodadolnil; okogo Jehovah Kayin gake iscin, haşin tahekekahigi do godiyolhyeltago biniyi.

16 Ado Kayin dasdina Jehovah bitşando ado Nod holyehigi keya bika kyehojitindogo, Eden holyehen gaajigo. 17 Ado Kayin hwe estsan bil aha njiştaş, ado isniştant ado Henoh jiscin, ado kinhalaago ayila ai kinhalaahigi Henoh yidinid, ta biyi holyehigi ki atego. 18 Henoh ai Irad bananiscin, inda Irad ai Mehuyael ba naniscin; ado Mehuyael Methusael ba naniscin: ado Methusael Lameş ba naniscin. 19 Ado Lameş ai naki baadkye ayila, la bişi Ada holye, nanała ai Zilla holyego. 20 Ada ai Jabal jiscin, aiti nepal yikedahatini inda bibekashi daholoni bize silin. 21 Gatsili ai Jubal holye, aiti dilni ilini bize nanastlin. 22 Ado Zilla ai Tubal-Kayin jiscin ai beş naatcitigi binantai nanastlin. Inda Tubal-Kayin biteşi Naama holyego. 23 Ado Lameş gaadkye yicin hadsi

Ada inda Zilla, ši sinołsan gahast-sihigi,

Nibi Lameş baadkyehigi, yaştihigi şai sinołsan.

Dine silhyin bikidenihigi aşilago binina,

Ado tsilkye atadesetesnişo binina.

24 Dine la Kayin bişhyingo sosti

akunaneltego banhakki apididolnil,

Ado sidishyingo ai sostişin dobaan sostişitigo akunaneltego banhakki igodidolnil.

25 Ado Adam hwe estsan bil aha najiştaz, ado gayaz najiscin, ado Seth holyego bişi ya ayila, ado ani: God aski la şaneiniłtyin, Habel yenşi, Kayin yiyişıyinen. 26 Ado Seth to ba nahascin, ado Enos yidinid; ado itan dine Jehovah bicin sodasdilzin nden.

5 Didi Adam baalcin aholcişli. God dine ayiladan, itan God ta Pi ki atego dine ayila; 2 dine to astsan yilgo ayila, ado bikyi sosdolzin, ado dine yidinid to ayiladan. 3 Ado Adam nesnatin dobaan thatin binahaigo biyi hazlin ta apiltego ado Seth yidinid; 4 ado Seth tanagago Adam tsepi di nesnatin binahaigo, inda biyikye inda bitsikye nahastlin; 5 Oko Adam aaltşo piniłkani nahastai di nesnatin dobaan thatin binahaigo indita bizehazlin.

6 Ado Seth nesnatin dobaan astla binahaigo biyi Enos hazlin 7 ado Enos tanagago Seth tsepi di nesnatin dobaan sostişit binahaigo inda biyikye inda bitsikye nahastlin; 8 oko Seth aaltşo piniłkani nahastai di nesnatin dobaan nakisata binahaigo indita bizehazlin.

9 Ado Enos nahastatin binahaigo oko biyi Kenan hazlin; 10 ado Kenan tanagago Enos tsepi di nesnatin dobaan astlağa binahaigo, ado biyikye inda bitsikye nahastlin; 11 oko Enos aaltşo piniłkani nahastai di nesnatin dobaan astla binahaigo indita bizehazlin.

12 Ado Kenan sostişitın binahaigo biyi Mahalalel hazlin: 13 ado Mahalalel tanagago Kenan tsepi di nesnatin dobaan dişdin binahaigo, ado biyikye inda bitsikye nahastlin; 14 oko Kenan aaltşo piniłkani nahastai di nesnatin dobaan nesna binahaigo indita bizehazlin.

15 Ado Mahalalel gashatin dobaan astla binahaigo, biyi Yared hazlin; 16 ado Yared tanagago Mahalalel tsepi di nesnatin dobaan thatin binahaigo, ado

biyikye inda bitsikye nahastlın; 17 oko Mahalale aaltsho piniłkani tsepi di nesnatın dobaan nahastatın dobaan astla binahaigo indita bizehazlın.

18 Ado Yared nesnatın dobaan gashatın dobaan naki binahaigo biyi Enoh hazlın, 19 ado Enoh tanağago Yared tsepi di nesnatın binahaigo, ado biyikye inda bitsikye nahastlın; 20 oko Yared aaltsho piniłkani nahastai di nesnatın dobaan gashatın dobaan naki binahaigo indita bizehazlın.

21 Ado Enoh gashatın dobaan astla binahaigo biyi Methusala hazlın; 22 ado Methusala tanağago Enoh God yilnaasgo tha di nesnatın nahai, ado biyikye inda bitsikye nahastlın; 23 oko Enoh aaltsho piniłkani tha di nesnatın dobaan gashatın dobaan astla nahai. 24 Oko Enoh God yilnaasgo, ado donagata, God nabidilıtyıngo be ate.

25 Ado Methusala nesnatın dobaan tsepitın dobaan sotsit binahaigo biyi Lameh hazlın; 26 ado Lameh tanağago Methusala sotsit di nesnatın dobaan tsepitın dobaan naki binahaigo, ado biyikye inda bitsikye nahastlın; 27 oko Methusala aaltsho piniłkani nahastai di nesnatın donaan gashatın dobaan nahastai binahaigo indita bizehazlın.

28 Ado Lameh nesnatın dobaan tsepitın dobaan naki binahaigo biyi hazlın: 29 ado Noah yidinıdgo ani: dıdi nahai nahodoshon! Jehovah nahastsan dıbiyashonta silıngo ban. 30 Ado Noah tanağago Lameh astla di nesnatın dobaan nahastatın dobaan astla binahaigo, ado biyikye inda bitsikye nahastlın; 31 Oko Lameh aaltsho piniłkani sotsit di nesnatın dobaan sotsititın dobaan sotsit binahaigo indita bizehazlın.

32 Ado Noah astla di nesnatın bi nahai, inda Noah Sem, Ham inda Yafet dahazlın.

6 Oko akutsago dine keandinestanego nahastsan bikagi ado bitsikye ban ndahascın, 2 God biyikye dine bitsikye ndayılsho danızuni, oko dapi denizini gi beestsan adayila. 3 Ado Jehovah

ani; ši Nilci do daalajın dine yıl dahotsıta do, ai ilto otsın binına, d'a nesnatın dobaan natın nahai ego kye nahotın do. 4 İtan, akwe deilkahandan dine yetso ndahalingo nahastsan bikagi dohayui nden, d'a bitsedan ilto, God biyikye ya dine bitsikye yilahadaaskigo inda yan ndahascıngo: dı ndahascıneın alcıni dabitsılgo dine hazlıngo alkıdan, dine ayuidate.

5 Ado Jehovah banhakiadatego ayuitego dine nahastsan bikajın yiyılshan tsida daalajın bi nsıkyens ye ntsidakyensigi doyadaşonta. 6 Oko Jehovah banpini dine iyilaigi nahastsan bikagi, inda biye daayisi banpini. 7 Oko Jehovah ani: Şi kat dine ndestshıl aşlayen nahastsan bikaden; dine inda ndaltloşi to, indita ndanaı indita ndataı, aşlayengi daayisi başını ai be ate. 8 Nti Jehovah Noah dei bılyaae.

9 Dıdi Noah aholcılı bahani. Noah ai taayisi yaate nsekyens, dine yaate hyınajın: Noah ai God yilnaas. 10 Ado Noah biyikye thago, Sem, Ham inda Yafet daulyego. 11 Ado nahastsan yiı kyedahatını daayisi banhakiadate God bicın, to taayisi hoşkyeni nahastsan biyi gadepint. 12 Ado God nahastsan yikajın deın nden, adojokon, daayisi banhakiadate hyınanı daaltsho banhakiadatın nahastsan bikagi.

13 Ado God Noah ahılıni: hyınanı nneleanjın ndestshılgo ban nsıskyes, nahastsan banhakiatei bigadeidespin ai binına: jokon, kat ndestshıl nahastsan banden. 14 Ni tsinaeltso anle tsin be, biyi nahwıstşango, inda ji be biyiden inda binehden bedija; 15 inda dı ki atego adılil; tsinaeltso dın di nesnatın tobaan astlatın diadesezgo akunınezgo, inda nannıgo sotsitın tobaan astla diadesezgo, ado digo distın tobaan astla diadesezgo. 16 Inda bikiden tesson adılil alnıngo sisithanıgi anılşogo dikango, indita ce atın adılil, tha alkihoğan adılil. 17 Jokon, Şi, thonağodolkahi gacıñ deşal, inda daaltsho hyınanı inditsi biyidi daholoni yadıılil biyajın ado nahastsan bikagi daholo-

nigi dinoneŋgo. 18 Nciŋ gadestsiyen adišilil, oko tsinaeł biyi dinal, ado neest-san inda niyikyę inda bidaastsanigi to; 19 inda hyinani nahonel'anjiŋ alan-datellil yahadinilkał, ɔa bil dahinina-dogo, aiti dabakaŋi inda dabaadi; 20 ndatai, ndaltloši ta, inda ndanai nakigo nahidoka ai tadahanadogo. 21 Da nihicinyan yitani yaahyiye, aiti nihicinyan dolę inda aji dabicinyan do. 22 Didi Noah akwiyila, aaltsho God bilnigo atsa.

7 Ado Jehovah Noah ahilni: hoko naalcin bil tsinaeltso binika, ni deya Šicij yaate nšnikyesgo niłsan ɔidi dine bitahden. 2 Naaltloši datani sostsitgo dabakaŋi inda dabaadi aiti yahadinilkał; ɔotanigi ai nakigo bakaŋi baadi bilgo: 3 inda ndatai aito sostsitgo dabakaŋi inda dabaadi, ai kelye nadadotlełgo biniyi nahastsan bikagi. 4 Kudo sostsit naneskango nahalthin gaciŋ des'al, distiŋ jiŋgo to distiŋ dolkał ta nahalthingo nahastsan bikagi, dahanani nahonel'anjiŋ aslayen aaltsho ndesthil nahastsan banden. 5 Ado Noah Jehovah bizakkyeho alsho atsa.

6 Ado Noah itan gashan di nesnatin binahai thonahwiskaiyendan nahastsan bikagi. 7 Ado Noah yaina, ado biyikyę inda beestsan inda biyikyę bidaastsanigi tsinaeł biyi gune thonahodilkahi ban. 8 Ndaltloši datanigi inda dodatanigita, inda tsidi inda ndanai daaltsho nahastsan bikagi, 9 naki nlagoo yaahyeskai Noah bicin tsinaeł biyi gune, bakaŋi baadi bilgo, t'a Noah yilgolniyen ki atego. 10 Ado aji holziš sostsit eskanenjin, ado thonahodilkahi nahastsan bikagi. 11 Noah gashan di nesnatin binahaigo to la benadezidgo do sostsitata goyokalgo thointyelen dikidatsa, inda yadilhil biyiden thohigi ndazliŋ; 12 ado t'a nahalthingo distiŋ jin do distiŋ eskan.

13 Taakwe yolkalendan Noah inda biyikyę Sem Ham ado Yafet, ado Noah beestsan, inda biyikyę bidaastsanigi thago bilyahaolte tsinaeł biyi gune;

14 ho lan, inda ndaltloši dabidaltego ghinotinlgo inda ndanai dabidaltego ghinotinlgo, inda ndatai dabidaltego ghinotinlgo, tsidi daaltsho althaatelli.

15 Aaltsho hyinani naki nlagoo Noah yicin yaahyeskai, inditsi nahonel'anjin. 16 Ado daakudatsa bakaŋi baadi yil nlagoo t'a God aninengi ki atego. Ado Jehovah gataditnilkał. 17 Ado daaiyisi nahalthingo distiŋ jin, ado tho dinesant ado tsinaelen dahidileł, ado nahastsan bikagi tanaeł. 18 Ado tho toteinolan, do uweta anil, nti tsinaeł tho bekagi tahnaeł; 19 nti tahtindi thotenollaen, ado dadaskidi agadaz'ago bilah danes'ant. 20 Wunasto sostsit di sisithan zil bilahgi anol'aanl, inda zil bilahti nesaant. 21 Ado tsita daaltsho hyinaniyen zinezna nahastsan bikagi lan, ndaltloši inda ndanai nahastsan yikagi ndanaan, inda dine daaltsho: 22 aaltsho inditsi nahonel'anjiŋ nahastsan bikagi holonen alsho nesna. 23 Inda tsida daaltsho hyinani nahodistshed nahastsan bikaden kyedahojitinen dine, inda ndaltloši, inda ndanai inda ndatai nahastsan bikaden aaltsho nahodistshed; Noah deya itsi, inda tsinaeltso yil yihinanen-ta. 24 Ado tho ta nahastsan bikajiŋ ɔado anatili nesnatin dobaan astlatiŋ eskan.

8 Okogo God Noah t'a yinalni, inda hyinani daaltsho inda ndaltloši daaltsho tsinaeł biyi gune bilgo jilonen, ado God niyul nahastsan bikagi nayilad oko tho yanditnes'ant: 2 inda thon-tyel agodilze inda yogolzod ado agolthan; 3 indita thoben thandeni anatil, nesnatin dobaan astlatiŋ eskan bijn thoben yaanolaant. 4 Ado sostsit ndezidgo sostsitata yolkalgo tsinaelen ni-nihyenię zilbaganti, keya Ararat hol-yegi. 5 Ado tho thandeni yananol'anl nesna ndezidgo, oko nesna ndezidgo la bi nayilkango indita zilbilethahigi neiltan.

6 Okogo akutsago distiŋ naneskango Noah tsesonen ananayitla. 7 Oko gagi cinila' nti to alnanatago tho anastint

to naholtse. 8 Gaspidi to cijnila' tho datsi nahastsan bikagi anastint be bilbehodolzingo. 9 Nti gaspidiyen dinotalgi cegainesthang to nata, nti tho taate nden nahastsan bikagi lan, inda Noah yidelnigo gaspidiyen yanaiyilyin. 10 Oko atanizingo sostsit naneskango gaspidi cineinila'; 11 oko gilcin gaspidiyen ban nanata, jokon, atan ketnisgo bize gune silago; ai be Noah bilbehozingo tho ka anastint lan nahastsan bikagi. 12 Ado ataneinizingo sostsit naneskango gaspidiyen cinaznila', okogo inta tado ganatta.

13 Ado akutsago Noah gasthan de nesnatin dobaan taalai binahai bi eskango, itan tho nahastsan bikagi anastint, oko Noah an ayilago dejen nden, jokon, nahastsan alsho naltsei lan. 14 Ado la nadezidgo natin sostsitgo yolkalga nahastsan altsho naltsei. 15 Ado God Noah yicin gadsigo ani: 16 Cinohka, ni lan neestsan, inda niyikyey inda bidaastanigi tsinael biyiden. 17 Aiti hyinani biyiigi daaltsho ci nnilkad, tsidi lan, ndaltloshi inda ndanai nahastsan bikagi ndanaigi yilgo, binigi ndaileigo keandenzis nahastsan bikagi. 18 Ado Noah ci niya inda beestsan inda biyikyey inda biyikyey bidaastanigi to bil; 19 ado tsidi daaltsho inda ndaltloshi inda ndatai inda ndanai cehesjey tsinael biyiden.

20 Ado Noah yikinadailnishi Jehovah bicin ayila, ado naaltloshi datanigi inda tsidi datanigi yiki bicin nayisni; 21 ado Jehovah liten lakanigo iscan, ado Jehovah bijey yedind: kudo do nahastsan bahatsitgo anadisthilita dine binina, bi ntsidakenyisigi bije biyiden doyaongo anindakaidan aiti ban, indita hyinani nahonel'anjin to nnaadestshilita dlistasahigi ki atego; 22 nahastsan nniltinjin kedilyehigi inda ndatntinngi, ado deskazigi inda distohigi, inda nahasinhi inda nahahahi, jini inda tlei tado anahotitolzita.

9 Okogo God Noah inda biyikyey yikisodolzingo ani: nnaadaahyiolci inda keandenolzis inda nahastsan

bigadidopinl; 2 ado ndaltloshi nahonel'anjin inda ndatai inda tsida daaltsho nnanel'anjin nahastsan bikahigi inda tho yi kyedahatini ai neidaltisid dolel, ai daaltsho nlayey alya lan; 3 inda hyinani nahonel'anjin ncinyan dolel, t'a nansahigi ki atego kat si aaltsho na nla. 4 Nti ye hyinani bitil ai tei tsida do diyinla. 5 Naaltloshi inda dine bilgo ta nishyin sin diyesshyel, inda ta ahyilgojotazi ahyijishyingo; 6 inda haita dine tsishyin ta nanajaden dingo godiyolhyel, God dapi ki atego dine ayilago ai be ate. 7 Inda nihyi ai ndaahyiolci to keandenolzis inda daalajin bilah natlelgo.

8 Ado God Noah inda biyikyey yilgo yicin ganatsigo ani: 9 jokon, Si kat nihicin gastsji, inda nahadaalcini nihikyedengi, 10 ado hyinani daaltsho bil holonihigi, tsidi inda ndaltloshi daaltsho; aaltsho hyinani godolelli nahastsan bikagi; 11 daayisi daani be gastsji, hyinani nahonel'anjin to tho be nadotshilita, inda nahastsan nti daakute do tho be dadinadolinla. 12 Ado God anadontnid: Didi kat yistsohigi didi kat gastsihigi biniyi, nihicin gastsihigi inda daaltsho hyinani bicin gastsihigi do, ai holago daakutedo. 13 Kat di kos biyihigi nahatsilit asla, gastsiyengi Si la nahastsan bil; 14 inda nahastsan bikiki kos ana'ingo nahatsilit tahnatil do; 15 ado kat gastsiyen benasnido, si la inda nihyi la nihithahgi, ado daaltsho hyinani, inda tho do thogonadolkahta dolel hyinani daaltsho to neidotsihitago: 16 Ado nahatsilit ai kos biyidi holondo, aden bikaden ndisitingo, oko ai be benasnido hyinani bicin gastsiyengi nahastsan bikagi. 17 Ado Noah yicin ganatsi: di assistsohigi ai be gaha'nyengi, Si inda hyinani nahastsan bikagi bithahgi.

18 Ado Noah biyikyey thago tsinael biyiden ci nakaiyen; Sem, Ham inda Yafet daulyego, ado Ham ai Kanaan bize silin. 19 Didi Noah biyikyey thahigi biyiden nahastsan bikagi keandenzis. 20 Ado Noah ai daakyeh nalnisi

tsisliŹ, cilnaatlohi kiđıla; 21 NdeŹ Ƨot-liteiĥigi jotlango, tsisdeya ado adasdi-yoligan ġanipał biyi ġune. 22 Ado ĥam, Kanaan biŹe jiliniġi ġaŹe daaliti-cigo zıłsaŹ ado ġakis biłġojlni tlodi naaŹeŹ. 23 Oko Őem Őem inda Yafet do bełtlei benaĥaden biġistiġo, ado taŹjiŹ jiokałġo ġaŹe bikidsisti tałłiteiyen: neŹeji ai tsisdezeiġo tađo zıłsaŹta; 24 ado Noaĥ ġoleŹ nahostzingo, oko ġayi aġalaŹiġo bitsisniłkyeŹ; 25 ado ani:

CindaŹgo Kanaan, biłġaġice binaltye jiliŹ do.

26 Ado anasditni;

Hozonġo Jehovah, Őem bi Godigi,
Ado bini Kanaan binaltye do.

27 Oko God Yafet ayuite idolil,

Ado Őem binipał kyehojitiŹ do
Ado bini Kanaan binaltye do.

28 Noaĥ ai Ƨonaĥwiskai do bikijiŹ da naġago Ƨa di nesnatiŹ dobaaŹ astlatiŹ nanaĥai; 29 Oko Noaĥ piŹilkaŹi nahastał ai nesnatiŹ dobaaŹ astlatiŹ nahaġo indita biŹehaziŹ.

10 Đidi ai Noaĥ biyikyehigi aĥolciłli: Őem, Ĥam ado Yafet daulyeġo, Ƨonaĥwiskai do bikijiŹ biyikyeban ndahasciŹ.

2 Yafet biyikyehigi ai: Gomer inda Magog inda Javan inda Tubal inda Mesheĥ inda Tiras. 3 Gomer biyikyehigi aiti: AŹkenaz inda Rifat inda Togarma. 4 Ado Javan biyikyehigi aiti: EliŹa inda TarŹiŹ, Kitidine inda Dodandine. 5 Aiti keya ałĥaastso la inƧinnigo, aaltŹo ġazad alaŹdatego ĥwedaholon, ado badaałcinda ado dabi-dineeda.

6 Ado Ĥam biyikyehigi aiti: KuŹ inda Mitsraim inda Put inda Kanaan. 7 Ado KuŹ biyikyehigi aiti: Seba inda Havila, Sabta inda Raama inda Sabteĥa; ado Raama biyikyehigi aiti: Őeba inda Dedan. 8 Ado KuŹ Nimrod behaził aiti ayuite yiłeł nahastsan bikagi. 9 Ai ayuite nalzeĥi sililŹ Jehovah binał, ai yaŹ dine adani: Nimrod nahojiliŹ ayuite nalzeĥi ndeŹ Jehovah binał. 10 Ai Assur holye keyađeŹ, ađeŹ ci niya Ninive holye

kin niŹinil, ado Rehoboth holyeġi kinhaliaĥigi do ado Kala, 11 ado kinhalia Babilon holye binantai tsisliŹ, inda Ereĥ inda Akkad inda Kalne, keyaĥigi Őinar holyeġi; 12 ado Resen ilto Ninive do Kala biłĥaĥgi, aiti ayuite kinhalaa ndeŹ. 13 Ado Mitsraim ban nadahasciŹ: Ludidine inda Anamdine, ado Leĥabdine ado Naftulidine 14 inda PatruŹdine inda KaŹluĥdine (aiti biłĥaĥdeŹ Filistidine) inda Kaftordine.

15 Ado Kanaan ban nadahasciŹ: Sidon, ai ałsebaiscinigi sililŹ, inda Heth, 16 inda Jebusdine inda Amordine inda GirġaŹdine, 17 inda Hevidine inda Arkidine inda Sinidine, 18 inda Arvaddine inda TŹemardine inda Hamatdine; ado bikijiŹ Kanaan baalciŹiyeŹ Ƨadqzna. 19 Kanaandine bikieya ĥotsoĥigi Sidon deŹ do Źadaawiyajiġo Gaza holyejiŹ, ado ġaaĥwiyajiġo SodomjiŹ inda Gomorrajin inda Admajin inda Zeboimjin inda LaŹa holyejiŹ. 20 Đidi ai Ĥam baalciŹi ado badaałcini inda dabizađigi inda dabikeyaĥigi inda dabidineeĥeŹi.

21 Őem ilto, Heber baalciŹi daaltŹo biŹe Ƨlinigi, binai Yafet bitsili, ġoł to ġanaiscilŹ. 22 Őem baalciŹi aiti: Elam inda Assur inda Arfaxad inda Lud inda Aram. 23 Ado Aram baalciŹi aiti: Uz inda Hul inda Ģeter inda MaaŹ. 24 Ado Arfaxad Őeła bannaascilŹ, ado Őeła Heber ban nahascilŹ; 25 ado Heber naki biyikyeban nahascilŹ; la ai Peleg jolye, itaŹ nahastsan ałĥa-ideŹtaŹo ai baŹ; ġatsili ai Joktan jolye. 26 Ado Joktan ban nahascinigi aiti: Almodad inda Őelef inda Hazarmavet inda Yera, 27 inda Hadoram inda Uzal inda Dikla, 28 inda Obal inda Abimael inda Őeba, 29 inda Ofir inda Havila inda Yobab, đidi daaltŹo Joktan biyikyeb. 30 Oko MeŹa holyeđo Őefar holyejiŹ kyehatiŹ, ai zil holye ġaaĥwiyajiġo. 31 Đidi ai Őem biyikyeb inda badaałcini, inda dabizađigi inda dabikeyaĥigi inda dabidinee.

32 Đidi Noaĥ biyikyehigi baalciŹi ado alaŹdadinee, oko đidihigi bađeŹ

alaṅdinee hazlīn nahastsan bikagi ṭhonaḥwiskai ḍobikijīn.

11 Nahastsan bikagi taalaī sad, inda dine daaltsho aḥyīltego yaṭhi. 2 Itan okogotingo, gaahgo ṅḍakai keya Šinar holyegi nahodīnani galkaigi akwe kyedahatin. 3 Oko dahodezean: hokkoye, bis adadīlnīl, daaiyisi yaatego dadedītlīlgo, tse dolēlengi jo bisda, haštliš dolēlengi jo tlecinnda. 4 Oko adani: hokkoye, kinhalaa adadīlnīl do wutaḥ ṅḍadītlīnīl ṅlę bileṭhadihigi ai yadīlḥil binaado, ayuiadani teatadedīlnīl, oko doṭhaidīnēlta nahastsan bikagi. 5 Oko Jehovah yitaya kinhalaahigi yidiuolīnigo inda wutaḥ nahastlinigi ilto, ai dine baalcini adeilēhigi. 6 Oko Jehovah ani: jokon, dine ai daalaī, aaltsho ai daalaī bizad, oko ḍi ya ṅḍikai to t'a binnihigi adatin, adadīlnīl danizinigi. 7 Gaṅan, bitaḥḍikago bizadigi bitšan aṭṭa ṅdotsil, oko do daaḥyidītsata do yadalṭhigo. 8 Ḍidi ki atego Jehovah alaṅ adahwisna nahastsan bikagi oko kin rdajileṅ bikisdeskai. 9 Ai ban Babel gozi, Jehovah gaṅad alaṅ atego ayilago ban, ado nahastsan bikagi ṭhadatsoznago ayilago.

10 Ḍidi Šem aholcīlli bahani: Šem nesnatīn binaḥai go oko Arfaxad ba yisciṅ ṭhonaḥwiskai do bikijīn naki naḥaigo, 11 inda Arfaxad taṅaḡago Šem astla di nesnatīn binaḥaigo, inda biyikyę inda bitsikyę ban nahascīn.

12 Ado Arfaxad ṭhatīn tobaan astla binaḥaigo oko Sela ba yisciṅ, 13 oko Sela taṅaḡago Arfaxad ḍiṅ di nesnatīn dobaan ṭḥa binaḥaigo, inda biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

14 Ado Sela ṭhatīn binaḥaigo oko Heber ba yisciṅ, 15 oko Heber taṅaḡago Sela ḍiṅ bi nesnatīn binaḥaigo oko biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

16 Ado Heber ṭhatīn dobaan ḍiṅ binaḥaigo oko Peleg ba yisciṅ 17 ado Peleg taṅaḡago Heber ḍiṅ di nesnatīn dobaan ṭhatīn binaḥaigo ado biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

18 Ado Peleg ṭhatīn binaḥaigo ado

Rehu ba yisciṅ, 19 ado Rehu taṅaḡago Peleg naki di nesnatīn dobaan nahastai binaḥaigo, ado biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

20 Ado Rehu ṭhatīn dobaan naki binaḥaigo oko Seruḥ ba yisciṅ, 21 ado Seruḥ taṅaḡago Rehu naki di nesnatīn dobaan sotsit binaḥaigo, ado biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

22 Ado Seruḥ ṭhatīn binaḥaigo oko Nahor ba yisciṅ, 23 oko Nahor taṅaḡago Seruḥ naki di nesnatīn binaḥaigo oko biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

24 Oko Nahor natīn dobaan nahastai binaḥaigo oko Tera ba yisciṅ 25 oko Tera taṅaḡago Nahor nesnatīn dobaan nahastaiṭa binaḥaigo oko biyikyę inda bitsikyę ban ṅdahascīn.

26 Ado Tera sotsittīn binaḥaigo, oko Abram inda Nahor inda Haran ban ṅdahascīn.

27 Ḍidi Tera aholcīlli bahani. Tera ai Abram inda Nahor inda Haran ban ṅdahascīn; ado Haran ai Lot ba yisciṅ. 28 Oko Haran gaṅe ṭabitse gaṅe hazlīn keyahigi ṭa gotiscinengi, Ur holyęgi, Ḥaldedine bikeyahigi. 29 Ado Abram inda Nahor ḥweestsan adjila; Abram beestsan ai Sarai holyę, inda Nahor beestsan ai Milka holyę, Haran bitsigo, ai Milka inda Yiska biṅe jiliṅ. 30 Ado Sarai do oṭcita, be owe atin. 31 Oko Tera ḡayi Abram, ḡanali to Lot holyęgo gaṅaad to, Abram beestsan Ur holyędeṅ, Ḥaldedine bikeyaden cizṅna, keya Kanaan holyęgo tsidesnago Haran holyęgi ji ṅna, akwe kyehojitīn ṅdeṅ. 32 Ado Tera pīnīlkani naki di nesnatīn dobaan astla binaḥaigo, indita bizehazlīn Haran holyęgi.

12 Ado Jehovah Abram ayidīnīd: nīkēya do ci ṅna, nīk'e yodaa, inda nīṅe baḡanta, ado keyaḡo dīnel iscaṅ ṅdidesṅil; 2 dine ayuitei andiṣlīl, ado nīḥozongo andiṣlīl, inda nī zi ayuitei adiṣlīl, inda nī lajīn dine biḍdahoṅgo adīlīl; 3 ado dine nīhoṅgo adanosenigi ṣi ilto akunīste; banḥakki ṅjilīni ṣi to banḥakki ada-

haşingo, inda ninina dine daaltsho bıldahozondo nahastsan bikagi. 4 Ado Abram tahtına, Jehovah apidinigo, Lot to atıa tahtına; ado Abram ai sotsittin dobaan astla binahai Haran holyeden tahtinahandan. 5 Ado Abram, hwe estsan Sarai do, bipizi Lot ıto ado dadeitinigi daaltsho inda binanil daaltsho Haran holyegi bedahazlıngo; ado tahtına keyah Kanaan holyego zidesnago; oko adi Kanaan holyedi jinna. 6 Ado Abram thagadzozsna hazaan Şehem holyejin, galkai Mamre holyei, kwe itan Kanaandine keyah biyi holon. 7 Ado Jehovah Abram ganiya ado ani: di keyahigi naalcini ba dıdesal; ado akwe yikindaiıjıhi ahojila, Jehovah ganal jiniyanan bicin. 8 Ado ta nadıtnago, Bethel holyego ado gaaji zil saan ajigo, akwe ganepal nızninuil, eajin Bethel holyego kin holon, gaajigo Hai holyego, ıto kin holon; ado bikinadaiınihi anagojıta Jehovah bicin, ado Jehovah bicin sosdolzin. 9 Ado Abram şadaa bicinjingo to nasjonel.

10 Adi keyah godicin lan, ado Abram Egypt holyego najitna akwe kyehojitindogo daayıdijin, daayisi godiceıngo binina. 11 Ado akutsago Egyptjin jonelgo, hwe estsan Sarai apijini: jokon, şılbehozengo ayuininilningo antin nileıngo, jini. 12 Egyptdine niısanngo se estsan nlin dandedonilgo, dasidiyoıhyel, inda ni dei da hyınnado akogodonil şaşsin: 13 gatezi nişlin şidini bıldaholıdo, oko ninina ayuıadaşontıdo oko ta hyinişnado yidinid. 14 Oko akutsago Abram Egyptjin adınado, oko Egyptdine hwe estsan ayeuanolningo dayıısan 15 Oko Farao bindantai ıto dağolsan, ado daayisi gayadalıhi Farao yilgo, ado astsaniyen Farao bagandi yilyekai: 16 ado goıhwe Abram ayobidontı, okogo Abram ai dipe, bekaşıta, thıllicoıta, dinenanil inda astsannanil, ado thılli inda lın ganaskidita, okogo Farao gai nnil. 17 Oko Jehovah Farao daayisi banhakkı ahola, Sarai binina, Abram beestsango: 18 ado Fa-

rao Abram bıdşinid: Ha tış ta şı niłint? Hategoş do şilgolnıta, se estsan 'ş dodi-nıta, gojini. 19 Hategoş şitezi ate dini; aiti ban se estsan aşıla, oko kat ne estsan nantıego yo one. 20 Ado Farao gadinee bılgojolnı, ado yodahonişcan, hwe estsan inda jitini daaltshota.

13 Ado Abram Egypt den dasdına, hwe estsan do, Lot do, inda hwe-daholonigi daaltsho şadaabıyajın keyajın. 2 Okogo Abram daayisi atın, bılin dohayui, inda beşlakaita, olata. 3 Okogo Abram şadaabıyaden Bethel holyegi njitna, alşedan ganepal nızninileıgi, Bethel inda Hai bıthagi 4 akwe alşedan yikinadaiınihi agojılayeıgi; oko akwe Abram Jehovah yicin soşadolzin. 5 Ado Lot to yılınaneıen, ıto bılin dohayui hazlıın inda nepalta. 6 Nti keyah do hoıhoıhaıta do ahyıııta kyenahojitınıeateta, bılin dahayıgo ai di ban. 7 Okogo Abram bi ndanılkadıhigi inda Lot bi ndanılkadıhigi to yilgo alcadahoşkye ado Kanaandine inda Perezdine ıto itan ai keyahigi yi kyedahatin. 8 Oko Abram Lot ahidinid: do alcahoşkyetado, şıla inda nila bılgotaşontı, inda şı ndanılkadıhigi inda ni ndanılkadıhigi, taalı gaitaz be ate. 9 Keya daate nden nlanjin atahıwea? Taşontı, nihitsan nna, nişlajı dıniyago, şı nişajigo dadıdeşal, nişajigo dıniyago, şı nişlajıgo dadıdeşal, jini. 10 Ado Lot dasdıgal, Yordan galkaigi ajıgal, akon tho dohayui, Jehovah Sodom inda Gomorrah taıto banakakı-aleıdan, nileıngo Jehovah bi daakyeı ayuıanolnıni ki anolnı, Egyptgi Zoar holyedi jokalgo nahalin. 11 Ado Lot nahodşınan galkai Yordan holyego, ado Lot gaahıyajın adjına okogo al-cısci alşatsısna. 12 Ado Abram keya Kanaan holyegi kyehojitin, ado Lot galkaigi kınhalaahadı kyehojitin, Sodom holyegi tabıgahıgi ganepal nısnıl. 13 Nti Dine Sodomgi kyedahatinigi ai doyadaşonta, daayisi banhakkıadate Jehovah bicin.

14 Ado Jehovah Abram ahıni: Lot alşatsısna do bıkıjin: sintado nahokos-

jin kudağal inda şadaajin inda gaahjin inda eahjin, 15 keya aaltşo yinişani ai nağedeşal inda naalcini do holago. 16 Teşigi nahalingo naalcini na adışilil, ĥaiti teş yi inilthago ai naalcini ilto julthā do. 17 Nđiđahgo, keya t'aniñezi inda nanigo bikijiñna oko nadi-deşal. 18 Okogo Abram tañnasđina ganepal bilgo, ado Mamre holyegi cecil biyadi kyenahojitunt, ado yikina-dailnihi Jehovah biciñ anağojitla.

14 Itan akutsago Amrafel Şinar binantai, inda Arioh Elassar binantai inda Chedor-Laomer Elam binantai, inda Tidal Goyim binantai, 2 ai yiñikije Bear Sodom binantai bilgo inda Birşa Gomorrah binantai, inda Şinab Adma binantai bilgo inda Şember Zeboim binantai inda Bela binantai aiti bilgo. (Bela ai daakwe kat Zoar holye.) 3 Di daaltşo ahan nna yiltsisgi Siddim holyego, akwe kat aşin bilbeekid. 4 Nakisata nahai ai Chedor-Laomer dei yikyeđaholiñgo, thasata nahai go dağonizinta; 5 Dinsata nahai go Chedor-Laomer inda bilgo natani dainlinigi nana'na', ado Refaimdine yi daahokan, Aşerot-Karnaim holyegi inda Zuzidine Hamgi, inda Emidine galkaigi Kiryataimgi, 6 inda Horidine bitsil bikago Seir holyegi, Elparan bigahgi, keyah hocongi bigahgi. 7 Ado tañdesna, Enmişpatgi natna', ai daakwe kat Kades holye, indita Amalekdine bikeyahgi alkinaneice, inda Amordine ilto, Hazezon-Tamargi kyedahatip. 8 Ado Sodom binantai inda Gomorrah binantai inda Adma binantai inda Zeboyim binantai inda Bela binantai inda Bela binantai alkinעהago tahtina Siddim holyegi yiltsisgi; 9 Chedor-Laomer bil, Elam binantai inda Tidal to bil Goyim binantai, inda Amrafel to bil, Şinar binantai inda Arioh to bil, Elassar binantai; diñ natani astla natani bikije. 10 Ai yiltsisgi Siddim holyegi nahoditson dohayui, inda Sodom inda Gomorrah binantai bilgo tahtice nahoditsonen hwiya ahyisnesde, boohigi ai zil yihije; 11 inda Sodom

[Navaho] 2

inda Gomorrah ganalyeyen ndayizla, inda gaciñyanta ado nahastna'. 12 Ado Lot, Abram bipizi ilto godisna', Sodomgi kyehojitinen inda ganalyeta gol anana'.

13 Taałai yonanotiñgo Abram yeyilgolni Mamregi cecil wiyadi kyehojitiñgo; Mamre ai Amordine silingō, bikis ai Eşkol holye ai nabikis Aner holye, di thahigi ai Abram bijoni nden. 14 Abram gapizi bidisnago jini, oko ganani alkinaitca yedahoseni asteyila, ta gağangi nehescini, tha di nesnatin dobaan tşepsata yiltego, oko yikye nna Dan holyego. 15 Oko alsatsisna, go inda ganani bilgo, oko tlego alkiñice, Hobago gadan nje, aiti Damascus bigahgi. 16 Ado nalyeyen nzistna, inda gapizi to Lot, inda ganalyeta, inda astsan da, inda dine ta.

17 Oko Sodom binantai gatahjin jina, aden njonełgo Chedor-Laomer inda bindantai bil alkeñicahden, yiltsisgi Şhawe holyegi, ai natani bi yiltsis biditninesi. 18 Oko Melhitedek, Salem binantai ba inda thotlitci yilgo deñla, oko ai God Wutahtisitini bi sodilzini. 19 Ado Abram yikyisosdolzingo ani: God Wutahtisitini, Nahastan inda yadiñil bii nlinigi, ai Abram hozongo yahadsı: 20 ado God Wutahtisitini ayuitego bahatnido, ne ena nłakye yinilgo ban: oko Abram ya alsayizuil anaiyotleligi. 21 Ado Sodom binantai Abram ahilni; dine deya şa nniñ, nalyehe ai daani do, jini. 22 Ado Abram Sodom binantai ahilni: Jehovah God Wutahtisitini nahastan inda yadiñil nlinigi be biciñ gastsı, benalkadi ndi, ketlol ndi inda ĥatihita ndi to la ndideştlelta, galan ni Abram şı astint didiñil: 23 tsilkye dayiyanigi deya, inda ta şijoni Aner inda Eşkol inda Mamre biciñ ndanollen.

15 Ado diđi bikijiñ Jehovah bizad Abram yeyilgolni bilke oko ani: Şi nnağyi' nişliñ inda Şi daaiysi na aħalyanni nişliñ. 2 Ado Abram api-jini: O Bikyeñinanni Jehovah, ĥatişan şa anle, şaalcini atingo inilñ, inda

şinaltye Eliezer Damascus deñ ai beşoholnıhigi daaltşo beboholni doleļ şaşşın. 3 Ado Abram ani: jokon, aļcin tahto şa nıılta, oko şinaltye, şağangi iscinigi ai pii do şaşşın. 4 Oko Jehovah ye yicin ganañatsı bizad: ai do pita do, la lañ nadociļgo ta niniziido ai pi doleļ. 5 Oko yiļ ci naazgo ani: Yadiļhiļ biyi gotik diniñ, oko soñ yiniltha, oko bin tha yidiļtha datsı? Oko ağalñi: akuneltego na aļcin doleļ. 6 Oko Abram Jehovah jotlañ ai di bañ Jehovah anigo Abram yaate nseyes nden. 7 Oko ağalñi: Şi Jehovah Şi iştin, Ur deñ Haldedine bikeyahdeñ niļ ci niştazigi di keyahigi na didesal, inda na aļcini do. 8 Ado apiñini: O Jehovah Bikyehinani, gağosañ şilbehodolzin şa aļcini pi dogo? 9 Ado ağalñi: bekası tha binañaihiği ndiļtye, inda tlizi ilto tha bi nahaii inda deñastsal ilto tha bi nahaii, inda gaşpidilkaı inda gaşpidi. 10 Oko di daaltşo dahidinilkağ, ado aļniņgo aļca yizkiżgo, aļnahjiñ niyiznil, ni tsidi ai tađo aļca yikiżta. 11 Oko atsiñ sinlenjiñ tsidi ahyitağo Abram nahgo aneiñilka.

12 Okogo inıñango Abram aaiyisi ajiļğaz, ado jokon, aaiyisi gañkiki caholhyel; 13 Oko Abram ahiñni: dañni niļbehozen na aļcin nanala keyahgi do dapi ta hoñhağ ndakai nahalindo binanil do diñ di nesnatıñ nahaijiñ yidatsi doleļ. 14 Oko di dine binanil doleļigi si bañhakkı aşıļ do, ado bikijiñ inta daatingo ci hidoneļ. 15 Nti ni dei niže biciñ diñal gażogo, ado aaiyisi gasinthigo tle ndidoltyel. 16 Ado naalcin nezağ naholzişgo di keyah ndonel, Amordine bi bañhakkiate tahto gadi-pinta. 17 Oko akutsango inıñango caholhyelgo, oko tsindilto bitħa guneykyeş. 18 A ai bi jiñ Jehovah Abram yicin hadsiğo ani: na aļcini di keyahigi ba dinışa Egypt biħo to ayuite tho Frat holyejiñ. 19 Inda di dine daaltşo bikeyah aiti na aļcini bikeyah doleļ; Kenidine inda Kenizdine inda Kadmondine inda Girgasdine, 20 inda

Hethdine inda Perizdine inda Refaidine, 21 inda Amordine inda Kanaanine inda Yebusdine.

16 Oko Sarai, Abram beestsañ do ba aļcita, inda banaltye Egyptden astsanni la holoñ, Hagar holyegi. 2 Ado Sarai Abram apiñini: jokon, Jehovah adisciligi şañhiñ, taşonti şinaltye ne estsañ anle, oko aden şaşşın şaaļcini godoleļ. Ado Abram Sarai bizadigi bikyeħo jiscin. 3 Abram Kanaan keyahgi kyehatiņgo nesna haħai do bikijiñ, oko Sarai Abram beestsañ ganaltyei Hagar Egyptdiue gahastıñ Abram basniļtyiñ beestsañ dogo. 4 Oko Hagar biļ aħa niştazgo isniļtsant; oko isniļtsant gasdeileiņgo, ganantai doħwiştanta silin. 5 Oko Sarai Abram ahiñni: Bañhakkı iştısa ai nikijiñ ndoleļ, şı naltye naniļtyiñ ne estsañ dogo, oko inliłtsant gasdeileiņgo do şıtsiştanta silin, bini Jehovah nihithağ nihyedidotinļ. 6 Oko Abram Sarai ahiñni: ai naltye ai ni, ta ninizenigi anle, oko Sarai taşinholago oko yoajolewud.

7 Oko Jehovah bi diyin naleahi bikiñiya gañkaigi Şurgo atıņgo thoħaliñ biğahgi. 8 Ado ağalñi: Hagar, Sarai binaltyei, gađeñ nana? Inda gağosa deşal ninizen? Ado ajiñi: şınantai Sarai yitsañ yo işwud. 9 Ado Jehovah bi diyin naleahi anagoditni: unantai biciñ ndiñal, inda banaltyei nantle. 10 Ado Jehovah bidiyin naleahi anagoditni: naalcini daaiyisi keñadadolziş, dohayui do, doceholtha ateta doleļ. 11 Ado Jehovah bi diyin naleahi anagoditni: jokon yenilşañ oko niyaz niļci oko Işmael bididiñil, Jehovah niñ neidiştanga ai di bañ: 12 oko dine hoşkyeni doleļ, oko bilahigi dine biniyi do, oko bikiso biğahgi kyehatiñ do. 13 Oko Jehovah gañin hadsiyeni hozi; Ni Jehovah şı iniliñ, oko ani: da şı niñini's biciñ dişin. 14 Ai di bañ thoħaliñen Beerlahairoi hosyi, Kades inda Bered bithaği.

15 Oko Hagar Abram gayi ga iscin ado Abram gayi jiži, Hagar ga iscin

Işmael bisdinid. 16 Oko Abram tsepi-tiñ dobaañ gashañ binañai, Hagar Abram Işmael ba iscinđan.

17 Oko Abram nahastatiñ dobaañ nahastai binañai, Jehovah Abram baniya oko ağanı: Şi God Alah-gobotsılı iştin; sigah ina! ado yaate nsinnikyes. 2 Nein gastsiyen da benaşnido, ado daaiysi keandadolziş. 3 Oko Abram ya adsıtsa, ado Jehovah gacın yałthigo ani: 4 Jokon, Şi, ta Şi be nein gasesini, ado dine dohayui biže dilel. 5 Ado nizihigi kat do yinilyeta, nti Abraham yinilyedo, dohayui dine biže anısla ai di ban. 6 Ado keandadolziş, inda lago dinee anihyidişil, inda nşando natani godolel; 7 inda nein gastsihi ta benaşnido, nina inda nikijiñ naalein do holago, inda ni ni God nişliñ do, inda na aleini bi God ilto. 8 Inda keya nadidesal kat bikiki kehotinigi, inda nikijiñ na aleini do Kanaan keya daate nden holago dapi delel, inda Şi ai God nişliñ do.

9 Ado God Abraham yicin hadsi: nein gastsihi benilnido inda na aleini nikijiñ holago; 10 didi Şi gastsihigi ai benilnido, şila inda nila nihithagi, inda na aleini nikijiñ; aşikye daaltşo nihithağhi bikidaaleido 11 inda daani bikidilel, ai di be nein gastsihigi niki istodo: 12 inda aski daaltşo nihithağhi tsepi ilkağho biki daaleido, nikin biyi nihicihigi inda nihipeso bikye nihitnilligo daaltşo aiti do na aleini ta; 13 nikin biyi nihicihigi inda nihipeso nihitnilligi ai daani biki dilel, oko nikiistohigi nşin biyi do holago be ałcingaotsihigi. 14 Inda do bikidascinigi dine bithahden natşed do; ai gastsihi dajinişdo.

15 Oko God Abraham ağanı: neestsan do Sarai nabiditdiñilta gazi Sarah jolyedo. 16 Oko ai bikyi sodestzin do, ado niyi na docil, oko bilhozongo adışli, dine dohayui bima dolel, bitsando dine bindantai dolel; 17 ado Abraham ya adsıtsa, jotlogo, oko atil gatsotsi: dine nesnatiñ binağho's biyi baitci, inda Sarah nahastatiñ binağho's owe

jidolcil? 18 Ado Abraham God ahiñi: Işmael niğahgi hyına lana nisn. 19 Oko God ani: Sarah neestsan daani niyi na dolel, okogo Isaak bididini, okogo begastsihi be benaşnido holago, inda ba aleini bikijiñ. 20 Işmael be şil hwinilnihigi ai disitsan, jokon ai hozongo ba hastsi, oko ai aleini ba deşni, oko daaiysi keandadolziş, nakisata biyikye dolel, ado dine ayuite adışli: 21 nti nein gastsihigi ai Isaak be benaşnido, Sarah kudo la nañai go neidolel-ligi.

22 Oko bilalein yajiithiyen an sissint, oko God yitsan nihyinatsa. 23 Ado Abraham gayi Işmael ai bi jin bikijicin, inda daaltşo bağan gunę nihiscini, inda gapeso bikye nehesnilligi daaltşo ilto, God godinidenği ki ategogo. 24 Abraham ai nahastatiñ dobaañ nahastai binañai biki iscin; 25 ado gayi to Işmael ai thasata bi nañai go biki iscin; 26 Abraham inda gayi to Işmael ta ai bi jin gakiiscin; 27 inda daaltşo gadinee, gakin biyigunę nihiscinigi, inda gapeso ndahaznihigita gol biki daascin.

18 Oko Jehovah ganiya Mamre bi cecil biyagi ganepal ceatiñgi zistago, ayuitego gonikaigo jingo: 2 okogo gajigalgo, jokon, dine tha nazin hwiğahgi zilsaño, oko jilewud ganepal ce atin do go, bitah jilewud, ado bicin ya adsıtsa, 3 ado adjini: şi ndantai ta şinolsan, ninaltye bigahjin dohka, daşonti; 4 tho la nahadiskal nihikyę be thadadokisgo, inda gadadołyin di tsin biyagi; 5 inda cinyan ilto naha dişkal, okogo inta tah nadadohka, ai biniiy ninaltye ba nohkal. 6 Oko adani: akun, adininigi anle. Ado Abraham ganepal biyigunę yahajolewud, hwe estsan Sarah apijini: dohadina akan thadi ganakağho thaunihgo, nanskadi anle kon kyeğhi. 7 Ado Abraham nanilkağho nisdilewud, aden bekaşiyaz neskahigi nasniłtyin, tsilkyen la bazniłtyin, ado tşinilgo neisa'. 8 Oko ape lan inda mondikia lan inda bekaşiyaz bitsinen bilgo bicin nızna-

kañ, inda biğahgi sizin tsin biyagi, oko dayiyan.

9 Ado adahañni: gäji Sarah, ne estsan? Oko adjini: jokon, nepal biyidi sita. 10 Ai thaltehen la ani: daaiyisi daani nadišta! konahotsaigo, ado jokon, ne estsan Sarah biyaz gödoleļ. Oko Sarah zidistsan lañ, binejigo ñjegağgo, nepal biyigune sistago. 11 Oko Abraham inda Sarah daaiyisi gadzisthi, Sarah şoyin yobidinañ. 12 Oko Sarah ba cizdeiltlo oko ajini: gadsisthigi yadabansağado, inda şa hastin ilto gashı, jini. 13 Oko Jehovah Abraham ağalni: hatego's Sarah yeitlo, gadsisthigo's hwe owe gödoleļ. 14 Ta Jehovah iyolılli's bitsil? Ata nnanistsago konahotsaigo okogo be owe gödoleļ. 15 Oko Sarah doıştota jinigo, nisdinesein nziestsidgo bañ. Nti ağalni: dota, dani baitlo.

16 Ado Dinehen ndikaigo, Sodom yicin dadein, ado Abraham daaiyidijin bilñjekai. 17 Ado Jehovah ani: ta Abraham's dabilgodışnita, di bañ ndistsahigi? 18 Abraham ai daagisi dine ayuidate inda dabitsil doleļ, inda dine daaltşo nahatsan yikyedahatini ai ai hozongo bayathi do; 19 oko Şi şilbehozen ba alcini inda binanil yeyilğalnido, Jehovah yizakyeğgo adanıļgo, yaatehigi adilin do, okogo Jehovah Abraham yedinaañ ya idolil. 20 Ado Jehovah ani: Sodom inda Gomorrah ayuitego yicago diştango bañ, indita daaiyisi banhakkiate: 21 katakwiya deşal, ta datsi dissitsangi adatsa dinişinļgo diya, dotago adışlilli şilbehozendo.

22 Ado nakigo dinehen nazyizı Sodom holyego nihyinaaz, nti Abraham Jehovah ta yicin sizin. 23 Oko Abraham hwigahgi nniyago ani: ta yaate nsidakyensigi's banhakkiatehigi to bil ndilşhil; 24 astlatin datsi dine yaate nsidakyensı kinhaleahigi biyi, do's ban nahodidialigita ai astlatin yaate nsidakyensı akwe kyedahatinen binina? 25 Okogo di do adililta, yaate nsidakyensı banhakkiatehigi do bil

ndilşhıta, ai yaate nsidakyensı yilgo aahyiltego akwinlago ai dota; ta nahatsan daatenđen binantahigi's do yaate hatita ilehta? 26 Ado Jehovah ani: kat Sodomgi astlatin dine ndinilgo yadate lañ, baagodidestzi aithigi bañ. 27 Ado Abraham ganantsigo ani: jokon, şı Jehovah bicin ayaniłthi, tles tei tlesci bil nişlingo ndi; 28 Dine yaate nsidakyensı astlatin doleļjin astla atingo şaşın, di astlahigi atingo's daako's ilto ndilşhil kinhaleahigi daatenđen? Ado ani: distin dobaañ astla biki nñhango lañ do ndistşhıta. 29 Ado gacın ganantsigo ani: distin datsi biki dinithal? Okogo anaditni: distingo lañ do binina ndistşhıta. 30 Ado ani: do şicin nahodociñ, ganantsigo: thatin datsi biki dinithal? Okogo lañ do adışnıtan thatin biki nñhango. 31 Oko anaditni: jokon, Jehovah bicin ganantsı: natin datsi biki dinithal? Okogo lañ natiņgo do ndistşhıta, jini. 32 Ado anaditni: tado şicin nahacınhi alahadi ncın ganantsı: nesna datsi akwe biki dinithal? Okogo lañ nesnahigi do binina ndistşhıta, jini. 33 Daako Jehovah yikalenjingo nihyiniya daaltşo nyaniłthigo Abraham bil, ado Abraham do gaganango tañ nidsıtsa.

19 Ado Sodomdi naki diyinnaleahi naaş ininaņgo; Lot ai kinhaleahigi bi dadelkahigi sista lañ, zılşango nidsıtsa bitasniya, ado bicin ya adsıtsa; 2 ado ani: şo, şınantai, daşonti, nihinaltye bağan güne yaoaş, akwe nihyidolkañ, ado nihi kye thadokis, do apindan ndidotaş to nadidotaş. Okogo ani: dota, tle biğahgi kinthaitaş do. 3 Nti yeğo niłtye, ado gagan güne yaiağ; ado cınyañ ayıla, tlesan ga ayıla ado yiyiyan. 4 Nti tado ntyezgo kinhaleahigi dine kyedahatini, Sodom yikyedahatini, gadasthihigi inda anın ndakaihigi daniłcişiden kin yinaşziz, daniłcişiden akwe neheskai. 5 Oko Lot dahozigo adahañni: gajışan dine iağ na naazigi diñle? Nihicin cinil, bilaha ndikai. 6 Oko Lot aji gacın ci niya to

dadiniŋkal ; 7 ado ani : ŋikiso, ɖaŋonti, taɖo daaiyiŋi banhakki adatini : 8 ŋo, naki ŋitsi, taɖo to dine haleŋta, ai nihiŋi ci niŋni, ɖaŋonti, ado ta nihiyi nihiyiɣadatehiŋi adadolliŋi ; ɳti dinehiŋi ai to ɖa dadadolliŋi ; ai yan ŋagan guɳe yaiaz. 9 Ado adani : naŋjiŋ ŋha. Ado anaɖaditni : ɖi dine ɖ'o akunaŋanjiŋ kwe kyehatiɳdoleŋgo naŋa niyahan, oko ai kat nihinantai silin doleŋ nizan ; kat aji adadilniŋen ɖa bilaha atanɖilniŋi. Oko dadilkaŋi yikiŋi dahasciz, Lot bi dadilkaŋi kastaŋ keŋton. 10 Nti ai dinehen Lot yicin ci deilniŋo yahanayitziŋ, to ɖadniŋkal : 11 oko dine tlogo ɳdajekaiyeŋ gaŋa adestint, daaltsho gaŋa adestint ; okogo dadilkaŋi ce ɖadasɳthago cedeskai.

12 Oko dinehen Lotahiŋi : da dine's ɖo la kwe niholonta, nadani's holon, niyi datsi holon, ɳtsi ilto? ɖi kin haleahigi biyi neholonigi ɳlahgo aaltsho ci nle. 13 ɖi kwe hazeanigi ɳdadiltshilgo ai ban, dacai ayuitego silin Jehovah bicin, ado Jehovah nanihiyidoŋtshildo nihicin yiyila. 14 Oko Lot jijiɳwudgo ɖadanidoleŋli bebiŋgoŋolni, ado ani : ɳɖitaŋgo kudo ci noas, ɖidi kinhaleahigi Jehovah neidoŋtshil aiti ban. Nti ɖadani doleŋhen t'o ajini, ɖontni. 15 Ado apinigo diyinnaleahiyeŋ Lot tshinŋi ɖasɳingo aŋalni : ɳɖitaŋgo, ne estsan inda ɳtsikye dadies, ɖotago, ni ilto ɳdiyoleyel banhakkiate kinhaleahigi t'a bil. 16 Nti ɳdagosdilzigo, okogo gala yiyilsod, be estsan to, ɖatsikye to, Jehovah ayuiagontnigo ban, to cohonezgo kinhaleahan bipanŋi nohoninil. 17 Akutsago cohonezgo, oko Jehovah ani : yistan'yeɖ hyina doleŋ, daaka tanɳdotin, inda daaka ɖahita agodolze, ɖalkaigi, dohadina zil bohje, ɖotago nanihiyidatoshil. 18 Ado Lot ahiŋi : yasikye, ŋinantai ; 19 Jokon, ninaltye ayui inŋniŋo, ŋican iniya, ai di ban ayuitego niŋilin lan, ado zil ɖo boŋyadateɖa, dadidesniŋgo dadistsasŋi ; 20 ŋo nle kinhaleahigi ai daaiyiɖi bicin nisdolyeɖigi ate, ado alsisi, akwiya deŋal (ta ɖo's alsisi) oko

hyiniŋnado. 21 Ado Jehovah aŋalni : t'a adininigi ki adishil ado ai kinhaleahigi ɖo ɳdistshil ta ba yanilthihigi. 22 Dohadina akwiya dinaŋ, ado iniyago indita hatita ba ɳdidiŋtal ; ai ban ai kinhaleahi ai Zor holye.

23 Okogo Lot dahadiŋango Zoardi niya. 24 Oko Jehovah kon Sodom ado Gomorrah bikijin nalthan wutaŋden. 25 Ado Jehovah kinhaleahan alsho nestshed to ɖalkaigita inda dine tsida daaltsho kinhaleahaŋi kyedahajitinen, ado altsho nanse akwe holonen. 26 Nti Lot be estsan tan ɳdetin lan, oko asin ɳzistlin dinescin nahalingo. 27 Ado apinigo Abraham ɳɖitnaŋgo, Jehovah yiŋsizinengo niya ; 28 oko Sodom inda Gomorrah holyehengo jidein nikyehengi keyahaŋdo beŋbikoni bilit nahalingo lit taŋtilto.

29 Akutsago God ɖalkaigi kinhaleahan nestshogo, oko Abraham t'a yinalni, oko Lot cinila' aiti kinhaleahan ndotshilgo ai ban ; okogo indita nestshed ai kinin Lot kyehojitinen.

30 Oko Lot Zor holyeden tahtina, ado zil yi kyehojitin, Zor yikyehojitingo betsiŋid, oko tseye guɳe kyehojitin, ho lan inda ɖatsikye bilgo. 31 Oko Alanjin ɳlinigi bitezi ahiŋi : nihize ɖasthi, inda dine adatinigi atego ɖo ɖadeta dine naŋa oyeateta ; 32 galaŋ, nihize thotlitehi gi bidiyiltlin, oko bigah dinitshis, nihize ba naŋa alcini godoleŋ. 33 Oko ai bitle bize thotlitehigi yiyiltlan ; okogo alseiŋcini bize yayiaŋgo yiŋnestyez, ɳti ɖo ɖolbehoznta, nestingi to tsinatsagi. 34 Akutsago apinigo alanjin ɳlinigi bitezi ahiŋi : jokon, tledan ŋize bil ntyez, ɖi tle to thotlitehigi ɖonadiyiltlin, oko ni akon dinalgo bigah dinityeŋ, naŋa alcini godoleŋ nihize ba. 35 Ado bize thotlitehigi yinayiltlan, oko akyeɖi ɳlinigi bize yiŋ nanestyez, ɳti ɖo ɖolbehoznta nestingi to tsinatsagi. 36 Akutsago Lot bitsiyen bize ya iniltsant. 37 Ado alanjin naŋahigi ascingo biyaz Moab yidiŋid, Moabine ɖijin kyedahatinigi bize jilin ɳden. 38 Ado akye-

di ɲlinigi iłto aseɲ, biyaz Benammi yidiɲid, ai Ammondine ɲijin kyedahatinigi biže jilin ɲden.

20 Ado Abraham ado ɲditna şada-ahgo keyahgo Kadeş inda Şur biṭahgi kyenahojitiɲ, Gerar taḳwe daaiyidijiɲ nesɲna. 2 Ado Abraham ɲweestsan anabisditni: şitezi jilin, ado Abimeleḥ Gerar binantai, yika iła' to Sarah ɲneidiłtiyɲ. 3 Ƴti God Abimeleḥ yaniya biłle tleḡo ado ani: jokon, kat dasintsan ɲdinilṭiyinigi binina, ai dine be estsan ate. 4 Ƴti Abimeleḥ ɲogainistiɲta ado ani: Bikyeḥɲinani, da dine yaate ɲsekyeɲsi's diyilḥyeł? 5 Şitezi ɲlin ş jini, oko ho do şinai ate jini, ɲoşilbehoznta laɲ do ġani banhakk-i aşneta nisn akutsago. 6 Oko God aġalni biłle tleḡo: şilabehozngoo do lan niłbehozngoo antiɲ, inda Şicin banhakk-kiadiɲiligi ai laɲ nahaş'in, ai di baɲ taɲo bitinişniṭa. 7 Oko kat dine be estsan bannaniłte, aita God bannantahi ajitiɲ ai be ate, ado na sodidolzin, ado t'a ɲyinɲado; do ba neiniłtiyngo daaiyisi daani daditsał, ni inda na ałceni do.

8 Ai binina Abimeleḥ daaiyisi apindaɲ nasɲina, oko ġananił daaltşo hokoko yidiɲid, ɲidi daaltşo bebiłgołni, oko daaiyisi ɲdastşid. 9 Daako Abimeleḥ Abraham hokko yidiɲid, oko aġalni: ġa lan niłyi ɲla? Haş nişlago baɲatei şikijiɲ ahyinił, inda şidine do bikijiɲ? Do oleinengi iɲnta. 10 Ado Abimeleḥ Abraham anagodontniɲ: Haġeġosan aşilin? 11 Ado Abraham ani: Oko lan ba ɲsikyesgo dine kwe kyedahatinigi God ɲoyikyeḥdaholiɲta şaşin nisngo, se estsan yan daşidiyolḥyeł nagosniġo. 12 Ƴti laɲ ta ş i tezin, şize bitsi ate, ɲti do şima biçe ta, oko şe estsan silin: 13 Oko akutsago God şize taḫtiɲa şidiɲidgo ado aġođişi kutego şaġaintşido, daaltşogo akudinigo ġođiniđ, şinai ate. 14 Ado Abimeleḥ ai dipeḥen, bekaşıta, dinenanilta, astsan-nanilta Abraham ye ɲnil, inda beestsan ba neiniłtiyɲ. 15 Ado Abimeleḥ ani: jokon, ɲa nininznigi kyehotiɲdo, ş

keyah bikagi. 16 Ado Sarah yicin ġanantsi; jokon ɲnai taalai di mił peso ba ɲnil naġahatahi nahidiłnigo biniyi ninijiɲ bikistido nilan inda na ałceni ta, kudo iłto kat ġahitsihigi ba aġolyan. 17 Okogo Abraham God yicin sosdolzin, ado God Abimeleḥ inda beestsanni inda astsan nanil yaatego ɲdayitla, indita ɲdaasciɲ: 18 oko Jehovah Abimeleḥ ba adkyei ɲwescit ġatsan ałciɲdayila, Abraham be estsan Sarah nisdiłtiyngo binina.

21 Ado Jehovah t'a aninengi Sarah yaniya, ado Jehovah t'a aġalni-nengi a'hola' 2 ado Sarah itniłtsant ado Abraham biyi ba yisciɲ ġaştigo inta, Jehovah t'a aġalni-nengi naholzişgo. 3 Ado Abraham biyi baiscinigi, Sarah baiscinigi Isaak yidiɲid. 4 Oko Isaak tşepi biskaŋgo bikijisciɲ, Jehovah t'a ġođiniđengi atego. 5 Oko Abraham nesnatin binahaigo ġayi Isaak ġaisciɲ. 6 Ado Sarah ani: God ci ş i diniłtlo, deidiştşangi daaltşo şil adastlo. 7 Oko ani: haısaɲ Abraham yiłġolni Sarah owe yi iłto do, oko biyi başilcin ġaştigo inta.

8 Oko aski dinnesan, ado idiťot ado Abraham dine ała ayila biyi Isaak idiťogo. 9 Oko Sarah Hagar Egyptden astsani biyaz, Abraham baiscinigi ġaitlogo ziłsan; 10 ai di baɲ Abraham api-jini: ai naltyehigi biyaz, bił yoonişşe, ai naltyehigi biyazigi do şiyaz Isaak yiłḥyinadogo ai baɲ. 11 Oko Abraham ɲi lahayeu ziuizn, ai ġayigo ai baɲ. 12 Ado God Abraham ahiłni: do ɲi lahayu ɲnizdo, aski inda ɲnaltye iłto baɲ, ado Sarah t'a niłninigi yisinilşan, oko Isaak ba ałceni na ałceni wolyedo. 13 Ai naltye biyaz iłto dine ayuite adişlił ai niyi'go ai di baɲ. 14 Ado Abraham apinigo nisdiťna, ado ba astejila, ado tşosji tşo biyi ɲyeł ajilago Hagar basnini, ġane isdenil, inda aski to, oko dahosdiła', ado dasdiya, ado haışin Berşeba biġahgi ġalkai hocongi jokał. 15 Okogo tşosjihen biyi tşo astint, oko aski tsin biyahigi ni nisniłtiyɲ; 16 oko dasdiyahi tla adiltol biġahdi, oko adi

zinesta, aski do şinal dadotsalŋa jinigo ai baŋ, oko wunanji go yego gajca. 17 Okogo God askiyeŋ bizi yidiŋtsaŋ, oko God bi diyinnaleahi gozi yadiŋhiŋ biyiden, oko aŋaŋni: Hagar, ha le ŋntsa, taŋo naniltsiti, God aski bizi yidiŋtsaŋgo baŋ; 18 ndiŋtaŋgo, aski neidiŋtyego, nakaŋ be dahiŋtyeŋ, ayuite dine agodiŋliŋgo ai baŋ. 19 Oko God gana an anayitlago, oko thoŋaliŋ go ziŋsaŋ, ado akon-suiya to thoŋsi biyi tho hyeŋ anayitla, ado aski baŋniziŋ. 20 Oko God aski yiŋnaaŋ, ado neenyaŋ, oko keya hocon-gi kyeŋhatiŋ, adiŋtohi silin. 21 Ado Parangi, keya hocon-gi kyeŋhatiŋ, inda gama Egypt deŋ hweestaŋ gailnataz.

22 Oko itaŋ akutsago Abimeleŋ inda Piŋol bi silau bi nantai Abraham biciŋ gadsistsigo aŋaŋni: God ai niŋnaaŋ aniŋini daaltshogo; 23 oko kat God binaŋ ŋicin gaintsi do dadaŋidiŋliŋta, inda ŋiyi iŋto doŋa, inda ŋinali iŋto doŋa, ŋi yaate na ŋsiskyenŋeŋgi ki atego, inda keya kyeŋhodinenti. 24 Oko Abraham ani: adistsi laŋ. 25 Oko Abraham Abimeleŋ yica hoŋkyeŋ, gananiŋ thoŋazniŋ gatsaŋ kyeŋdaholŋtshonen binina. 26 Oko Abimeleŋ ani: do ŋilbehoznada haŋiŋ atin, do be ŋil hwinilnita, inda do yiŋniŋta diŋiŋ inta. 27 Oko Abraham Abimeleŋ dipe inda bekaŋi ganiŋniŋ, inda alcisdeŋ alcin gatsotsi. 28 Oko Abraham sotsit dipeyaŋi atsaŋniŋ tassati. 29 Oko Abimeleŋ Abraham ahilni: ha ti biniyi dipeyaŋi sotsitgo astsaŋniŋ tasati? 30 Oko ajini: di sotsit dipeyaŋihigi ndiŋiŋ, ai be niŋyiŋbehoznado ŋi thoŋahazniŋ gahanil go. 31 Ai di baŋ akwe Beerseba holye, akwe alcin gadatsistsigo baŋ. 32 Oko Beersebahigi alcin gadatsistsigo, Abimeleŋ inda bi silau binantai Piŋol ndiŋtaŋgo, inda Filistidine bikeyaŋgo anataŋ. 33 Oko Abraham Beersebahigi tsin kisdila, akwe Jehovah, God holago hyinanigi yicin sosdolzin. 34 Ado Abraham Filistidine bikeyaŋdi kyeŋhojitiŋgo dohayui eskan.

22 Ado didi bikijiŋ akutsago God Abraham gonestaŋgo aŋaŋni:

Abraham! Oko ajini: jokon, kwe nasa. 2 Ado ajini: alaŋ niyiŋi biŋtadiŋa, Moria keyaŋgo bildaas, zil bikagi nahodiyiŋni, ŋi akwe ndidesniŋgo, akwe nahodiyiŋni. 3 Ado Abraham apinigo, nisdiŋna, ado thili biki dahatzisniŋ, oko naki tsilkye adisdiŋtnil, inda gayi to Isaak, okogo ahyisdiŋkaŋ nasdiyoniŋ biniyi, ado God agodiŋniŋdaŋgo jekai. 4 Oko tha eskaŋgo Abraham akonjiŋal nden, oko ziŋsaŋ nizaŋiŋ: 5 ado Abraham tsilkye apijini: akwe thili bisolkye, ŋi inda ŋiyi to nle gotik gadiŋtaŋgo, adi sodidilzin, aden naŋa ndiŋtaŋ. 6 Oko Abraham ciz gayi Isaak biki nziŋniŋ, ado akon kon niŋyisniŋtan, inda beŋ to, ado daala akotik gajizaz. 7 Ado Isaak gaze Abraham biciŋ gadsotsigo ajini: ŋiŋeŋ! Ado adjini, kwe la sizin, ŋiyi. Ado ajini: ciz inda kon bil iniiŋ, ŋti gadiŋaŋ dipeyaŋi nahidiŋniŋhigi? 8 Ado Abraham ajini: God laŋ bilbehoznado dipeyaŋi nahidoni biniyi. Oko taala akotikgo gajizaz.

9 Oko God aŋaŋniŋeŋi jinaaz. Ado Abraham biki ndaiŋniŋi ahajiŋla to ciz bika nizinil, ado gayi Isaak bedzestlon, ado bika ndaiŋniŋi bika dahodziŋtiŋgo. 10 Ado Abraham kidesniŋgo gapeŋ to nisdiŋnaŋ gayi bisniŋhyini. 11 Oko Jehovah bidiyinnaleahi yadiŋhiŋ biyiden hoziŋo ani: Abraham, Abraham! Oko ajini: kwe ŋi sizin. 12 Ado ajini: aski taŋo bidilniŋi, taaka dadawole, kat ŋilbehozn God bizadkyeŋgo aniŋin laŋ, niyi daalaŋihigi ŋi doŋaniŋta laŋ. 13 Ado Abraham gajigal, ado jideŋ, ado jokon, ganeŋi denastaŋ naŋa laŋ, bide ye dahiŋdiŋal tsin baŋ, gayien ai doŋago jo denastaŋ naŋziŋni; 14 ado didi akwe Jehovah jireh bisdiŋniŋ, ai di baŋ dine adani: Jehovah bi dziŋbaŋangi deya yiltse. 15 Oko Jehovah bi diyinnaleahi yadiŋhiŋ deŋ Abraham nakidi hozi, 16 ado ani: daŋni adisiŋi tasahi sizin, Jehovah ani, didi inla ai di baŋ inda niyi daalaŋihigi do ŋaniŋta laŋ. 17 Ai di baŋ daalaŋin nikiŋi sodideszin, ado na alcin keannanestiŋdo, wutaŋgi songi nahalin, inda thoŋtyeŋ bipangi seigi

nahalingo. 18 Na aļcini be ena bikeya dapido. Naaļcini ņtsaņdo dine daaltšho nahastsaņ bikagi kyedahatinigi hožoņgo adolņil, šizadkyehgo šiniļciņ ai di baņ. 19 Akutego Abraham ģatsilkyeyeņ biciņ ņsitsa ado nisdiķaigo Beeršebago jekai, ado Beeršebagi kyehojitiņ.

20 Ado diidi bikijiņ Abraham bebiļģuni: jokon, ņtsili Nahor be estsaņ Milka aļcini banahisciņ. 21 Huz ai aļse yizciņ, inda Buz ai bitsili, ado Kemuel, Aram biže, 22 ado Hesed, inda Haso inda Pildaš, ado Yidlap ado Bethuel. 23 Inda Bethuel Rebeka baisciņ, di tšepigi Milka Nahor Abraham bitsili banjisciņ. 24 Nanaļa hwe estsanigi, ai Reuma holye, ai ilto Tebah inda Gaham, inda Tebaš inda Maaha ban nehesciņ.

23 Ado Sarah nesnatin dobaaņ natiņ sossit binahai, di d'ahyinago nihešhai. 2 Ado Sarah bizehazliņ Kiryat-arba holyehigi, akwe kat Hebron holye, ado Abraham daaiysi Sarah baņbini ado ba aļica. 3 Ado Abraham ņdiťsago, oko Het biyikyeyiciņ hadsi: 4 Deenyuni nišliņ nihithaļgi, keya la aļsisiģo šahodinoa', se aze yo adišliģi. 5 Ado Het baalciņ Abraham yiciņ ģadastsi ado adahaļni: 6 Nihiantai, nihiyi siniļsaņ, ayuĩte dine nihithaļgi ņliņ, nihiyi tlehwĩntniļli la holon, da ģinznigi yoĩle, nihiyi la akwe do yo adilļi do da'ņdontne ateta. 7 Oko Abraham nisdĩtsa, di keyahigi dinee, Het baalciņ ya adsĩtsa; 8 ado yiļ aļciņ yadalthigo ani: nihiyi tadakogo laņ, akwe yo eišle laņ, Efron, Zohar biyi, sa apidoņni; 9 Maħpela holyegi tseyahigi, bikeya ņneleanigi, t'a baņhiliņgo, tokwi šiņ bahalin, daakogo ģadišniļgo sahašdidoaļ, akwe jisca adišliģi. 10 Ado Efron Het baalciņi yithaļgi sita. Oko Efron, Hetdine Abraham yiciņ ģanaņatsi, Het baalciņi binaļ inda dine daaltšho ģakinhaleahigi biyi kyedahatinigi binaļ; 11 doņa, šiņantai, ši siniļsaņ; keya ai t'o nadidešaļ, inda tseyahigi ai t'o nadidešaļ, ši dinee baalciņi binaļgo t'o nadidešaļ, ņla ni aze yo

onple. 12 Oko Abraham ai keyahigi kyedahatinigi dine biciņ ya adsĩtsa. 13 Ado Efron yiciņ hadsi dine keya daateņdeņ yikyedahatinigi binaļ: t'o šahadidialģo ņdi, ši siniļsaņ, dašonti, peso nadesniļ keyaħ biniyi, ņdiniļ sitsaņ, okogo inta yo adišliģi. 14 Ado Efron Abraham yiciņ ģanaņatsiģo aģalni: 15 šiņantai, keyahaņ diņ di nenesnatiņ bahaliņ, ail ģa di ate nihiyi nihithaļgi, ai di baņ yoĩle. 16 Okogo Abraham Efron siťssaņ, oko Abraham Efron ba peso tahišdiļo, t'a ģidinidengo Het baalciņi binaļgo, diņ di nesnatiņ pešlakai, nalyeeyanastahi ņdayiļniģigi ki atego.

17 Ado Efron bi keya, Maħpela holyehigi, Mamre biciņgi, keya inda tseyahigi ilto daakune, inda tsin daaltšho daakune holonigi, 18 ai Abraham dapi siliiņ Het baalciņi binaļ, inda ai kinhaleahigi biyi dine binaļ. 19 Ado bikijiņ Abraham Sarah yo ayila ai tseyayeņģune, ai Hebrongi, keya Kanaan holyehigi. 20 Ai keya nayizni indita tseyahigi to Het baalciņi yanayizni, tle-daahyintniļdigo.

24 Oko Abraham ģadsisthi, doħayui binahai, ado Jehovah Abraham daaltšhoħi ye hožoņgo yahadsj. 2 Oko Abraham ģanaltyei, alaņjiņ naģahigi, hweholonigi daaltšho ya aģalyanigi apiģini: dašonti, šila ilsođ; 3 šadinaa Jehovah binaļ, yadiļhiļ inda nahastsaņ bi God, Kanaandinee bitsikye do la šiyi bandidiļtyeļta bitħaģo kyehaštiniģi; 4 ņti šiķeħaģo, ši dine biciņ diņaļ adeņ Isaak beestsaņ doleļli bandidiļtyeļ. 5 Oko naltyeħeņ aģalni: oko šiņ ai astsani do šiķye dokaļta šašin di keyaģiņ; daakogo yiniyaħaņgo niyi biļ ņdiťsa? 6 Oko Abraham anabisditni: doņa, šiyi do akon biļnadĩtašta. 7 Jehovah, yadiļhiļ biydi sitahigi God, šiže bagan deņ ci šiņla'ħigi, indita ši-dine bi keyaħ deņ, inda ši-ciņ hadsiģo ani, di keya ai na aļciņ badinaaņ, aiti bi diyinnaleahi ņlaņjiņ yidoļaļ, ado adeņ šiyi beestsaņ doleļli biļ ņdiťsa; 8 astsaņ do nikyē biniģo, doņikyihode-

şa'ta, şiyi tei do akon bil nadištaa ai deya. 9 Oko naltyehen Abraham bileyedolnigo bicin gadsotsi.

10 Oko naltyehen ganaskidi nesnago be dasdiya, ganantai ba ganaskidi, ganantai bihigi daaltşo ya agalyango ai di ban, oko alşo astesdišta, Mesopotamia holyego dasdiya, Nahor bi kinhaleahigo. 11 Oko baganaskidiyen ye thoğahatlehi yikai hileiingo, kinhaleahigi bipanşgi tsida akogo astansi tho yadakaigo. 12 Oko ani: Jehovah, şinantai Abraham bi God, ncin sodistzingo, dijin şika anilyed, şinantai Abraham yaatego ba anle; 13 jokon, kwe thoğahaznil bigaşgi sizin, inda kinhaleahidine bitsikyede aden tho ga deika; 14 cişen kwe niyago, oko apididişniş, nşhosji ninaa', daşonti, adeştlinş, apidideşniş, okogo aşıdidoniş, itlan, inda naganaskidi ilto dadotlinş, şididonil, isjan ai doleş naltye Isaak beestsan kogodonil, ai be şilbehodolzinş şinantai yaate ba inla. 15 Tado niyalthehe akutsa, jokon Rebekajiniya, Bethuel baisedinigi, ai Milka biyaz, Nahor be estsan, ai Abraham bitsili, oko thoşji yolciigo; 16 cişen nileiingo daaiyisi ayuanolnin, kanatini, dine do yıl ahanalteta, oko thoğahatlehi kwiya niya, ado bi thoşji yiye tho hyeş iyila, ganastsa. 17 Ado naltyehen yitah yilewudgo ahilni: nşsan aştlan, daşonti, nşhosji biyiden. 18 Oko ajini: şinantai, itlan, oko aji gatasdişnango, gojiyiştlan. 19 Oko alşo ajotlango anasditni: nağanaskidi ilto tho ba gahidesal, alşo daotlanşin. 20 Oko dohadina yeni thoğadsisan biye thoğahatahigi biyijin, ado aji danasdiwudgo la ganajilo, ado alşo ba ganaskidi ya tho gayiz'an. 21 Oko hastinhen t'o bansisikyes, doyajilthita, Jehovah datsi gaka alewud şilbehodolzinş zinizn. 22 Oko akutsago, ganaskidi alşo daotlango, dinehen ja-ganahahi olaigi daaiyisi nizuniye, ado naki letsini ai ilto olaigi gainnil. 23 Oko ajini: haşanş bitsi nlin, daşonti şilgolni; da nize baganti's idolkalgi t'a hazean? 24 Oko agaşni: Bethuel bitsi nişlin,

Milka biyaz, Nahor baisedinigi. 25 Okogo ai ilto anagoditni: nişyi tloş inda cişyanşta danişyi nelean, inda idolkalgi t'a hazean. 26 Ado dinehen ya adşitsago, inda Jehovah bicin sosdolzin; 27 ado ajini: hozonşo Jehovah, şinantai Abraham bi God, şinantai ayoayontnigo ado daanigo yeyilgalni, inda yişalden şilanşin niya, şinantai bitsili baganşin.

28 Ado cikeşnen gaşango ta nisdilewudgo ado daaltşo gama bebilgoşolni: 29 Ado Rebeka binai la holon, Laban holyego, ado Laban jililewud to bitasniya thoğahatleheşti. 30 Ado akutsago, jaganaahi inda letsini gatezi ban zişlango, ado Rebeka bizad zidiştsango ai dine ko şilni, ado dine bazniya, jokon dinehen ganaskidi yigaşgi nazin thoğahatlehi t'a bigaşgo. 31 Okogo ajini: ya nna he! wune he! astedahosla, ni lan inda nağanaskidi ba astedahosla, hatiş biniyi tloş zinizin, Jehovah bilhoşonşo abilahigi! 32 Oko dine yaiya kinşune; okogo baganaskidiyen biki nşjnil, ado yanişjol inda ya nişja, ado tho yahayikanş gakye be şasdokisgo, ado dine bil şjekaihigita. 33 Okogo gaya ndaiskan dasdoyinşgo; nti dine ani: biniyi niyahigi be nişyiş hweşnişgo inta adeşinş. Akun, golni, jini. 34 Ado ani: Şi Abraham bi naltye nişlin. 35 Ado Jehovah şinantai daaiyisi bilhoşonşo abila, okogo ayuite silin, inda dipeta, bekaşita, peşlakaita, olata dine nanilta, astsannanilta, ganaskidita inda thilita baininil. 36 Okogo Sarah aiti şinantai yaascin gaştigo inta, inda ta beholonigi daaltşo biyi' yedinaan. 37 Inda şinantai cişin hadşigo ani: Kanaandine bitsikye do la şiyi' bandidiştyleta, bithaş kyehaştinigi 38 Nti şize bikeyaşgo dinal, şi dinee bithaşgo, inda aden şiyi' be estsan doleşli bil ndiştas. 39 Oko şinantai apidişni: do şikye dokalşta şaşin? 40 Ado aşlini: Jehovah, binalşo naşahigi, ai lan bi diyinnaleahi nlanşin yidolal, ai neka adolewuş, inda ta şi şike bithaşden şiyi' beestsan doleşli bil ndiştas, şize bi keyaşden.

41 Oko do be nikiyihaşa'ta do, şidine bitħaħ diniyago, do la nadestħihta ndi do be nikiyihaşa'ta do. 42 Ado di jin daħ tħogahatlehidi niyago adišni: Jehovah, Abraham bi God, şika anilyeğ işalġo; 43 jokoħ tħogahatlehi biġaħġi sizin, oko ko ġodonil, ciķen le tħo ġayile yiniyi dokał, oko apididişnil: daşonti, tħo la şanaka. nħosji biyiden adeştlinl, apididişnil; 44 oko aşidido-nil, akun, itlan, nliħ ġaħaskidi to tħo ba ġahideşkał, ai astsanni şinantai biyi' beestsan doleğ ai be Jehovah yinizndo şilbehodolzinl. 45 Daaltşo niyanilħi, jokoħ, adeħ Rebeka bi tħosji yolcil, inda tħogahatlehijin ajiyago tħo ġajile, oko aġodişni: nħsaħ aşlan. 46 Oko taako tşinl tsisliħ ġaħosji ninesnaaħ, itlan, şijini, oko naġaħaskidi ilto tħo ba ġahideşkał, oko eşlan, inda şaġaħaskidi ba tħo ġadzizeaħ ilto. 47 Oko ħaişan bitsi nliħ aġodişni, oko ani: Bethuel bitsi nişliħ, ai Nahor biyi', Milka baicinigi, oko ġaġanaahi ġa nnil inda letsini ġalatsin nininil; 48 oko ya astsa, tħo Jehovah bicin sodestzin, ado ba aħyenizin, şinantai Abraham bi Jehovah God bicin, şilanjin da akoniyago şinantai bitsili binali biyi' ba bił ndiştaşo. 49 Oko kat şinantai yaatego ba adaħnego, şildahołnii, do tago ilto şildahołnii, oko ġajigo şin nahideşal, niştlajin datsi, nişnajin datsi şilbehodolzinl.

50 Ado Laban inda Bethuel ilto hadşigo ani: diđi Jehovah bitsando ate, yaatego inda doyasongo do ġadotsi ate-ta; 51 jokoħ kwę Rebeka sita, ġoł niħye nt'aş, inda ninantai biyi' be estsaħ wolę, Jehovah t'a hadşiyenġi ki atego. 52 Oko akutsago Abraham bi naltyeħeñ bizad zidiştasango, Jehovah bicin sosdilzin ya adsitsago. 53 Ado naltyeħeñ peşlakai inda olata inda e dahidija inda Rebeka ye nnil, ado bitsili ta inda bimata dailinigi ya yiznil. 54 Ado daiñyango inda daotlanġo, inda dine bił nġekaiħigi to, ado daġkwę nesje, inda apinigo nişdiťje, ado ani: şini şinantai bicin niħyenişta. 55 Oko ġana inda ġama to ani: ġani ciķen akwe

sitago nesua deidołkał, okogo indita bikijin akons dokał. 56 Ado apijini: ta do be ndaşinoini, jokoħ Jehovah şaka alewud, şini şinantai bicin ndiştal. 57 Oko adani: ciķen hokko dabididiťnił inda bin nadahodidilkil. 58 Okogo Rebeka hokko deididid to adani: ta kat datsi di dine bił niħyeđiştas? Ado ani: bin kat niħyeđiştas. 59 Ado bitezi Rebeka adise-a', inda astsani Rebeka ba aġalyanigi, inda Abraham bi naltye, inda ġadineta ilto. 60 Ado Rebeka hozon yicin ġadastsigo adani: niħitezi nliħ, dine dohayui bima diłę daiyisi, mił di mił di mił, inda naalcin yikyedadinhi yikeya yitsaħ ndayilado.

61 Inda Rebeka nditna, inda bijoni ilto, inda ġaħaskidi tabidiyin ado dine yikyedikai, ado naltyeħeñ Rebeka yił niħyinaaz, to ġaġango anaťaz. 62 Ado Isaak tħohalinjin Laħai-roi holyeġi jiniya, şadaaħbiyajingo aji kyehatin. 63 Ado Isaak daakyehġo ħilcińgo naġa sodilzingo biniyi, ado dasdiġalġo akonsdeħin, ado jokoħ, ġaħaskidi ndeiltloş. 64 Ado Rebeka dasdiġalġo Isaak zilşango, ġaħaskidi bika bitasjiya: 65 Oko naltyeħeñ apijini: ħais dine şin ġalkaiden nihitahjin ikał? Oko naltyeħeñ ani: ai şinantai ate. Oko ġani bikinaltihi ai ġani bikidzisti. 66 Inda naltyeħeñ ajitinti daaltşo Isaak bebiłgojlni. 67 Ado Isaak ġoł dadiazi bima Sarah bineġal akune ġołyaiaz, ado ħwe estsaħ silin, ado ayoaġontni, ado Isaak biłnahojont, bima bizeħazlińgo tħo bikijin.

25 Ado Abraham beestsan nahastliħ, Ketura holyeġo: 2 ado Zimran inda Yokşan inda Medean inda Midian inda Yisbak inda Şua ban nahaciñ; 3 ado Yokşan Şheba inda Dedan baiciñ, inda Dedan biyikye Aşurdine, inda Letuşdine inda Leumdine. 4 Ado Midian biyikye; Efa inda Hefer inda Ĥenoħ inda Abida inda Eldaa. Diđi daaltşo Ketura ba ałcini.

5 Ado Abraham beholonigi daaltşo Isaak ye nnil: 6 Nti Abraham la be estsaħ ba ałcinigi dailinigi ya yiznil,

oko t'a hyinago gaahwiyaigjo keyaḡo ayila' Isaak bitsango. 7 Abraham piñiḡan deñ daaltshogo nesnatin dobaan sostiḡin dobaan astla binaḡai. 8 Ado Abraham bizehazliñ dine daaiyisi gas-thigo, bidinee ahyikahango iya. 9 Inda biyi' Isaak inda Iḡmael aiti yo aḡola, tseyahigi, Maḡpela holyehigi, Efron Zohar biyi', Hetdine bi daakyeḡhen-gi, ai Mamre t'a bigaḡgi; 10 daakyeḡ Abraham nayisni yen, Het ba ałcini yanayizni, akwe Abraham yo olya inda be estsañ do Sarah. 11 Akutsago Abraham bizehazliñ do bikijin, God ḡayi' Isaak hozongo yahadsj; thoḡalinni Lahai-roi bigaḡgi akwe Isaak kyehatin.

12 Didi kat Iḡmael ba ałcinigi, Haḡar, Egypt deñ astsani, Sarah binaltye Abraham baicinigi. 13 Iḡmael ba ałcinigi aiti: ałse Iḡmael baicini Nebayot, inda Kedar inda Abdeel, inda Mibsam 14 inda Miḡma inda Duma inda Massa 15 inda Hadar inda Tema inda Yetur inda Nafis inda Kedma. 16 Didi ai Iḡmael biyikye, ai dabizi, ai bikiḡadazea' kindabitsiligit nakisata natani kwe bidinee binantai. 17 Ado Iḡmael piñiḡkani daaltshogo nesnatin dobaan thatin dobaan sostiḡ binaḡai, ado bizehazliñ ado ḡadinee ḡa ałasilin. 18 Iḡmaeldine Havila inda ḡur jin kyedahojitin, ai Egypt bigaḡgi Assyria bicingo. Ado Iḡmael ḡadine binaḡ bizehazliñ.

19 Didi Isaak Abraham biyi' ba ałcini: Abraham Isaak baicin. 20 Isaak distin binaḡaigo Rebeka naidilḡtyin be estsañ dogo, Rebeka ai Bethuel, Syriadine bitsi', Paddan-aram deñ, Laban Syriadine bi tezi. 21 Ado Isaak Jehovah bicin sosdilzin hwe estsañ do olcitagoban, ado Jehovah hwistsan, ado Rebeka hwe estsañ yiniltsan. 22 Ado ḡaalcini ḡayidi ahyikan ado ajini: ḡalan iste? Ado Jehovah apisdinid. 23 Ado Jehovah aḡalni: naki bi niłsan, naki dinego dilcil, la dine aḡadi bitsil do, ado alaḡin plini ai akyedi plini yikyeholindo. 24 Aji ayilkaḡo jokon, hwescit biyidi nakicin holon:

25 oko ałse yiscini liḡci akagi e nahalin, ado Esau dahodinid; 26 ado ta nabikyego bitsili nanasin, ado Esau bikethal yothan; ado Yakob wosyi. Oko Isaak ai ḡasthatin binaḡai bidiscingo.

27 Ado aḡikye neenyango, oko Esau ai ayuitego hwinyango nalzehi silin, ḡalkaidine silin; ado Yakob ai t'o nepal bi ḡagan; 28 Oko Isaak Esau ayoayontni, bibinbitsin yiyango ai di ban, inda Rebeka Yakob ayoayontni. 29 Oko akutsago Yakob atho ajilego, ado Esau ḡalkaidi njilze nden, dicingonilhyingo nziḡsa; 30 ado Esau Yakob apijini: dasonti, atho liḡcihigi la ḡanaka, adesin, dicingonilhyingo ban; ai ban Edom jolye. 31 Ado Yakob ajini: ałseyiscini bebohlniḡi di jin ḡanahlini. 32 Ado Esau ajini: jokon, ḡi niłsan, oko beḡoholnii' ḡatego' ḡyaatedo? 33 Ado Yakob ani: God binaḡ be ḡicin ḡaintsi di jin, oko daḡnigo be ḡacin ḡatsosi. Ado beḡoholniihyen ḡa nayizni.

34 Inda Yakob Esau ba baznaan inda atho to, oko ḡojinyan to jotlan, nisdiḡsa to anzotsa; di ki atego Esau beḡoholniihyen yosdinan.

26 Ado ḡodicin ḡodolna, Abraham ta naḡaḡangi ki atego. Ado Isaak Abimeleḡ Filistidine binantai, Gerar holyegi yicin niya. 2 Ado Jehovah ḡaniyago aḡalni: Egyptgo do njeḡata, kyehotindohigi benil ḡodesni; 3 di keyaḡgi bi kyehotindo, ta niłnaḡado, na hozongo andiḡlił, ni lan inda na ałcini di keyaḡ daaltsho nahadidesal, niḡe Abraham bicin ḡastsiyen ta akudiḡnił. 4 Inda na ałcini keandadolziḡ sonḡi nahalin, inda di keyaḡ daatenden nadidesal: inda na ałcini tsida daaltsho dine nahastan bikagi kyedahatinigi badahozongo adadolnił: 5 Abraham sizad yiyistsango ai di ban, ta adisniḡo anił, inda sizadkyehgo hyina nden. 6 Ado Isaak Gerargi kyehatinago. 7 Akwedine kyedahatinigi yinadahodilkitgo adjini: si tezi ate, se estsan jidoniligi bedziltsitgo; dine kwehigi Rebeka yan sidiyolhyelgo ḡasiu zinizingo, ai daaiyisi ayuanolningo ai ban. 8 Oko-

go akutsago daakwe nezago kyehojitingo, Abimeleh Filistidine binantai bi tseson güne deingo, okogo nden yilsan, jokon Isaak Rebeka hwe estsan bil naahyijitnil. 9 Oko Abimeleh Isaak hokkoyidinid ado aǵalni: daani ne estsan lan, hategosan sitezi dini? Ado Isaak aǵalni: ǵanına dadistsal nissngo la adışnin. 10 Ado Abimeleh aǵalni: di san dantint, la şidine ne estsan neidiŷtingo, banhakkiadanite anihyidilil nden. 11 Ado Abimeleh bidine daaltsho yidinid: di dinehigi inda be estsan bisdeinl̄higi ai godiyoleyeŷ.

12 Oko Isaak akwe keyahigi kisdila, da ai baǵai dohayugo nosnistan, oko Jehovah bikyi sodolzin. 13 Di dinehen ayuite silin, oko ta ayuite ilego, daayisi ayuite silingo inta: 14 bilin dipe dohayui holon inda bilin bekaşı to dohayui, inda binanil dohayugo, oko Filistidine gakyeddadezni. 15 Ǵaze binanil daaltsho thoǵadeyiznilen biŷe Abraham ta hyinadan, ai daaltsho tlez be gadeidespint; 16 Oko Abimeleh Isaak ahilni: ako, yo ona, aǵadi anohıtsilgo ai binina. 17 Ado Isaak yo ina galkaigi, Gerar bigahgi binepal nininil, akwe kyenahatin.

18 Okogo Isaak tho ǵanayiznil, biŷe Abraham ta hyinadan ǵayiznilen, Filistidine ǵadohodispinten Abraham dahastan do bikijin, thoǵadahatlego dabiŷen go daakutego ndayozi. 19 Oko Isaak binanil galkaigi ndakyedgo thoǵahatl̄hi thohalinigi yiki ndaaskyedgo. 20 Oko Gerar dine binanilkadi aiti Isaak binanilkadi daǵotsi, oko adani: di thohigi ai danihyi. Okogo aiti thoǵalinigi Esek yidinid, ba daahyitsotshigo ai ban. 21 Ado tho la ǵanadayiznil, ai ilto yan daǵotsi; oko Sitna yidinid. 22 Oko ta nağitna, ado tho la ǵanadayiznil aiti do ban alkyejicata, aiti Rehoboth yidinid ado ani: Jehovah pihinahodoşsogo naŷa ayila ai ban; oko keandanit̄inl̄ ai keyahgi.

23 Okogo aden ta nasđitnani Beersiba holyego. 24 Oko Jehovah ǵaniya ai bi tle ado ani: Niŷe Abraham bi God

nişlin, ta do naniltsiti, ŷi nişnaş be ate, ado hozongo andişilil naalcini keanandineştinl̄, şinaltye Abraham binina. 25 Oko akwe biki nağail̄n̄hi ahojila, inda bi nepal nininil, oko Isaak binanil tho ǵanadayiznil.

26 Ado Abimeleh Gerarden ǵaniya, inda bijoni Ahuzat ilto inda bi silau binantai Pihol ilto. 27 Okogo Isaak ahilni: hatış biniyi şa nohkai, şikyedadinoh̄nigo, yo adaşisinołtşan? 28 Oko adani: ǵatadeilein lan Jehovah bilnanaş, ado atadıntni: God binal zadigi nihitǵah ndoltsil, ni niş aǵa dadidital. 29 Ni do dadanihyidilil̄ita, do dadadanilyata aiti ki atego, yaatehi teiya adanileint, to yo adansila' hazogo: ni kat Jehovah bikyi sodilzini nlin, aiti niłhozongo anila lan. 30 Oko cinyan althaateŷli ya ayila, dainyan to daotlan. 31 Ado apinigo nisdiŷte, ado God binal alcin gadatsistsi, ado Isaak ta nahodila', ado hazogo ta nisdikai. 32 Oko akutsago ai bijin Isaak binanil nil yikai, to thoǵanadayinilen ye goł daholnigo: tho biki daaskyed. 33 Oko Şiba yidinid, ai ban akwe kinhaleahigi Beersiba holyego diŷingo.

34 Oko Esau ai distin binahaigo, Yudit, Beeri Hetdine bitsi' beestsan ayila, inda Başemat to, Elon Hetdine bitsi'. 35 Nti Esau baadkye Isaak inda Rebeka dobiŷyaateta.

27 Oko akutsago Isaak ǵastin dzislingo, ǵana to astint, oko do ajeinta, oko gayi' Esau alanjin nlinigi hokko yidinid, oko aǵalni: ŷi yi! Okogo aǵalni: jokon, koş sizin. 2 Oko ajini: jokon kat ǵadzisthi, haǵoşin dadeşsal do şilbehozuta; 3 ai di ban daşonti, ndeni, nkayel, ne al̄tinta, tahtijahgo, galkaigo ci nnago, binbitsin la şananiŷtye, 4 otsin lakanigi şa anle, şilyaatehigi ki atego şanaka, oko şisizini niki sodidolzinl̄ tahto şezhalehta.

5 Ado Rebeka zidistsan Isaak gayi' Esau yicin yajil̄thigo. Ado Esau galkaigi jil̄lze bin bekaşnthago, ado nisdołtyego. 6 Ado Rebeka ǵayaz Yakob apijini: jokon, niŷe Esau bicin yal̄thigo

disitsaŋ oko ani: 7 Biŋbitsiŋ ŝanakaha-go, oko otsiŋ lakanigi ŝa anle, oko ade-ŝiŋl, oko Jehovah binal nikiyisodidol-zinl tahto sizehalehta. 8 Ai baŋ ŝiyaz, ŝi sinilsaŋ, oko adinlgi be nil godeŝni: 9 Naniŋkaŋgo dinahaŋg tliziyazi niŋuni-gi nakigo nanŋjago, oko otsiŋ lakanigi niŋe ba adišil, ta biŋyaatehi ki atego. 10 Oko niŋe ba diŋalŋo, yidoyinlgo, inda nikiy sododolzinlgo tahto biŋehalehdaŋ. 11 Nti Yakob gama Rebeka apijini: jokoŋ ŝinai ai ditlo, ŝi ai doŋa 12 ŝiŋe datsi ŝiki dadedolnigo, oko bidislego biŋbehodolzinl, oko ŝahatsitgo aŝidolil, hoŋoŋi ai doŋago. 13 Oko gama aŋalŋi: gani ŝi ŝahatsit do, ŝiyaz, ŝi sinilsaŋgo, andiŝinigi nanŋja. 14 Ado akoŋjiniya gama banazŋja, oko gama otsiŋ lakanigi ayila, gaŋe biŋyaatehigi ki atego. 15 Inda Rebeka ga-yaz Esau alaŋjiŋ nlinigi bi e niŋunigi ciz ŋcago, wuŋe sinilen, ado Yakob gayaz akyedi nlinigi be gasdila. 16 Okogo tliziyazi bikagiyeŋ gala bikidzisti gazenagaŋ gna ilto; 17 oko otsiŋ lakanen ba bil gayaz Yakob bileki jikan.

18 Ado gaŋeŋi biŋyahajiyago ani: şi-ŋe! Okogo ajini: kwe la sitan, hai lan ntiŋ, şiyi'? 19 Oko Yakob gaŋe opijini: Esau şi iŝtiŋ, alşe neiscinigi, ta ŝidinen-gi astsa, daşonti ndiŋtaŋgo, şi biŋbitsiŋ niyaŋ, oko niŝizini ŝikiy sodidolzinl. 20 Ado Isaak gayi' apijini: haŋego's dohadina la biki nŋhaŋ şiyi'? Ado ani: Jehovah ni God ai şika alewud, ani. 21 Oko Isaak Yakob apijini: ŝigaŋ ninna oko niki dadedeŝni, şiyi', da datsi ani şiyi' Esau atin. 22 Oko Yakob gaŋe Isaak biŋgaŋ nisniya, oko gakiŋidesniŋo ani: Biŋi ai Yakob biŋi, nti bila ai Esau bila. 23 Nti taŋo peŝdinŋthaŋta doŋoŋ-behoznta, bila ai ditlogo binal Esau bila ki atego oko bikyi sosdolzin. 24 Oko ani: da da's ani şiyi' Esau ntiŋ? Oko ajini: şi lan. 25 Ado ajini: ŝigaŋ ninna, oko şiyi' bi biŋbitsiŋ deŝiŋl, oko ŝiŝziŋi nikiy sodidolzinl. Oko bi-gaŋ niznekan, oko jinyan, oko thoŋitei gainekan, ilto jotlan. 26 Oko gaŋe

Isaak aŋalŋi: hokko ŝigaŋ ninnaŋgo ado ŝizanta: 27 oko hwiŋgaŋ nizniyago, gazasotaŋ, inda gaŋe ilto iscaŋ, haşin halcinigo, oko bikyi sosdolzingo ani:—

Jokoŋ, şiyi' daakyehgi galcinigi ki atego galcin,

Daakyeh Jehovah hoŋoŋgo ayila-yengi ki atego.

28 Okogo God yadiŋilil deŋ dahtaŋgo naididoal,

Inda nahastsan bikagi daneskahigi daaltşo,

Natan dohayui inda tho liŋehigita,

29 Dine niŋyedaholindo inda ya anda-jitiŋdo,

Nikiso binantai nlinido, inda nima ba alcinŋa ncin yaandajitiŋdo,

Inda bahatsitgo atanŋjilehi ai bahatsit dajiliŋdo,

Inda hoŋoŋgo ndakaido, dahozoŋgo adanlehiŋi.

30 Oko akutsago tsida daaltşo Isaak Yakob yikiy sosdolzingo, to gaŋe bit-saŋ dzinzitsago, oko ganai Esau nalŋe-deŋ natsa. 31 Oko ai ilto otsiŋ lakanigo ayila, oko gaŋe biŋya adjikan, oko gaŋe apijini: ŝiŋe, ndiŋtago inda ŝibiŋ bitsiŋ niyaŋ oko niŝizini ŝikiy sodidol-zinl. 32 Oko gaŋe Isaak aŋalŋi: hai ŝaŋ ntiŋ? Ado ajini: niyi' alaŋjiŋ naŋahigi Esau şi iŝtiŋ. 33 Oko Isaak daaiyisi gaŋhagoditlitgo ani: haŝisaŋ biŋbitsiŋ ŝeinakango alŝho yinyan tahto nantahaŋdaŋ, oko bikyi sodestzin ado ilto hoŋoŋgo andolnil? 34 Oko Esau gaŋe bizad ziditsaŋgo daaiyisi gaŋjca ado gaŋe apijini; şi ilto ŝikiy sodidilzinl, ŝiŋe. 35 Oko ajini: nŋsili ŝidezlogo oko ni hoŋoŋjien nŋsaŋ yil tatiya. 36 Oko ajini: da daŝ ani Yakob hoŋye, nakidi kat sidezlo, alşedan beşoholnihigi yil tatiya, naakwe şi hoŋoŋjiyeŋ ilto. Oko anaditni: da daŝ do şi hoŋoŋjiŋ la şa anŝinsinta? 37 Ado Isaak Esau bicin gaŋatsotsi: jokoŋ, kat unantai aŝla, inda bikiso da-altŝho binanil aŝla, inda natan inda thoŋitehigi bil badenaŋ, kat şin ha ti naaŝle, şiyi'? 38 Oko Esau gaŋe apijini: ta şin la hoŋoŋjiŋ daalaŋ, ŝiŋe? şi

İlto şikiyi sododilzini, şize daşonti? Oko Esau daaiyisi gajica. 39 Oko gaze Isaa ağalni:

Jokon, daneskahi nahastsan bikagi ni holondo,

Inda dahtho wutah-deñ ta.

40 Ndiltiñ be hyinnado, inda ntsili bikyehgoniñdo,

Natani sinliño inta do gakyedagoniñta do.

41 Ado Esau Yakob bikesdesni hozongo apidiyahigi ban, oko Esau bandeskyensgo t'o hanniyie: şize tagahi dadotsal inta şitsili Yakob diyeshyeñ. 42 Ado gayaz alanjiñ nlinigi bizad Rebeka be bilgoni, oko gayaz akyedi nlinigi Yakob bika adjila' oko apijini: jokon, nnai Esau kat ban nahojont, nti atahan ndiyeshyeñ ani: 43 Ai di ban şiyaz, şi sinilşan, nditahgo, şinai Laban bicin dina, Haran holyego; 44 daayidiñiñ adi bil sinikyedo, nnai bahoskye anostintgo inta; 45 nnai ncin banna-hojontgo inta, oko intinten yediyona, ado nika adeşalgo inda ndital, hategoşan taalai jiñ sitsan adohtin'?

46 Oko Rebeka Isaa ahini: Hetdine bitsikye binja kat hyinişnaneñ ban ce deya, Yakob Hetdine bitsikye la neidiltyiño, didi astsanigi ki atego, okoş hategoş hyinişnago?

28 Oko Isaa Yakob hokko yidinñd, ado bikyi sosdolzin, ado ağalni: Kanaandine bitsikye do la ne estsan adjilñta; 2 nditahgo Paddan-aramgo dinna, ncai Bethuel bağango, inda Laban, nima binai bitsikye aidi la ne estsan adjilñ: 3 oko God Alahgo-abotsili hozongo andolil, inda ahyioleçido inda keandadolzişgo andolil, dine dohayui ntsando godolel: 4 Oko Abraham bi hozonji neidoal, inda naalcin ilto, inda keya ai ni do God Abraham badinaaneñ kat akwe kyehotin. 5 Ado Isaa Yakob dahidila', ado akoniya, Paddan-aramgo iya, Laban Bethuel biyi' bicin, ai Syriadine, Yakob inda Esau bima Rebeka binai.

6 Oko Esau yiyilşango Isaa Yakob yikiyi sosdolzingo, ado Paddan-aramgo

ayila', adi be estsan idolilgo, oko bikyi sosdolzinendango yidinñd: Kanaandine bitsikye do la naad adjilñta; 7 oko Yakob bişe inda bima yikyehholiño, ado Paddan-aramgo iya; 8 okogo Esau gasdeileiño, Kanaandine bitsikye gaze Isaa dobiyaatetago; 9 oko Esau İşmael yicin iya, aden be estsan la neidilt-yin, Mahalat, Abraham biyi' İşmael bitsi', Nebayot bitezi.

10 Ado Yakob Beersiba do tahtiya Haran bicin; 11 ado ininango dzinesthin hwiskan, oko tse la gatsial adjila, akwe ajilğaz; 12 ado nzişiyel, ado jokon, hazeai ni bikado ia', bilethahigi ai yadihlil binaago, ado jokon, God bi diyin ndaleahi aden yita ndaka to akotik: 13 ado jokon, Jehovah bikiden sitago ani: Jehovah şi istin, Abraham bi God inda Isaa bi God nişlin, ai keya biki sinthinigi nadidesal, inda naalcin to. 14 Inda na alcin ai tlezigi ki atego do, inda eahbiyajigo keandolziş, inda gaajigo do, inda nahokosjiñ ilto, inda ado sadaahbiyajigo, inda ni inda na alcini dine daaltşo nahastsan bikagi hozongo adadolniñ; 15 ado jokon, ta nişnaşasdo, inda na ağaşyando ta nannado, ado di keyahjiñ nişniştaş; do nikidesalta, be andinidiigi t'a akudeşniño inta. 16 Ado Yakob ajilğoseñ tşedzidzit, okogo ajini: daani kwe Jehovah holon lañ, nti doşilbehoznta lañ. 17 Ado ntsistzidgo ani: kwe ayuigote lañ, di kwe ai God bağan, didi yadihlil bi ce atin lañ.

18 Ado Yakob apinigo nisditna, ado tse gatsialen nizdinango bitsisin, oko dzistla: 19 Oko Bethel yidinñd akwe, bitsedan ai kinhaleahigi Luz holye nden. 20 Ado Yakob atilgotsotsigo ani: God ta bilnaşasgo, ado yişalgo şa ağalyango, inda cinyañ işani şa ilşod do, inda e be gadistinhita; 21 inda şize bağanti yaatego nanistsago, oko Jehovah şı God nliño, 22 inda di tse bitsingi God bağan dolel, inda şei nlahigi la na ndeşniñ.

29 Okogo Yakob nişyinaşdzitsa, ado gaahdi dine kyehatini bazniya,

2 oko jidein, ado jokon, galkaigi tho-
gahatlehi lan, ado jokon, thago nanil-
kad lan yigahgi naasje, ado tho yaha-
dayiahgo daatlan, ado tse ayunshogo
tho gahatlehigi binadinaan. 3 Akwe
dipe daaltsho ahanndeineskad, ado tse
bitahdinnaanep nahcin adezeani dipe
daatlan, ado tse ta saanenji nadezean.
4 Okogo Yakob agalni : sikisso, gaden
lan? Haran den ye, adani, nihi. 5 Ado
agalni : da nihiy'sh Laban, Nahor binali
bedahonosn? okogo adani : bedahonilzn
lan. 6 Anyiditni : da bitah yahote'sh?
Okoadani : bithah layahote, cu nlahden
bitsi' Rahe! anolka. 7 Ado anasiditni :
so! dahanizaazan, yahantati yoniljin
tahto kwe naholzista, hategosan tha-
dahyino!kado to nlahgo ndano!kadta?
8 Okogo adani ; dota, atta inda, dipe
daaltsho ahan dahineskadgo inta, tse
nahodeita', okogo inta dipe daatlan.
9 Ado da alcin yadalthigo, Rahe! bize
bilin yininilkad, aidi nanilkadi. 10
Ado akutsago, Yakob Rahe! yiyilsango,
bimabinai Laban bitsi', inda bitai bilin
Yakob yigahgi niyago, tsehen nahcin
dezean, oko gatai Laban bilin daatlan ;
11 ado Yakob Rahe! yizanotan do jica.
12 Oko Yakob Rahe! apijini : nize ai
sitai ate, oko ai bitezi Rebeka biyaz
nisljin ; ado tasdilewud, gaze be bil go-
jolni.

13 Ado akutsago Laban di zidist-
sango gatezi biyaz Yakob atin, okoakon
bitah jilewud, ado gazejiscit ado gazas-
notan ado gagandi bil njitaz. Ado ago-
dolingi daaltsho Laban be bilgojolni.
14 Ado Laban agalni : daani sistsin
lan. Ado daakwe zistago la ndezet dat-
si. 15 Ado Laban Yakob ahilni : si ta
nlingo tas nikiy sananil'ado? Dokwi
san pnizn nnanisigi? 16 Ado Laban
naki bitsikye holon, alanjin nagahai ai
Lea holye, akyedengi ai Rahe! holye.
17 Lea ai bina dóbítsilta, nti Rahe! ai
daayisi ayuanolnin. 18 Oko Yakob
ai Rahe! ayoajontni, ado ani : sotsit
nahaijin ntsi' akyedi nlinigi Rahe!
bidena na nasa'do. 19 Ado Laban ani :
ai le yaate'n, na niltyingo, nana!a dine

ai dota, ta silsinikye. 20 Ado Yakob
Rahe! bidena njilnisgo sotsit nahai, ta
dokwi eskan nahalingo silin Rahe!
ayoajontnihigi ban.

21 Ado Yakob Laban apijini : se est-
san saniltye, bigah sitlin ai ban, bil
dinitshigo. 22 Ado dine daaltsho ala
ayila, kwe gocinyan ayila ; 23 ado akut-
sago ininango, jo bitsi' Lea ta akon yil
naaz, okogo ai adi bil jinezthez. 24
Oko Laban bitsi' Lea binaltye Zilpa
yeiniltyin binalnisi dogo. 25 Ado akut-
sago apinigo, jokon, jo Lea ta atin ; oko
Laban apijini : di san da si nilint? Da
Rahe!s bidena na njisnis? Okos ha-
tegos sidinlo? 26 Ado Laban ajini :
nihi do akudeitinta di keyahgi, akyedi
nlinigi do alse yo adahinilta alanjin
nlinigi al'in. 27 Oko domon islingo bil
sinikye, okogo indita Rahe! nanadis-
tyel sotsit nnanahaijin sa nradilnis.
28 Oko Yakob akudzitsa bil ziskyego
domon izlin, ado bitsi' Rahe! be est-
sando yaneiniltyin. 29 Ado Laban
bitsi' Rahe! binaltye Bilha ba nalnisi
dogo neiniltyin. 30 Ado Rahe! to nei-
diltyin be estsan dogo, Rahe! deya
ayoajontni, Lea ai do hozonta, ado
sotsit nanaahaijin ya nalnis.

31 Oko Jehovah Lea bijijotlago yiyil-
sango, iniltant, nti Rahe! ai do olcita.
32 Inda Lea yiltsango inda biyaz iscin-
go Ruben yidinidgo ajini : Jehovah sa
gaideilein lan, ai ban sa hastin kat
ayoasontnido. 33 Ado nanaltsango, bi-
yaz naniscingo ajini : Jehovah sa jijo-
lago yiditsan ai ban di aski ilto sa
neiniltyin, Simeon nabisdontnid. 34
Ado nanaltsango biyaz naniscingo aji-
ni : kat lan shastin ta bil sikedon,
thadi biyi' ba silcingo ban, ai di binina
Levi wosyi'. 35 Ado nanaltsango bi-
yaz naniscingo ajini : kat Jehovah ba-
hasnido, nana ai binina Yuda wosyi'.
Oko do adjilcita dzislin.

30 Okogo Rahe! Yakob do ba ajal-
cigo gasdeilein, gadi be bikesdini,
oko Yakob apijini : alcini sa unil, ai
dotago dadistsal. 2 Ado Yakob bicin
gahocintgo ajini : da sis God sizinengi

sizin, da şış ałcını nahışın? 3 Oko ajini: jokon, şinalnişi Bilha bilntyez, ai datsi na adoleçil şisizineği. 4 Oko banalnişi be estsañ dogo bazniłtyñ, ado Yakob bil jinestryez; 5 Ado Bilha anıltsaño, ado Yakob biyi' ba jiscin. 6 Ado Rašel ajini: God sidistsañ lañ, oko şiyaz şainıltyñ, ai bañ Dan yidiñid. 7 Ado Bilha Rašel banalnişi nanaltsaño, Yakob biyi' akyedi ba nahascin. 8 Ado Rašel ajini daaiyisi binithaño şadi a bil ahiłte nostlıngo oko kat şeholon, ado Naftali yidiñid.

9 Oko Lea do ołçitago ğanadeilein, oko ğanalnişi Zilpa Yakob ba nazniłtyñ be estsañ dogo. 10 Ado Zilpa Lea banalnişi, Yakob biyi' ba jiscin; 11 ado Lea ajini: dohayui ğodoleł, oko Gad yidiñid. 12 Ado Zilpa Lea banalniş Yakob biyi' ba nanascin; 13 ado Lea ajini: şı şilhozon, astsanta niłhozon daşididonıl oko Aşer yidiñid.

14 Oko Ruben tahtiya tlohnatan dahakyezgo, ado daakyeħgi la cil lakaihigi biki niya lañ, ado ğama ğaneinaan. Oko Rašel Lea apijini: daşontni niyaz bi cillakaihigi la şaniłsod? 15 Ado ağalıni: da aiş do ałışisigo ağoğeta, şahastin lañ sitsañ yił yo iniązui, kat şa ałcını bi cillakaihigi bitsañ ta nağia? 16 Oko ai bañ di tle bil dinithiş na ałcını bi cillakaihigi şeinaango. Inıñango Yakob daakyeħden tsedzitsago, ado Lea ğataħ yilewud, ado ajini: dinithiş ya ana, oko dağni şa ndetan şa ałcını bi cillakaihigi bidena. Okogo ai bi tle bil jinestryez. 17 Oko God Lea neidişt-sañ ado ğo isnıltsant, Yakob biyi' astlahadi ba nahascin. 18 Ado Lea ajini: God ndinaanen şaneinıltyñ, şanalnişi şahastin banıltyıngo ai ban, ado Isaşar yidiñid. 19 Ado Lea nanaltsaño, ado Yakob biyi' ğaştañdi ba nanascin. 20 Ado Lea ajini: God dohayui şa ałcını şai nnil, kat şahastin bilşikyedo, biyikye ğaştaħaño basilcingo ai bañ, ado Zebulon yidiñid. 21 Oko aiti do bikiñin bice naniscin Dina yidiñid. 22 Oko God Rašel yinalni, to yiyistsañ, ado bilhozonğo abıla. 23 Ado inıltsantında

biyaz iscin, ado ajini: God şı yahassnen şitsañ neidila lañ; 24 inda Yosef yidiñid, ado ajini: God şiyaz la şaneidołt-yeł.

25 Oko akutsago Rašel Yosef iscingo, okogo Yakob Laban ahiłni: niħyişini-la' şikeyahango naşini: 26 şa adkye inda şaałcin şa nnil, bikyeħ na nşisa-higi oko şeditşid, şınanişigi na aşlahigi niłbehoznğo ai binına. 27 Oko Laban ahiłni: daşonti, şilyanteğo, daakwe nana, Jehovah ninına hozonğo aşılago şilbehozn; 28 okogo beşilgolni dokwigo bikyi nanılşıdo, oko na di-deşal. 29 Oko ağalıni: ni niłbehozn nansisahigi niłin daşihigi ki atego nanışkad nden; 30 ai di bañ do niyahañdañ niłin ai ałcinti nden, okogo ai kat dohayui silin, ado Jehovah şı niyado hozonğo anıla, okogo kat şaħ ğatego do da şı şaałcını ba naşništa? 31 Oko ajini: ğa tiş na diştlet? Oko Yakob ajini: do ğatihita şa diłeta, diđi aşınlago, niłin dipe nanışkad to ba ağaşyañ do; 32 Di jin kat niłin bithaħ deşal, oko nledi bekaşı dalkizigi, inda dipe daleğihigi daaltşo, inda dalkizigi, dastlinigi inda danotonzigi tlızi bithaħden, aidi bikye naşnişdo; 33 oko bikyi holzişdo şı şa yaate do, oko kat na naşnişdo; oko daaltşo do dalkizigi inda do dastlinigi tlızi bithaħ den, inda dipe do daleğihigi dipe bithaħden şı liñ bithaħgo yiniłsaño oko niniñ şididiñil. 34 Ado Laban ajini: jokon, ta nizadkyeħgo aue, lana nışn. 35 Okogo itañ ai biñin tlızitşon daaltşo dalkizi inda danotonzi atseininil, indita daaltşo tlızi baadı dalkizi inda dastlini, inda daaltşo do hozon dalkaihigi tlızi ilto, inda dipe daleğigi daaltşo atseininil, oko biyikye ba ndeinilkad. 36 Tıba biñin ilka'di ałañşije, oko Yakob Laban bilinigi neinilkad.

37 Okogo Yakob t'ispei bitsin adałşozigi ayıla, inda nanała tsin ilto, oko tsinen yizedaazkizgo akon dadeika. 38 Oko ai tsin yizedaazkizen dipe tahaħeħgo yi daatlanigi biñiñin ai binalgo adadınolşanlgo biniyi. 39 Oko dipe

inda tlizi tsinen binalgo adaniłtsant, ado biyazi danontozgo ndayiscin, inda dastlini inda dalkizi; 40 okogo Yakob dipeyazi atsei nnil, tliziyazi danontozigi inda dipelci bitahgi minilkad, Laban bilin deiniłingo, oko bilingi dasati neiniłkad, Laban bilingi do yił neiniłkadta. 41 Oko akutsago bilin dabitsili adaniłtsango oko tsinen yi daatlanigi yihiyıtharı; 42 oko bilin do dabitsiligi adaniłtsango, oko do tsin akune yihihtıpta, okodo dabitsiligi ai Laban halın, dabitsiligi ai Yakob bilin silin: 43 oko daayisi to aanił bilin, dohayui bilin hazlin, inda astsan nanil ta inda dine nanil ta inda ganaskidi ta inda thili ta.

31 Oko Laban biyikye bizad yidıst-sango adani: ai Yakob nihize beholonigi daaltsho bi ileł, inda nihize bilin ye astint. 2 Ado Yakob Laban binı yinelin nden do atehengi ateta. 3 Ado Jehovah Yakob ahilni: nize bikeyahgo ndita, inda nik'e bithahgo, Si t'a niłnaşaşdo. 4 Ado Yakob Raheł inda Lea yika ila'go hokkoyidinid gal-kaijin naniłkadjin; ado apijini; 5 nihize binı nelin nden do atehengi ateta şicin nti şize bi God şaniya; 6 nihiyil-behozngo nihize sitsile ba nsisa'; 7 ado nihize şidezlo, inda bikyi naşnisigi nes-nadi altha anayitla, nti God do dadasi-jileł lan gontni: 8 Oko aşjinigo: dastlinigi bikye nanilnişdo, oko bilin daaltsho dastlini ndayiscin, ado aşjinigo, danontozigi bikye nanilnişdo, oko daaltsho danontozigi ndayiscin: 9 Kute-go God galin ganeiditnilgo sei nnil. 10 Okogo akutsago, galin adaniłtsantendan, oko bilke galgalgo deın aalsho denestsę daoınlgo danontoz inda dastlini inda dalkiz. 11 Oko God bi diyin naleahi aşidinid. Oko adišni: kwę la şin. 12 Oko ani: ganağalgo diniin, nle denastsę daoınli danontoz inda dastlini inda dalkizi, oko aidi Laban anilahi daaltsho yiłşarı ai baı: 13 Şi Bethel bi God, tse intsiyengi ado akwe şicin gaintsiyengi, oko kat ndıtaħgo, di keyahdo gane, ado nik'e bikeyahgo ndita, şilni. 14 Oko Raheł inda Lea

gatsotsigo ani: da doş hatihita nihize bağanti naħa holonta? 15 Da doş deenyuni nahalingo naħa nşekyens, ado nanihyisnin, inda nihipeso gaşın iyila; 16 oko aaltsho bilin God ganeiditniligi ai daaltsho nihyi inda naħa alcini ta, okogo kat God andinidiigi anne.

17 Oko Yakob ndıtna ado ba alcini inda ba adkye ganaskidi yiki gaisnil: 18 ado bilin daaltsho dahidinilkad, inda binalye daaltsho beholonigita, Paddaram bilin silin silin daaltsho, bize Isaak yicin ndıtalgo, Kanaango. 19 Ado Laban thasdikeşgo, ado Raheł gaşe bi dinescin be dzinezein. 20 Ado Yakob anana, Laban Syriadine tado jinihi yitsarı yočlewud. 21 Ado njoutna daaltsho hweholonigi bilgo dasdına, to tho tsetna nizına dzil Gilead holyehigi bicin jonel.

22 Tha eskango inta Laban golgoni Yakob anana godontnid; 23 ado gakisio atditjitnilgo bikye dzidesua sostsit hwiskaı daakon, oko hwosniłna dzil Gilead holyegi. 24 Ado Laban Syriadine bilke ganiya tlego, oko ağanı: ataagolyan, Yakob daaka banhakiatei to do banhakiatei be bicin gaotsi hıla. 25 Oko Laban Yakob bisnissa. Oko kat Yakob binepal nininil dzil bağanti, inda Laban bikiso bil bi nepal ni ninil dzil bağanti Gilead holyehigi.

26 Ado Laban Yakob apijini: ha-tegoşarı tado şilgolnita aneinitna ları? Inda sei aniniin, inda şitsikye şitsarı bil ina, bisna nahalingo diltliş bikye yithinle? 27 Ha-tegoşarı tado şilgolnita aneinitna, ha-tegoş sei aniniin do hani şilgolnita ları, oko nihiyildahozongo inda sinta inda dilnita inda tsinaditata bilda ndidoneł nzen? 28 Şitsokye inda şitsikye tado bizadanişarı; kutego ajitiingo daayisi dohwınyango intsa. 29 Oko kat sitsil dada ndişil ndi, nize bi God tledarı şicin hadşigo ani: ba agolyan, banhakiate inda do banhakiatehigi be bicin gahodş. 30 Oko kat nihyidesnel nize bicin nnizngo, ha-tego şarı şı diyini sei niniin? 31 Okogo Yakob Laban apijini: nostsit

lan, ntsikye şanandeditniş şaşın nisngo ai di le ban: 32 t'a ni diyini neltyeş şın ta, bini hyina tado nnizni, şikiso biğahgi benilka, oko ta nihigi nahitla, şihigi ai dota. Oko Yakob do gołbehozn-ta Rašel yinezeiņgo.

33 Ado Laban Yakob binepal biyigune yahajolewud, oko Lea binepal biyigune ilto, inda astsan banalnişigi ilto, okogo tado biki niz' nhtahta. Ado Lea binepal biyiden tsetsitsago Rašel binepal biyigune yahanatsotsa. 34 Oko Rašel ai dinescineş nisdiltyiñ lan, nti gaşaskidi biyeł biya gun ajilñ lan, oko biki zizta lan. Oko Laban daaltşogo nepal biyi gadeşin, nti tado nisdilahita. 35 Ado gaşe apijini: şinantai, daşonti, tado şica hoşinikyehi, do ha nisdotsa atęta, coyiñ silin ai ban. Oko gadeşin nti dinescin tado nahasdilñta.

36 Okogo Yakob daaiyisi hoşkyego Laban biciñ gahocşın, oko Yakob Laban apijini: hategoşan banhakiastsago binja şikyę nahita; 37 oko kat şı nalye daaltşo bithał diniñ, ha ti şan ndenla ta nihigi, kwę ni nle nihikisso binal, naha ya yadadolthi. 38 Ta niłnaşaşgo natin nihyinahai nliñ biyaži tado la yo ilteta, inda ndenasta daalaı nti tado işğalta. 39 Natsedi ai tado na nahajata, ta şı na nqaştli, inda jıngo da nñihita inda tlego da nñihita daalajin be nasidilkit. 40 Okogo jıngo daaiyisi dopa bikye ndi, inda tlego daatego yiştlo ndi, oko ce ban işğaş-tle; 41 oko nağangi natin şinahai, ntsikye na naşaşgo dıñsata nahai, inda niliñ bikye na naşaşgo gashan nahai, oko bikye nanaşnişigi nesnaği althi aneintla; 42 oko şize bi God, Abraham bi God inda Isaak bi God dobilnaşaşgo kat akyed şidinşhit doni, nti God şa atehigi şayoiñ, inda şinanışigi to, ai ban tleğan ba nanyiel.

43 Okogo Laban Yakob anabisditnigo ajini: diđi astsani şitsikye ate, inda di şa alcini adatin, ai liñ ai şı şiliñ adatin, iniñi daaltşo şı; oko lan kat dadişilñ di şitsikyehigi inda di alcini niyiseinigi? 44 Oko kat gaiye aha da-

didital, ni to şı to nihithahgi, galañ nihithahgi behoz'ni adilnił. 45 Oko Yakob tse yazditlin be ehöz'n dogo. 46 Ado Yakob bikiso ahilni: tse ahan daholja, oko ahan ndayizja, oko ahan ndayizjaan yikagi daınyan. 47 Oko Laban Yegar Şahaduta yidiñid, oko Yakob Galeed yidiñid. 48 Oko Laban ajini: di jın nihithahgi be ehöz'ndo di tseyaditlinigi be. Ai ban Galeed wosyi', 49 Inda Mispa, oko ajini: Jehovah nihyiniliñ nihithahgi, alsanitaşgo; 50 sitsikye dada inlago, inda neestsan la aneintlago, dine nihithahgi atin, God ai bil behoz'n nihithahgi. 51 Ado Laban Yakob ağalı: jokon, di tseyanaahigi inda di tse iahigi to, şı inda ni to nihithahgi itşı. 52 Ado Laban Yakob ağalı; jokon, di tseyanaahigi ai be ehöz'ngo, inda di tse iahigi to, do bithiş nein deşalta, inda ni to do bithiş şicin dinalta, banhakkı ahıyidiñil biniyi. 53 Inda Abraham bi God inda Nahor bi God inda dabize bi God nihişad yidişta. Ado Yakob bize Isaak bi God binal alcin gaitşı. 54 Oko Yakob bilin la yiyişin, oko bikisso hokko yidiñidgo cınyan yildaiņyango, oko daiņyango inda ta dzilbağanti dabiskan. 55 Apinigo Laban nisditna, gayikye inda gatsikye bizadastestan, oko hozon yicin hadşı, oko Laban nisditsago, ga-

32 gango nzoşta. 1 Oko Yakob ta inelheņgo tahtına, inda God bi diyin ndaleahi gatah ikai; 2 oko yiyişango ani: diđi God binanil adatin, akwe Mahanaim yidiñid.

3 Oko Yakob nalci galañjın gajila' ganai Esau biciñ, keya Seir holyeşin, Edom bi keyahgo; 4 oko apijinigo ajini: oko şinantai Esau biciñ gadişti: nnatlye Yakob ku ani: Laban bilnaşaş nden, ta bil naşaş kat inta; 5 oko şı bekaşı holon inda thilita, inda dipeta inda tlizita, inda dine nanil inda astsannanil, oko şinantai be bil godoni biniyi ila', yaatego şa nsinikyenşgo biniyi. 6 Oko banalci banakaigo adani: nnaı Esau ba nıkai, oko aden ntabcin nditnane, diñ di nesnatin dine bilgo.

7 Oko Yakob daayisi n̄sistsid ado ban-bini, oko dine bil̄ jonel̄en inda gal̄inta inda gan̄askidi al̄n̄ndo alsas n̄nil. 8 Ado ajini: Esau n̄nago lago nane al̄sho nestshego, nanała nane yo adonel. 9 Ado Yakob ajini: siže Abraham bi God inda siže Isaak bi God Jehovah, ni-keyahgo n̄dita sid̄in̄idigi, inda nik'e bicin, yaatego sa n̄sinikyens; 10 sayinili daaltsho ai do ban ši ilin, inda daanniigi daaltsho be n̄naltye bicin ga-intsi, ši kiş deya be Yordan tsetna niya, oko kat nakigo na ane silin; 11 şicanhana şinai Esau bilakye den, ai be nostsit ban, şadokałgo şidiyol̄hyel̄ şaşin inda şadkye ta inda sa al̄cini ta: 12 Inda be şicin gaintsi, daani hozongo andişil̄ şid̄in̄id, inda na al̄cini tho-nyel̄ bipan̄hgi sei gi nahalingo doleł, ši d̄in̄id, do be jul̄tha hanelango.

13 Oko kwe hwiskan, oko bilin daayidi beholonigi la ganai Esau basdonilgo; 14 naki di nesnatin tlizi baadi inda natin bekañi bitsasunil, inda naki di nesnatin dipe baadi inda natin bekañi to; 15 inda thatin ganaskidi baadi inda dabiyaži, distin bekañi inda nesna dola; inda natin thili baadi inda dabiyaži. 16 Binanil yei n̄nilgo da alkye deinelkad, oko gananili apijini; ši lanjin tsetna ninohne, oko daalkye deinohne. 17 Oko alanjin yinelligi apijini: şinai Esau bitah iniyago nanndilkitgo ani; hai şan antin? ha goş diniya? hai şan bii nilkal? nilnigo, 18 oko n̄naltye Yakob bilin bididinil, binantai Esau yeidonilgo, ado jokon, nihikyeden dapi ikał, 19 daakutego akyeden nananelligi yilnaholni, inda na akyedi, inda ndanilkađi daaltsho, ado ajini: kutego Esau yicin yadołthi go nihitahjin niyago. 20 Yakob ai nihikyeden ikał daaka badayontne. Oko ba nişlehigi ban bilhozondo, ai alse yidoşel, oko to bikijin bin̄ neidestsel, neididonił datsi sitsan. 21 Oko gaitn̄illi ai alanjin gacin nolkał, oko ho ai da adi jinesjeenti n̄jega.

22 Oko tlego nasditna, ado hweestsan daala inda hwe estsan banalnişigi naki,

inda gayikye tlasata okogo dasdiez, okogo tho n̄lin Yabbok holyego tsetna n̄jekai. 23 Oko hweholonigi daaltsho tsetna nikai. 24 Oko Yakob tasahi da adi wunandi, oko dine bil̄na ahyisnesthan gayilkanjin. 25 Ai dinehen do-bikisdotle atego zilşango gajad yidełcigo, gajad hawud bil̄ naahyisnthago. 26 Oko ajini: şiditşid, kat holein ai binina. Okogo ağani: doñdideshtila, şikiyi sodinilzingo inta. 27 Oko ağani: da şai inilyi? Oko ajini: Yakob. 28 Oko ajini: nizihigi ai do Yakob neinilye ta do, Israel yinilyedo, natani nahonilil, n̄tsilgo God bicin inda dine bicin ado yisinilpañ. 29 Okogo Yakob yinahodelkitgo ani: daşonti nizi beşilgolni. Okogo ağani: hategosañ be n̄şidilkit? Ado kwe bikyi sosdolzin. 30 Oko Yakob akwe Peniel yidin̄id goani: kwe God bin̄ yilşan ai di ban inda şisizini yiłsi. Penieldi tahdiyago dahadjan, okogo naznilgud.

33 Okogo Yakob dasdigalgo deñ, ado jokon, Esau ikał d̄in di nesnatin dine yilinel; ado al̄ciniyen al̄seninil, Lea ba al̄cini inda Raheł ba al̄cini inda naki naleahi ba al̄cini. 2 Oko naleahi inda bada al̄cin alanjin ninna, inda Lea inda ba al̄cini nabikyege, Raheł inda Yosef tsida akyeden. 3 Oko alanjin nihyisniya oko sotsitti ya adsitsa ganai bicin ikałgo. 4 Ado Esau nis dilewudgo bitah jilewud binajizcit, bizasnotan to jica. 5 Ado gajicalgo atsani zilşan inda al̄cinita, ado ajini: ai şan hai datin nilyekaihigi? Ado ajini: aidi al̄cini God n̄naltye bai n̄nilig adatin. 6 Daaka nalnişi ba al̄cini yilyekaigo yadatsitsa, 7 ado Lea ilto ga al̄cini bil̄ najikaigo ya nadatsitsa, nanaden Yosef bima Raheł to daayidi denaas ado yanatsitsa. 8 Ado ajini: hategosañ nilin bitahi şahonahonad? Ado ajini; aidi şinantai yaatego sa n̄sekyens dogo biniyi?. 9 Oko Esau ajini: ši lan se holon şitsili, bi nanple. 10 Oko Yakob ajini: daşonti, yaate sa n̄sinikyensgo, na ulahigi şilakye do ndile, God bin̄ zilşango na-

halingo ninj niłsañ, inda șa ahye ńni-
z'n; 11 Na ńniligi ńdinił dařonti, God
ayoaşontniğo ai di bañ, oko kat taşi lañ
ai di bañ. Oko begosniłtyęęo ado nis-
dinił. 12 Oko ajini : tñiñ, tańdiditnel
nihilańjiń iřnelđo. 13 Ado aęalıni : ři-
nantai bilbehoz'n đidi ałcini daditoti,
inda řiliń dipe biyazi daholoń biliřneli-
gi, třińił jinolkałdań daaltřo one; 14
řinantai dařonti ńnaltye bilańjiń nihye
ńta, oko daańańti iřnelđo, dipe řiliń
inda șa ałcini da bikyehęęo, řinantai ba
ńnago inta, Seir holyejiń. 15 Okogo
Esau ajini : řinanil la daakwe ńniřnił
niłyinełđo. Oko ajini : hațęęořań, ya-
atego řa ńsinikyens. 16 Oko Esau a
ai bijiń Seir holyęęo ańjona'. 17 Ado
Yakob Sukkot holyęęo jiń ńna, kwe
ęakin ajiła, inda biliń baęan ya adayi-
la, ai di bañ Sukkot yidińiđ.

18 Oko Yakob ta'nađđintna, şalemo.
şeşem bi kin haleahigi, Kanaan ke-
yahgi, Paddan-aram deń nanelęo oko
kinhaleahigi biğahgi ęanepal nizninil.
19 Oko daakyeh ałsisięo nayizni ęane-
pal ńininiligi, Hamor ba ałcini, řeřem
bięęe ai ęanayisni, nesnatuń bahalıńęo;
20 akwe biki nađaiłnihi aęojiła, okogo
God ai Israel bi God yidińiđ.

34 Ado Lea bięęe Dina, Yakob bais-
cinigi, ai keyahęo ciķęęe yiecińiya;
2 Oko Hamor biyi' şeşem, Hevidine,
ai keyah binantai biyi' ęołsańęo naho-
diłtyiń ado ęołneztyeę: 3 oko Yakob
bitsi' daaiyisi ęołyaate, oko ęazogo ci-
ķęęhigi bicin yajiłti. 4 Ado řeřem
ęađęe bicin ęatsotsięo apijini : đidi ciķęę
řadiłtyeł se estsań do. 5 Oko Yakob
ęatsi' Dina bilneztyeęęo jiniđęo, ęayi-
kye ęalkaidi ęalıń ńdeiniłkađ, oko Ya-
kob đo aninta anahaskaigo inta. 6
Ado řeřem bięęe Hamor Yakob yieciń
iya bil ahiłęosdolnięo. 7 Ado Yakob
biyikyęe dađińiđęo, ęalkaiden anahas-
kai, oko ai dinehigi đobiłdahozęta,
ado daaiyisi badahęęint, Israeldine bit-
hańęo bańhaki atsitsago binina, Yakob
bitsi' bilneztyeęęo binina, ai đo adol-
niłęęe adsiťsa. 8 Oko Hamor ęaciń
yałthięo aęalıni : řiyi' řeřem ciķęęe da-

aiyisi yiniz'n, dařonti ba nołtye, be
estsañ dogo. 9 Inda ağadadikye, nihit-
sikye nađa dahidońnił, inda nihitsi
nađa dahidińił, 10 inda nihiłkyeda-
hołtińđo, đi keyah biyi t'a nihiyi dan-
os'ngo ńdahkaido; bi kyędahołtińđo
inda biyi ńdayońińđo inda biyi ńda-
nołtińđo. 11 Ado řeřem bięęe inda
bilańkye apijini; řadađopago řa ńsidań-
kyeńęo, oko ta dadolnięo ařnił do;
12 ta đanos'nięi ři deinońkyeđ, oko
daaltřo nađa adisłeł, ńti ciķęęigi řa-
nołtye se estsań dogo. 13 Oko Yakob
biyikyęe şeşem inda bięęe Hamor ęoda-
dilleńęo ęaciń ęadastsi, (dabitezi bań-
hakiajiłęo ai binina), oko adani : 14
đidihięi đo adolniłta, đo bikięecińi đo
nihitezi badiłtyełta, aidi binina đo
nihiyildahozęta đitęeł. 15 Ta nihiyi-
nołteęo, nihiyi daanołřo biki dadolcił-
ęo, oko nihiyił tadakodo. 16 Oko ni-
hitsi' nađadidińił, inda nihitsi' nađa
dahidońnił, oko t'a nihiyilkeńwitińđo,
oko daałai dine aditęeł: 17 đo danihiyi-
sołsańęo, đo akyędaolcięo oko kat ni-
hitezi bil yo aditnel.

18 Dibizadigi Hamor biłyaate, inda
biyi' řeřem iłto bil yaate. 19 Oko
tsiłkye ai daako adsiťsa, Yakob bitsi'
daaiyisi ęołyaateęo ai binina, oko tsił-
kye ai yaate ęađęe ba ałcini bithańgi.
20 Ado Hamor inda şeşem bi kin ha-
leahigi natağ, inda bikhaleahigi dine
bicin yałthięo ani : 21 đi dine yadate,
ai bań kat binigi đi keyah yiýi kyęda-
hatin, ado yiýi ńđaiłnił jokon, keyah ta
bilań nelean, ado dabitsikyęe nihiýi est-
sań adadińił, ado nihitsi' ńdeiyiła, 22
oko đi adeilyago, oko ban bil dahozę
biłdahinińnađo, daałai dine niłińđo,
daaniłtřo đi dine adatehigi ki atęęo,
aki dařilecińęo; 23 oko akudeitsago, bi-
liń inda binalye inda daaltřo bedaho-
lonigi da nihiyido. ęařań ta akuda-
đińił, oko nihiyil dahanado. 24 Oko
đi kinhaleahigi yikyędahatinigi dine
Hamor inda biyi' şeşem dahwistsañ,
tsida daaltřo akyidaaęińęo, kinha-
leahigi yikyędahatinigi. 25 Oko akut-
sago tha eskańęo danezkaigo, Yakob

naki biyi'go, Simeon inda Levi ilto, Dina binai ałcisci diltliş neidithani, oko kinhalehanjin tađo naltsidi ıaz, inda dine alşo nestşed; 26 inda Hamor inda gayi' Şešem diltliş be hodo-kan, oko Dina Şešem bağanden yıl ci nakaigo nakai. 27 Oko Yakob biyikye yikaigo, kinhaleahi gi biyi holonen daaltşo deinezein, bitezi banhaki adajilago ai binına: 28 dabilin dipen, inda dabibekası inda thili ta dađ deid-nilkad, kinhaleahigi biyi holonen taaltşo inda daakyehgi holonenta. 29 Inda daaltşo dabipeso inda ba alcini daaltşo, inda bedaastan nanil biniyi' dađ deidiez, inda kin gunę hwedaholonen daaltşo dađ deidila. 30 Oko Yakob Simeon inda Levi ahilni: şikijin hwiniłcin, dine di keyahgi kyedahatinigi daşjıolado, Kanaandine inda Perizdine, ahyihyınago daşidiyolhyel şaşin, oko şı inda şa alcini da bil nanihyididotsıl. 31 Oko adanı: hatas nihitezi kıyasizini nahalingo ya ntsidakyens?

35 Oko God Yakob ayidind: ndi-tahgo, inda Bethelgo dina, akwe kyehotindo, oko adi God bicin yikina-dailnihi adilil, nnai Esau bitsan yoinlwudyendan na niyahan. 2 Daako Yakob ga alcini inda daaltşo bilnjekahigi apijini: ai dinescinen nihithahgi daholoni yo adahotlid, ado tşhin nařa adatin go adadojne, inda nihie la bil nadahohka: 3 inda gaisan ndidinel Betheljin akwe God bicin biki nadailnihi adilil, şicin ganatsii şandahodan, ado ta şilnaaş ta naşago. 4 Ado daaltşo dinescini ndajjahan bilekidatzişnil inda jaganaahi daaltşota gaja ga dazeahigi, oko Yakob cecil biyagi tleyi-yinil, Şešem bigahgi. 5 Okogo dasđına oko God kingadeseahigi yikyedahatini dine ndaltsitgo ayila, Yakob ba alcini do yicin ndidonełgo. 6 Ado Yakob Luz holyejin niya, Kanaan keyahgi, akwe Bethel holye, dine bil njinehigi inda ho to. 7 Ado akwe God bicin yiki nadailnihi ayila, akwe El-Bethel, ai dineji *God bagan bi God*, bisđinj, akwe God ganiya ai ban, binai Esau yo

adjolewudyendan. 8 Ado Debora, Rebeka balalnişi akwe bizehazlin, ado tlegopoltyin cecil biyahigi Bethel bigahgi, aidi Alon-Bahut, cecil biya dacehigi bisđinj.

9 Ado God Yakob yanantsa, Paddanaram den cejitnago, ado bikyi sosdolzin; 10 ado God ađalni; Yakob yiniliyi', niziligi do Yakob nđanisdidonilta, nti Israalgo yinilyedo, ado Israel godinj. 11 Ado God ađalni; Şi God Alařgo-abotsili iştin; ndaahyiołci inda keandolziş, dine dořayuigo ntsando godoleł, inda natani ntsando godoleł: 12 keya Abraham inda Isaak ba ndiřeahan, ai kat na dinaa, inda naalcini nikyedenigi ba dideşal. 13 Ado God wutař natsa bil gacın yajolthiengi. 14 Oko Yakob tse iago iyila, akwe bililcin yajolthiengi, ado akař biki yayinil. 15 Ado Yakob God bililcin yajolthiengi, Bethel, God bagan bisđinj.

16 Ado Bethel do talnasđitna, Efrat daaiyidijin niznnago, ado Rařel akwego jopago iscin; 17 oko akutsago gołna-honekařgo, oko ga agalyanigi ađalni, tađo naniltsitti, la na niyaz nahodotleł. 18 Oko akutsago binitsango Ben-oui bisđinj, nti gaře ai Benyamin gosđinj; 19 oko Rařel datsistsan Efrat athingi tlegodoltyin, akwe Bethleřem holyegi. 20 Oko Yakob tse iaहि anayitla tlebidolthinengi, Rařel tlebidolthinengi di jin ta tse ai. 21 Ado Israel tahtina, oko Edar holyegi ganepal ninil; 22 ado akutsago Israel akwe kyehatingo, oko Ruben dasdiya Bilha gaře beestsan biljinestyez ado Israel yiyinigo.

Oko Israel biyikye nakisata: 23 Lea biyazke aidi: Ruben ai alsei iscini, inda Simeon inda Levi, inda Yuda inda inda Issaşar inda Zebulon. 24 Oko Raşel biyazkye: Yosef inda Benyamin. 25 Ado Raşel ba naleahi Bilha biyazkye: Dan inda Naftali. 26 Inda Lea ba naleahi Zilpa biyazkye: Gad inda Aşer. Aidi daaltşo Yakob biyikye, Paddan-aramgi ndayiscin. 27 Oko Yakob gaşe Isaak basniya, Arba bi

kinhaleahigi Mamregi, akwe kat Hebron holyego, akwe Abraham inda Isaak kyehatın nden.

28 Okogo Isaak pinilkani daaltsho nesnatin dōbaan tsepitin binahaigo; 29 Ado Isaakyeñ bizehazlın, inda gadiñe ga alasılın, daaiyisi gasthi, inda gayikye Esau inda Yakob tleğoltyın.

36 Didi kat Esau aholcılı, da ai Edom. 2 Esau ai Kanaandine bitsikye gaadkye ajila, Elon Hetdine bitsi' Ada, inda Zibeon, Hevidine bitsi Ana biçe Aholibama; 3 ado Başemat, İsmael bitsi', Nebayot bitezi. 4 Ado Ada Elifaz Esau baisesin, inda Başemat Rehuel baisesin; 5 ado Aholibama Yeus, Yaalam inda Korah ya niyiscin. Didi Esau biyikye, Kanaan keyahgi ba nehescinigi. 6 Ado Esau baakye dahidiez, inda biyikye inda bitsikye inda binanil inda bilınta inda daaltsho Kanaan keyahgi beholonigi, oko nanała keyahgo dasdına gatsili bitsaño. 7 Aidi daaiyisi astıntgo, do daala kyehojitinle atego ai binına, keya beka kyehojitinigi do goneleanta, galınigi binına, 8 zil Seir holyegi biyidi kyehojitin, Esau ai Edom.

9 Didi Esaudine, Edomdine bizei, Seir holyegi zil biyigi kyedahatinigi. 10 Didi Esau biyikye: Elifaz, Ada biyaz, Esau be estsan, inda Rehuel Esau be estsan Başemat biyaz. 11 Ado Elifaz biyikye ai: Teman, inda Omar, inda Zefo inda Getam inda Kenaz. 12 Oko Timna ai ilto Esau biyi' Elifaz be estsan, oko Timna ai Amelek Elifaz baisesin: didi Ada ba alcini, Esau be estsan. 13 Ado didi Rehuel biyikye: Nahat inda Zera inda Şamma inda Mizza, aidi Başemat ba alcini, Esau be estsan. 14 Ado didi Esau be estsan Aholibama, Zibeon bitsi' Ana biçe ba alcini; Yeus inda Yaalam inda Korah.

15 Ado didi Esaudine bindantai silin: Elifaz biyikye, Esau alse baisesinigi: Teman, Oma, Zefo, Kenaz; 16 Korah, Getam inda Amelek, aidi bindantai silin, Elifazdine, Edom keyahgi, aidi Ada ba alcini. 17 Ada didi

Esau biyi' Rehuel biyikye: Nahat, Zera, Şamma inda Mizza. Aidi binantai silin Rehuedine Edom keyahgi. Didi Esau be estsan Başemat ba alcini. 18 Ado didi Esau be estsan Aholibama ba alcini: Yeus, Yaalam inda Korah. Didi binantai silin, Aholibama bitsaño dine, ai Ana biçe nden, Zibeon bitsui. 19 Aidi kat Esau biyikye, inda didi Edomdine binantai silin.

20 Didi Seir Horidine, dine akwe kyehatinen biyikye: Lotan inda Şobal inda Zibeon inda Ana, 21 inda Dişon inda Ezer inda Dişan. Didi Horidine bindantai Seir ba alcini, Edom keyahgi kyedahatinigi. 22 Inda Lotan ba alcini: Hori inda Heman; inda Lotan bitezi ai Timna. 23 Oko didi Şobal ba alcini: Alvan, Manahat, Ebal, Şepo inda Onam. 24 Ado didi Zibeon ba alcini: Aya inda Ana: Ana aidi dzanez galkaidi naidiltyın, gaze Zibeon bitihili ba naznilkadgo. 25 Ado didi Ana ba alcini; Doşon inda Aholibama, aidi Ana biçe. 26 Ado didi Doşon ba alcini: Hemran inda Esban inda Itran inda Heran. 27 Ado didi Ezer ba alcini: Bilhan inda Zaavan inda Akan. 28 Inda Dişan ba alcini: Uz inda Aran. 29 Inda didi Horidine bindantai: Lotan, Şobal, Zibeon inda Ana, 30 Dişon inda Ezer inda Dişan. Didi Horidine bindantai Seir keyahgi kyedahatinen.

31 Ado didi natani Edomdine bindantai, tado Israeldine binantai galehgo. 32 Bela, Beor biyi' Edomdine binantai nden, bikinhaleahigi Dinhaba holye nden. 33 Inda Bela bizehazlın, inda Jobab. Zera biyi' Bozraden, zizinenği natani silin. 34 Ado Jobab bizehazlın, inda Husam, Temandine bıkayahden natani silin. 35 Ado Husam bizehazlın, oko Hadad, Beda biyi' zizinenği natani silin. (Aidi Midiandine bil daahyijokan galkai Moab holyehingi,) Ga kinhaleahigi Avit holye nden. 36 Ado Hadad bizehazlın, oko Samla, Mazrekaden zizinenği natani silin. 37 Ado Samla bizehazlın, inda Saul, Re-

hobot tho bipannden natani silin. 38 Ado Saul bizehazlin, oko Baal-Hanan, Ahbor biyi' zizineŋgi natani silin. 39 Oko Baal-Hanan, Ahbor biyi' bizehazlin, ado Hadar zizineŋgi natani silin, bi kinhaleahigi Pahu holye nden, be estsan Mehetabel holye nden, Matred bice. Meezahab bitsi'.

40 Didi natani Esau bitsanden dazlin, bidinee bikyehgo inda dabikeyah bikyehgo, inda dabizi bikyehgo: Timna inda Alva inda Yetet, 41 Aholibama inda Ela inda Pinon, 42 inda Kenaz inda Kenan inda Mibzar, 43 Magdiel inda Iram. Didi Edomdine binantai, Edom keyahgi kyedahatin. Aidi Esau, Edomdine bizei.

37 Ado Yakob gaze bikyehanggi kyehojitin, keya Kanaan hol-yedi. 2 Didi kat Yakob ba alcini ba hani; Yosef ai sossitata binahaigo binaike yiŋ ndanilkad, gaze baadkye Bilha inda Zilpa by alcini yiŋ ta'tikai, oko Yosef banhakkiaadajitinigi bize ye yiŋ galni. 3 Oko Israel gayi' Yosef ayoajontni, la ba alcinigi bilaŋgo ayoajontni, hastin dzislingo gayi' gaiscingo ai ban, oko e ayuianolnin ba ajila. 4 Oko ganaikye dayilsango, gaze agadi ayoagontni, ganaike ai dohozonta, oko dahojola, do hazo gacin yadalthita.

5 Ado Yosef njiyelli ganaikye be bilgojilni, oko hozon dahojola. 6 Oko ahilni: kwe so, dasontni neisiyeligi be nihiylgodesni: 7 jokon, dakyehdi tlohnatan bidaitlogo, ado jokon, si besetlonigi ndlisona yizin, ado jokon, nihibedasotlone aidi yinago deizingo, oko si besetlone bicin ya andatin. 8 Inda ganaikye adahaŋni: da nihi nantai's dilel? Oko daayisi dajijola nzi-ziyeligi ban, inda gazadigi ban. 9 Oko lago naziziyelgo, ganaikye bebiŋ nahojolni, okogo ajini: jokon nanalago neisiyel. Ado jokon, johonaa inda tlehonaai inda tlasata songo sicin ya andatin. 10 Oko gaze bebilgojolni inda ganaikye do, ado gaze gaca hoškyedgo ani: da si's inda nima to inda ni nai-

kye do ncin ya andeitindo? 11 Oko ganaikye gakyed dadini, nti gaze ai ya nsekyens.

12 Oko ganaikye gaze bilin Shehemi ndeinilkad; 13 oko Israel Yosef apijini: da nnaikye's Shehemi ndanilkad? hokkoye akon ndesal. Okogo ajini: so kon naŋa! 14 Oko aŋalni: akon dina' dasonti, nnaikye nnilingo, bithah datsi yadahote, dipe ilta datsi yadate, aden ndital be silgodilni. Oko Hebron holt-sido akon gojila', Shehemi jiniya. 15 Oko dine le ganiya, jokon, galkaidi e'e nazntha, oko dine le aŋalni: ha tis ga ntha? 16 Oko ajini: ganaikye ganishta, dasonti silgolni, gadi lan ndanilkad. 17 Oko dine le aŋalni: kudo lan ina, oko adanigo disitsan Dotango dinel. Oko Yosef ganaikye bikye isdiya, ado Dotandi bikisdiya.

18 Ado nizaden jokalgo, tado ba jehahi daholsango, oko go ndahazeango diyoleyel adanigo. 19 Oko adaaŋyiditni: jokon, neiyelli nihicin ikal; 20 hokkoye, kat dagodiyileyel, gaita aan gwiya adagodiyileganl ado adadiditniŋ: naaltloŋ hoškyehigi la hwishyingo golegal lan; oko njiyellen dadonil dadinlejn. 21 Ado Ruben yidiŋsango bilakyyeden gacan iya, oko ani: do dadiyileyelta. 22 Ado Ruben aŋalni: do dadiyileyelta, di aan gwiya adahidileganl, to tado daditlilita. To gacan adesal nizngo, ado gaze ba nizardal. 23 Oko akutsago, ganaikye bazniyago, ga e gadeidiltzo ayuianolninen; 24 ado daholsogo, aan gwiya adahwisgan, aanen gwiya tho atingo.

25 Ado dinespingo daiŋyan, gadaze-galga dadein, jokon Iŋmaeldine Gilead den yinel, ba ganaskidi nalye inda aze inda lakandahalcinigi Egyptgo daiye'. 26 Oko Juda gakiso bicin gatsotsi: ha la donil lan, nihitsili dasileyingo inda bitil ndadileingo. 27 Hokkoye, Iŋmaeldine naha ndeidiyolni, gaisan do adadilnilita; nihitsili ate inda nihitsis ate ai di ban. Oko gakiso biyadate. 28 Oko Midiandine nalyeyanastahi to hwigal jina', oko Yosef gadistlo aan-

den inda Yosef ndayizni. Işmaeldine ndahwisni, natin peslakai gan hazlin.

29 Ado Ruben aanendi nsitsa, oko Yosef yen itin, ado gagen aken nzistlad. 30 Oko adi gakiso ba nzitsago, ado ajini; askiyen adi atin oko si san gago desal? 31 Oko Yosef bi een ndeidiltzoz, oko tliziyazi dayizhyingo tliziyazi bitilen e yedistzoz. 32 Oko e nizuniyen bize ya andistzozgo adani: didi ndadiltzoz, hais n'ilin, niyi' bi e datsi ate, do datsi ai ta. 33 Oko golbehoz'ngo ado ajini: si yi' bi e la aten, hatidas naaltosi sin hoskyehigi hwishyingo, daani Yosef nabidistlad lan. 34 Oko Yakob ga e gaken nzistlad, ado tlo azisi e ga e ajila, oko gayi' bahunigo tlein eskan. 35 Oko gayike daaltsho gatsikyeta gadaskai gol ndahodoshongo, nti doyiniz'nta, oko ani: si shiyi' t'a basinigo tleyi gwiya desalgo inta. Oko gaze gajica. 36 Oko Midiane Yosef ndahwisni Egypti, Farao bi silau binantai Potifar nahwisni.

38 Oko itan akutsago Yuda gakiso bitsan tasdiyago Adulamdine Hira holyehigi bilkyehatin. 2 Ado Yuda akwe Kanaandine la Súa holyego bitsi' yiyilsango be estsandogo neidiltzin, ado yil neztyez, 3 oko i'-niltsango, oko biyaz yiscin, oko Er yidinid; 4 ado ananiltsango, oko biyaz naniscin, oko Onan yidinid; 5 oko ananiltsango, oko biyaz naniscin, oko Sela yidinid; Hezibgi ya naascin. 6 Oko Yuda alse baiscinigi ya idilkit, ai ciken Tamar yolyi. 7 Oko Er, Yuda alsebaiscinigi daayisi banhakkiate Jehovah bual, oko Jehovah hwishyin. 8 Oko Yuda Onan apijini: nnai be estsan ndiltyego, neestsan anle, ado nnai alcini ba anle. 9 Oko Onan golbehoz'ngo, do ga alcinta dogo, oko akutsago ganai be estsan biljinstyegzo, ta attsejin gatsan gatsisi, oko do ganai alcini bazdoniltago ai biniyi ajitin. 10 Oko atsitsahigi Jehovah dobilyasonta, ilto hwishyin. 11 Oko Yuda gazaad Tamar apijini: anakan atingo, nize bagan guné sinta shiyi' Sela neenyango inta;

(oko t'a ho atil yajilthigo, ai ilto dadotsal shasin binai ki atego): Ado Tamar ta'nditsago, bize baganti kyehatin.

12 Ado holzisgo Súa bitsi, Yuda be estsan bizehazlin, oko Yuda bilnahojntgo Timnatgo thasdkyegso ajiya, ho lan inda gajoni, Adulamdine Hira bilgo. 13 Oko Tamar bebilgoni: bizaad nlini Timnatgo thadikyezgo deya. 14 Oko akanatini bi e gasdija, oko gani bikidzisti'i, oko nanala e bijiya, oko Timnatgo atthingi zinezta, oko Sela neenyango joingo nti do ba nahosdiltinago hwe estsan dogo. 15 Oko Yuda golsan, kiyasizini atens nizin, gani bikistigo ai ban. 16 Oko gazyiyago agojini: dasonti dinithis (do golbehoz'ngo gazaad atin ndi). Oko ajini: ha ti san sadilelgo dinithis? 17 Oko ajini: tliziyazi la naniikaden nadasdolye. Oko ajini: ha ti san sa anle, sailtinjin? 18 Oko ajini: hatish nadihtel? Oko ajini: ni yostsa inda ni letsini inda nikiş, nlakye sitanigi. Oko gazannil, oko goljinstyeg, odo ga izniltsant. 19 Oko nisditnago anzotsa, oko gazditja, oko kanatini bi een bi nzotsa. 20 Oko Yuda tliziyazi ga althin, gajoni Adulamdine ayiltyin, astsan ga ndonilgo biniyi, nti ce gaznezthan. 21 Oko dine kwe kyehatinigi naizdelkit: gadiş kiyasizini plahdi atthin di sitahan? Oko, kiyasizini kwe atin, adani. 22 Oko Yuda ba nsitsago, ceganisthago jini, ado dine kwe kyehatinigi kiyasizini kwe atin adani. 23 Ado Yuda ajini: aden t'a ho bajiya, dotago bayanitzin, jokon di tlizi ce nisinltyin, oko tado gaki iniyata.

24 Oko akutsago bikijin tha ndezego, oko Yuda be golgonigo ani: nizaad Tamar kiyasizini silin nden ado jokon, ai di ban kat iniltsant. Ado Yuda ajini: kwe golnanotasgo agodidiskan. 25 Ado golnjitazgo, bizaad jilini gainnilen bicin gajinil, oko ajini: didi dine bij ai kat ba inistsant. Ado ajini: n'ilin, haisan bi di yostsahigi inda letsini inda kis. 26 Oko Yuda hogo ziltsango ajini: si alahgo banhakkai atsa, shiyi' Sela tado baniltyinta binina. Oko do bil

naazneztyežta. 27 Oko akutsago, owe docilgo naholzišgo, hwescit biyigune nakiscin lan. 28 Ado akutsago owe yicigo, tla owe bila yahadolcit oko ba agalyanigi galatsin guna tloł iteihigi yeyeestlongo ajini; di ałse iscin. 29 Oko akutsago akune natan ndolcit, ado jokon ganai iscin ado ajini: hategoḡ gaintliž? Ai di ban Perez wosyi'. 30 Oko bikijin gatsili iscin, bilatsin tloł iteihigi nostien inda Zera wosyi'.

39 Ado Yosef Egypti bił inna, ado Farao bi silau binantai, Potifar nahwisni Imaeldine ya nahwisni, kwe goł nnanigi. 2 Ado Jehovah Yosef yilnaas, ado bił hozon silin, ado binantai Egyptdine bağan gune naga. 3 Oko ganantai Jehovah golnaasgo yiyilsango, Jehovah iyolili daaltsho hozongo iyolil, 4 ado Yosef bilyaate, ado t'a ajinigo ate, ado bağan ba agojilyango ahola, inda beholonigi daaltsho galakye iyila. 5 Ado akutsago, hwoğan ba agojilyango aholago, inda beholonigi daaltsho galakye iyilago, oko Jehovah Yosef ban Egyptdine bağan hozongo iyila, oko Jehovah bağan gune holonigi daaltsho inda bi daakyeḡgi holonigi daaltsho hozongo iyila. 6 Oko aalsho yilakye iyilago, do dandi ya ntekyensta, cinyan yianigi deya, oko Yosef ai dine biyissi jilin inda nileingo ayuanolnin.

7 Oko didi bikijin akutsago, ganantai be estsan Yosef bitasnosne', ado apijini: dinithis. 8 Nti doyniz'nta, ado ganantai be estsan apijini: jokon, šinantai kune holonigi daaltsho do ya agalyanta, tsida daaltsho šilakye iyila; 9 do la šilteheta di kin biyi gune, tado šahiinda, ni deya be estsan nliḡgo ai ban; oko hatašan di daaiyisi banhakiate adišil inda God bicin banhakki adišin? 10 Ado akutsago daalajin Yosef bicin yajilthi nti, do yiyištanta, hwigah dinotyeł to golnaas dogo. 11 Ado akutsago Yosef gune yahajija gananišigi ba nizdišago, inda dine la ndi atin go; 12 oko gasilgo ani: šilntyez, oko ga eēn biyahajolewud, da adi da-

yołtsosgo, jililewud tlogo. 13 Oko zil-sango eēn dasołsoso, inda jililewud tlogo; 14 oko gakinigi dine ndalniši hokko bisdinidgo apijini: jokon, Hebre-dine nahaniya, t'o idile biniyi' lan, šilyaalewudgo šilntyez nden, aaiyisi yego iscago; 15 ado akutsago gades-gazgo yidištsango, bigen daakon yigalewudgo jilewud. 16 Oko gaēn daakon yistozgo, bahastin natsago inta. 17 Oko ta ai ki atego yicin hadsiḡo: nle Hebre-dine nalye, kwe bił neintazigi, kune ya alewudgo nadile nden; 18 oko akutsago yiscago yidištsango, bige akwe yigalewudgo jilewud.

19 Oko akutsago binantai be estsan bizadigi yidištsango ajinigo: di ki atego nnalye ša ntsideskyenš; oko daaiyisi bahocint. 20 Oko Yosef binantai dahodilož, owailya gune yaḡolte, akwe natani bi yahainiligi yaḡodolte, oko akwe aḡ sishin. 21 Oko Jehovah ai Yosef yilnaas, ado bił ilin gacin iyila, oko aḡsiniligi ya agalyanigi yaatego ga ntekyenšgo ayila. 22 Oko aḡsinili ya agalyanen aḡsinili daaltsho Yosef bilakyeḡgi yinil, ado adajonilili daaltsho ya agalyan. 23 Ado aḡsinili ya agalyanen Yosef daaiyisi ga oli, Jehovah yilnaasgo ai ban, oko ilini Jehovah yaatego iyolil.

40 Ado bikyedi akutsago Egypt binantai bi ndaakahi inda ba bahilini banhakki atsita ganantai bicin, Egypt binantai; 2 ado Farao daaiyisi bahocint di naki binđaakahi inda ba bahilini binantai; 3 oko silau binantai bi owailya gune yaḡodentnil, akwe Yosef sitago. 4 Oko aḡsinili binantai Yosef yeyilgalnigo, hazui baḡolyan, yilni. Ado agalyan. Oko aḡzisinilgo niaz naholziž. 5 Oko daajila tlego nziyiel lan, natani binđaakahigi inda ba bahilini owailya sithezigi; 6 oko Yosef apinigo yilyaiya nden, ado jokon, do bilhadsita; 7 ado Farao bin-dantai nahodilkit, ganantai bağan gune yaḡodoniligi, oko ajini: hategoḡ do-nihyilgaltinda dijin? 8 Okogo ajini: neisikeligi ye, nti tado nihyilgolnita.

Ado Yosef apijini: ɗa God iſ ɗobilbehozenta? ſilgolni, ɗaſonti.

9 Oko ɗaakahi gaɗiɗen Yosef bebiɗgoɗolni, ado apijini: jokon ſipilligi, cilnaatlohi bitsin ſiɗaɗgi holon laɗ; 10 oko ai bitsineɗ tɗago bitsannaa, oko biletha ganne, inda biletha hozon, oko cilnaatlohi ban danestego nestan; 11 inda Farao bi banhaizahi ɗahiſal laɗ, oko cilnaatlohiyeɗ ɗɗinili, oko banhaizahi biyijiɗ bitho banſini, oko banhaizahi Farao bilakye naſtan. 12 Oko Yosef aɗalni: ɗiɗi biniyi laɗ, ai tɗa bitsanaahigi ai tɗa idolkaɗ laɗ; 13 tɗa eſkaɗo Farao owailyadeɗ ci ɗdolteɗ laɗ, oko Farao bi banhaizahi bilakye ɗɗial aɗse aniɗninenɗi ki atego. 14 Nti ſa ɗsinikyeyɗ yaatego ɗɗilyago, inda ſe ɗnilnɗi, inda Farao be biɗgolɗilni, oko ci deſtal ſaſin; 15 Hebredine bikaɗaɗdeɗ ſi ditneſtiɗ, oko akwe ɗo banhakki aſtiɗtango aɗn sithiɗ.

16 Oko bahilini binantaiyeɗ ziɗſango, hani sike ate bahonigo, oko Yosef apijini: ſi iɗto neisiyeɗ, ado jokon, ſi tɗa tsiɗistlakai ſithagi daſinil; 17 akadiigi daaltſhoi sitego biyi, oko tsidi daɗɗyaɗ biyiɗeɗ. 18 Ado Yosef anaɗodontniɗ: ɗiɗi la biniyin, tɗa tsiɗisigi ai tɗa idolkaɗ; 19 tɗa eſkaɗo Farao ci ɗdolteɗ laɗ, inda tsin yaɗ deɗ, ta'ndidolo laɗ, oko tsidi danɗolegal laɗ. 20 Oko akutsago tɗa eſkaɗo, oko Farao bidiscineɗi naholziſgo, gananiɗ ya ciɗɗyaɗ ayila, inda binantaiyeɗ, binɗaakahigi inda ba bahiliniigi ci neinil; 21 ado binɗaakahigi nalniſeɗi neiniɗtiɗ, oko bi banhaizahi Farao bilakye neiyaɗ. 22 Oko bahilini ai dabidiɗtlo, Yosef aɗalninenɗi ki atego. 23 Nti ɗdaakahigi Yosef tɗo yinalnita, ɗti badsiyozna.

41 Oko akutsago tsida naki naɗaigo Farao ɗziɗiyel laɗ, ado jokon, tɗoɗ bipaɗ t'o siziɗ; 2 jokon, tɗoɗ biyiɗeɗ sotsit bekaſi gaskai, danizunigi inda daneskahigi, adaniɗleuz; 3 ado jokon, nana sotsitgo bekaſi, dancongi inda dabitsiniigi gananaskai, oko la aɗ yiɗaɗgi nakai tɗoɗ bipaɗgi. 4 Inda bekaſi dancongi inda dabitsiniigi dani-

zuniyeɗ ɗo daneskahaɗ dayolteɗ. Oko Farao tsetsitsit. 5 Okogo najilegaggo akyedi ɗaziɗiyel, jokon, nataɗ sotsitgo bidiaɗ ganisaɗ, danizunigi do daneska; 6 ado jokon, nabikyedi nataɗ sotsit dancongi do sakango gananiſaɗ; 7 oko sotsit nataɗ ɗcongiyeɗ nataɗ yaateheɗ inda neska yidiɗna; okogo Farao tsetsitsit, ado jokon, biɗ ate laɗ. 8 Ado akutsago apinigo banhuni do ce bansisikyeyɗ, antiɗ dineheɗ yika iɗa', inda dine daɗɗɗiyaɗnigi aidi ilto, oko Farao ɗziɗiyeleɗ baholɗolni, ɗti tɗo Farao ba yeyilgolnita.

9 Oko ɗdaakahi binantai Farao apijini: banhakki astsayeɗ ɗijiɗ beɗaſni; 10 Farao gananiɗ bica hoſkye ɗɗen, oko ya aſiɗte silau binantai bi owailyadi, ſi laɗ inda ba ilini binantai iɗto; 11 akuneɗ neisiɗkelni, ho laɗ inda ſi to, ta bani biniyi'neisiɗkel laɗ, daɗniɗtla; 12 Hebredine tsiɗkyeyɗ silau binantai binaltye ai biɗ ſice ɗɗen, oko be biɗɗiɗni, oko nihipiɗen yeniɗyiɗgolni: daaniɗtla nihipiɗ ye niɗyiɗgolni; 13 oko ta niɗyiɗgolniyeɗi ahoſta, ſi ai naſiɗdeɗtiɗ; ho ai dahoditlo.

14 Okogo Farao Yosef beka aɗiɗa', oko owailyadeɗ ɗohadiɗna ci godelte, gataga jiſeɗo, ga e la be ganazdiɗta, oko Farao biɗ yahajiya. 15 Oko Farao Yosef apijini: ſi neisiyeɗ, ɗti tɗo yeſilgolnita, ado ni deya biɗ niɗbehozen ado baholnigo disitsaɗ. 16 Oko Yosef Farao ahiɗni ſi ai ɗota, ſi ɗo aſeɗ ateta, ɗti God ai Farao yeyilgodolni. 17 Ado Farao Yosef anayidontniɗ: neisiyeɗligi jokon, tɗoɗ bipaɗ t'o siziɗ laɗ; 18 ado jokon, tɗoɗ biyiɗeɗ sotsit bekaſi daneska to danizunigo gaskai. 19 Ado jokon, akyedi sotsit bekaſi dabitsini inda daaiyisi dancongi ado bidadiɗkan-go gananaskai; taɗto akute bekaſi yiɗsehiɗta Egyptgi, daaiyisi dancongo; 20 ado dabitsiniigi inda dancongi daneskahaɗ dayolteɗ; 21 oko dayolteɗ ɗi ɗo dayolteɗta ɗdahalin, oko taɗtiɗi daaiyisi dancongi ta gaskaiyeɗgi adatego. Okogo tsenistsit. 22 Oko neisiyeɗligi bi iɗsaɗ, oko jokon, nataɗ sotsit

bidjahgo ganjšan dantsaz do danizun; 23 oko jokon, sossit bidjahigi danconigi sakango bikyeden ganjšan; 24 oko sossit bidjahigi danconiyen yadatehen yiyiyan ki iyila; ado didi dine dahwinyanigi bebilhwisni, nti tado sil-daholnija.

25 Oko Yosef Farao apijini: Farao bipilligi ai daalai, God adolnigi Farao yicin iyila; 26 sossit bekaši yadatehigi ai sossit ndoha lan, inda sossit bidjahigi ai ilto sossit ndoha lan: pil daalai. 27 Oko sossit bekaši danconigi to dabitsiniigi ai ilto sossit ndoha, oko sossit natañ bidjahigi danconigi ai sossit dicin bikye ndoha lan. 28 Didi Farao bebilhwisni: God ilehi Farao yicin ile; 29 jokon, sossit nahai biyi ayutedo nnadantindo Egypt keyahgi; 30 ado bikijin inta dicin holondo sossit ndoha lan; oko aaltsho nadanestani badeisdiyona lan Egyptgi, inda dicin keyahan yidoltschon lan; 31 ado ndanestaneñ banahodiyona keyahgi dicin binina, daayisi godicin godolej lan ai binina; 32 okogo Farao nakidi bipil nahasdel, aidi daayisi daanigo ai di ban, oko God dhadina idolil lan. 33 Oko kat Farao dine hwinyanigi gaidezein, oko natani idolilgo Egyptgi; 34 oko Farao di idolil, daakyeñ binantai atei dolil, ai sossit nahai biyi la hyej adeidolil; 35 oko cinyan dodayuigo ahandeidiyoyel, Farao ya yaadeidiyoyel oko kinhaleahigi biyi cinyan ya adahalyando; 36 oko sossit nahaijingo dicinigi biniyi cinyan yadeidiyoyel; oko Egypt keya biyigi godicin doko yikyedahatini do dicin dabaqanta do aidi biniyi.

37 Oko Farao bilyaate inda bi dineta. 38 Oko Farao gadinehen apijini: di dine kutes do la ndadolyel ateta, God be nilci bi holoni? 39 Oko Farao Yosef yicin hadsi: didi daaltsho God nein iyilago, ai di ban tado na aha hwinyanta; 40 šagan binantai nlinde, nizadkyeho šidine nikyehdholindo, oko ši deya ahañ binantai do. 41 Oko Farao Yosef ahilni: jokon, natani anišla

Egypt daatenden. 42 Oko Farao gayostsahan gazditango Yosef bila yan ninaango, inda e daayisi danizunigi yegaidila inda ola yo gazei delti. 43 Oko daakye gunē tsinapanšigi bil nšitigo iyila, oko hwigahgi dadilewušo: ya andahtin! Oko Egypt daatenden binantai ahola. 44 Oko Farao Yosef ahilni: ši Farao istin, nti Egypt yikyedahatini tsida daaltsho ta adinigo adatindo. 45 Oko Farao Yosef Zafnat-Paneah, dahanani yicaniyahi, yidinid, oko Asenat, Potifera Ongi nailnihi bitsi' gainilyin hwe estsan dogo. Oko Yosef ci niyago, Egypt keyahgi yiki dezeingo biniyi'.

46 Oko Yosef thatin binahai Farao Egypt binantai yicin niyahan dan. Ado Yosef ci natsago Farao bigahden, Egypt keyahgi daatenden nağa. 47 Oko sossit nahai go keyahgi dodayui ndanestan. 48 Oko ai sossit nahai gi biyi cinyan aaltsho ahanniyeyin Egypt keyahgi, inda kin gadaseahigi ya ayizyin; ai kin biyigune cinyanigi daaltsho ahanyizyin. 49 Oko Yosef sei nahalingo natañ ahanyizyin daayisi dodayuigo do be jultha anelanta. 50 Dicin tahto yigahgo Yosef naki baałcini baicin, Asenat, Potifera Ongi nailnihi bitsi' ga ascin; 51 oko Yosef alse baicinigi Manasse yidinid: God ašniñ aidi yasiosna, inda šize ba alcini daaltsho ai di ban. 52 Na akyediigi aidi Efraim yidinid: God šinaile keya ašniñ ai di ban. 53 Oko sossit nahai bi nnantihen Egypt keyahgi ninnti silin; 54 Oko sossit nahai godicinen baholiz, Yosef bizadkyeho adiniden, inda daatenden dicinniya, nti aaltsho Egypt keyahgi ai cinyan holon. 55 Ado aaltshogo keyahgo dicin bidanigan, oko dine cinyan biniyi Farao bicin daga, ado Farao daaltsho ahilni: Yosef bicin dahidohka, ai da anuigo adanohtedo. 56 Oko keyah bekagi daatenden dicin gaslin, ado Yosef natañ dabaqaneñ adeidestango yidesni Egyptdine bicin, ado Egyptgi daayisi godicin gazlin. 57 Daaltsho keyahden Yosef ya-

dahaka natan ndayilni biniyi, daiyisi godicint keya daaltsho.

42 Ado Yakob Egypt holyedi natan holongo jinigo, gayikye apijini: hategoş t'og daahyinoñin tei? 2 Okogo ajini: jokon, Egyptdi natan holongo disitsan akon dohka, aden la naha ndaholni, oko dahininado do dininelta. 3 Oko nesna Yosef binaikye akon Egyptgo jekai. 4 Nti Benyamin, Yosef bitsili Yakob binaikye tado yitha yidesa'ta, okogo ani: tada nadoñil şaşin. 5 Ado Israel biyikye natan ndayilni jekai dine nehekahigi ta yilyikai, Kanaan keyahdi godicingo binina. 6 Oko Yosef ai natani keyahgi, ho ai alsho keyahden dine cinyan ga ndayilni, oko Yosef binaikye ikai, oko yicin ya adatsitsa, nahastan bicin dahanigo. 7 Oko Yosef binaikye zilşango ado binahotsosint, nti gacin do ateholzinta, da hoşkye gacin gahatsigo ağalni: gadenş nohkai? Oko adajini: Kanaan den nikai, cinyan ndahilni biniyi'. 8 Oko Yosef binaikye yehossingo, nti ho den dobedahotsisinta. 9 Oko Yosef bipileñ ganayizyelen yenalni, okogo ahilni: nalci danolñin, keya danolñin biniyi' nohkai. 10 Oko adahañi: do-ta, şinantai, nti cinyan ndahilni biniyi ninanil na ikai; 11 nihiyi daaniltsho daalai dine biyikye danitlin, daani ni-dahwilni, do nalci danitlin. 12 Oko-gog anagoditni: dota, to keya danolningo biniyi' nohkai. 13 Ado anadahoditni: nanil nakisatago bikiso danlin, dine daalai biyikye Kanaandi, ado akyedi nlinigi nihize tayil şikye, la ai atin. 14 Ado Yosef anayidontni; ta nihiyidishinengi nihiyi nalci danolñin; 15 di ki atego şilbehodolzin, daani Farao hyina nahalin, do niheyedohkata nihitsili akyedengi niyago inta; 16 la akon nanihyidesal, nihitsili bilndotas, nihiyi ai owailya gunę soçedo, oko nihizadigi datsi daani şilbehodolzin, dotago daani Farao hyina nahalin, nihiyi nalci danolñin. 17 Oko alsho yahagonilgo tşa dahniskan.

18 Oko tşa eskango Yosef ağalni: di

adalęego, oko ta dahinoñnado, şi God bikyehonişin. 19 Daani danolningo, la nihikiso daakwe aansithingo inda nihiyi natan bil niheyedohka nahadaalçini ba. 20 Nti nihitsili aden şa bil ndohka, oko danihizadigi datsi daani şilbehodolzin, oko ta dahinoñnado: okokutatsitsa. 21 Oko adaahyisditni: daani nihitsili bil banhakki adeitint, adanileñgo hategoşin naltsit nden, oko anihyilnigo nti do dayizilşango, ai binina anihyiditni. 22 Ado Ruben gatsotsigo apijini: ta toş anihyidişnita, aski tado bicin banhakki adanohtehe, nti do datsinolanita, ai binina jokon, bidiligi binina banhakki anihyidilya. 23 Oko Yosef yiditsago doğolbedahozenda, be aditsahi holongo gacin yałthi ai di ban. 24 Oko njiyago ta aji ba jica, oko bicin najiyago bicin ya najilthi, oko Simeon hweestlon gana bedasniñingo. 25 Okogo Yosef ani: bedaozis natan bigadadolpin oko dahapesohigi hwedaozisgo bi ndahidohñil, ado bistę ba adadolñil. Okogo akutadajila.

26 Oko bitihili biyel yadayilago oko ta ndikai. 27 Oko jinjeđi la hweozis tasdi'a'go thili ba njicago nden hweozis biyi gunę gapesoyen zilşan. 28 Oko gakisso apijini: şipesoyen şanahotlint lan, jokon şeozis biyi gunę sinil, oko bikye tsidasdolyiz do ndatsistsid oko adaahyisditni: di şan ha diş God nihiyilint? 29 Ado gaze bađanti Kanaan keyahgi njikai, ado ahodoleñgi bebil-dahojolnigo adani: 30 Ai keya dinebinantaihigi taananñlei nihicin yałthi, nalci danolñin nahontni; 31 oko nihiyi adabidini: do nanihyioçita, ado do nalci danitlin; 32 nihiyi nakisata nilte, daalai nihize, la ai atin inda la ai nihize yilsikye Kanaandi, aidi tsida akyedengi. 33 Oko ai dine ai keyah binantaihigi anihyidini: kutego şilbehodolzin, dodanihyioçita, kwe nihikisso la nnołtye, ado cinyan nahadaalçini bicin ndahidokye ado da ndohka; 34 ado nihitsili aden şa bilndohka, okogo şilbehodolzin nihiyi do nalci danolñinta do, ado do danihyioçitago, oko nihi-

kis naħa ndiŕtyeł, okogo niħyi ŕa nda-diyołni.

35 Ado akutsago ħweđaozis ġadaj-ġatgo, ado jokon, daadzilŕho ġapesoyeñ ħweżois dabiyyi lan, ado ħo inda ġaze peso dazilŕaño ndatzistsid. 36 Oko ġaze Yakob aġalni : ŕaałcini sitsañ bił-yaħoħka, Yosef ai atin, ado Simeon ai ilto atin, ado kat Benyamin biłda-đoħka, đidi daaltŕho ŕiniyin. 37 Ado Ruben ġaze bicin ġatsotsigo ajini : do na biłnanistażgo, ŕaałcin nakigo sitsañ diġanł, ŕi na ba aġaŕyañ do, ado ađeñ na bił ndiŕtaŕ. 38 Okogo ajini : ŕiyi' do akon biłdoħka'ta, binai dahastañ ai bañ, ado tassahi naġa silłiñ, oko ta biłdoħkago dađenađontnił, ŕiŕilakaiigi ta baŕini tleŕididołtyeł.

43 2 oko akutsa, Egyptdeñ natañ nadatziskineñ ałŕho dayiñyañ, okogo ġaze anaġoditni : nađoħka'go ciñyañ naħa nađahołni. 3 Oko Yuda yicin hadsiġo aġalni : ai dine anihyiłni daaigisigo ani : nihitsili do bił noħkaitago, do ŕini ŕa nadadinołłiñta ; 4 oko kat nihitsili biłdekaigo inta, ciñyañ na da-đidilni nađikai ; 5 nti do bił nađikaigo do doħka' ateta, ai dine anihyiłniġo, do ŕini ŕa nađadinołłiñta nihitsili do bił-noħkaigo, niħyiłni ai di bañ. 6 Oko Israel ajini : ħategoŕ adaħtiñ? ħategoŕ bebiłdahołni nihitsili holoñ dađoħniġo? 7 Oko ađani : ai dine daħaiyeťsiħi naniħyidilkit oko ani : da niħizeŕ da ħyina? da nihitsiliŕ holoñ? Oko d'a-nihyiłniġo ġadahadı. Ĥatego ŕañ niħyiłbedahozindo nihitsili biłnoħka niħyididoniłgi? 8 Ado Juda ġaze Israel apijini : aski bił sadil'a, okogo inta tađ-đedjka', oko ta dahiniñado, do dinnin-łta daaniłŕho niħyi inda ni inda naħa-daalcinita ; 9 oko ŕi ba aġaŕyañdo, inda ni binaŕididilkił ; do bił nanistażgo, kwę lan ndidiŕniłgo, oko be ŕikyeha-tađdo hołago ; 10 do niħyiniñgo, kat nakidi nisikaigo naniłai leħni. 11 Oko ġaze Israel aġalni : daani alnego đidiđołłi, đidi ħeħaġi ħatihita yadateħigi ta' tađidohja, oko ai dineħigi bada-

dołłeł, coł biyi' la aze biniyi, inda tsust-na bitliż la, inda ĭakandahalcinigi la inda nisci la ; 12 inda peso nakidi kuneltego ndainohja ; inda peso niħye ozis dabiyyeñ ai ilto bicin ndohja po-honiyenŕgo adatiñ ŕaŕin ; 13 nihitsili ilto biłdoħka'go, akon nađoħkaħgo aidi dineħigi bicin ; 14 oko God Daaltŕhoi yicin Bitsili ai dineħigi yatego naħa nŕekeyenŕgo idolił. Inda ŕi ŕa ałcini yo aħyisniłgo, ai yoħyiŕnił. 15 Oko dine ya deidiyoniłli dađedidja, inda peso nakidi akudaneltego. Benyamin do dađ-đikai, do Egyptgo naġekai, ado Yosef bicin nađatsiŕin.

16 Oko Yosef Benyamin yiłyekaigo yiłiŕaño, bikin ya aġalyanigi ayidi-ñid ; ai dine kin biyi ġune yahaneŕ, inda ħatita la silħye, astenple atten-año biłda deŕinłgo biniyi. 17 Oko dineheñ ta Yosef abiłninigo atsa, ado ai dineheñ Yosef baġan ġun yahayiez. 18 Oko dineheñ ndatsistsid Yosef baġan ġun yahodotezgo bañ, oko adajini : peso niħye azis biyi nazniłen la bininani kune yaniħyiez, nihikiđidoalgo, inda naniħyididoniłgo, binanił anihyidolił, inda nihithilita. 19 Oko Yosef bikin ya aġalyannigi biġaħgi nġekaigo, oko ġacin yadałthi ce atħiñgi ; 20 ado adajini : so, niħyi daani ciñyañ nađahilni ałŕedañ biniyi niłkai ; 21 okogo akutsa-go naniħeħgo, niħyi niħye ozis aañ adeiłya ndeñ, ado jokon nihipesoyeñ daaltŕho biyiġun nazniłgo, nadahaġa kat ; 22 inda nanała peso to nađaniġa, ciñyañ nađahidilniġo biniyi. Niħyi do niħyiłbedahozinta ħaiŕin nihipeso niħye ozis yi yi ndayiznił. 23 Ado aġalni : tađo adadoħninni tađo ndaltsiti, niħi God inda niħize bi God aidi niħye ozis biyiġun peso anañyiznił ; ŕi nihipeso holoñ ndeñ. Oko Simeon ce beđelte. 24 Oko dineheñ dine yahayiezeñ Yosef baġan ġune, tho yeinekango bikye ye thadeidokisgo biniyi, inda biłhili yan-daasja. 25 Oko badahidoniłen aŕteda-jila atlennaango Yosef natsago, oko atlennaango akwe dasdoyniłgo dasdiŕ-ŕaño ai di bañ.

26 Oko Yosef natsago badahisdoniñen ya adayizja ado biciñ ya adasitsa nahastan biciñ; 27 okogo inta nahodiniñkit; da yadanoñtes, añañigo, da nihizeş bithahyahote ba adagoñeen hastiñ? da dalaş hyina? 28 Oko biciñ gadatsistsj: ñnaltye nihizeş ai bithahyahote, do ta hyina'; oko biciñ anadatsitsa. 29 Oko dasdiğalgo gatsili Benyamin zışan, gama biyaz, ado ajini: ta diş nihitsiliakyedeñgi badahoñeen? Ado ajini: God biyantedo, şiyi'. 30 Oko tşinñ tzişinjo, gatsili başinikyensgo, ado jica hwiğeyago, la güne yahanatsoşsago, adi jica. 31 Ado ganiñ tñadziskigo aden tzedzitsa, ketziston goni, ado ajini: Bikitan bekağı cıñyan nihika'. 32 Oko tasati ganjejan, inda aji to tasati, inda Egyptdine do tasati, Egyptdine Hebređine do yiñ dañnyangota binina, aidi Egyptdine dobilyaşonşago ban. 33 Oko dahodinespin, aļsei iscini bikyehgo, akyedi iscini bikyehgo be nohonelango; oko dineheñ ba ntsidadzi kyens. 34 Oko cıñyan gaciñ daiskan, ņti Benyamin ai doşayui cıñyan baişod. Ado daotan do biğdahozon gaciñ.

44 Oko gakin ya ađalanıgi ayidiñidgo ani: dine bedaosis cıñyan gadadiłpin biyeł da biğahgo, inda daltsşo bedaosis biyigun peso anahidiñi. 2 Inda şı banhaizahi peşlakaiigi akyedi ñlinigi beozis bi djal, inda bi peso do. Okogo Yosef bizadkyehgo adzitsa, ta gaciñ gadsiyenğı ki atego. 3 Oko ta gajñani dinehen nihyejekai gathilida. 4 Oko kinhaleado ei jekai do nezagota, oko Yosef ganaleahi apijini: nditahgo, bikye dilyed binisago apididiñi: hategosan nihiy yaatogo anihyesliłgo banhakki adasoñiñ? Da şinantaiş bi banhaizahi ye itlanen bitşan dadoan? Da aidiş do binina banhakkiçileiñta? Do akwe adatsata. 5 Oko bisnissago di ki atego be biciñ gadsistsj sad. 6 Oko adahañi: hategosan nihinantai ani, God bilbehozingo ñnanil do akune ateta; 7 jokon peso nihyeozis biyiñ naznileñ ñnadahaja Kanaan keyahdeñ, hategosan ñnantai

bağanden peşlakai olata danit'indo; 8 haışin t'a behanatanigi aidi dadotsal; oko nihiy ñnantai binanil daditile. 9 Oko ajini: akun, nihizadkyehgo ta akutedo, ta behanatanigi ai şı naltye do, oko do akyehata saando. 10 Oko dohadına hwedaoziseñ ndatsisniłgo dadasdezea'. 11 Oko gasdineştan alañjiñ njeğahigi hwegodesziş, akyeden hwenaholziş, oko banhaizahiyeñ Benyamin beozis biyiñ ganatan. 12 Oko gağ ndatsizonş, oko gağel thili biki ndatziskin, oko kinhaleahan natta njeikai. 13 Oko Juda inda bikisso Yosef bağanti jekai, oko ta sittal akwe lan, ado biciñ ya adasitsa tleş biciño.

14 Oko Yosef añañi: diş dadotint? Şan, şan nihiyilbedahozinni dine şı ki attei yiniña banhakkiçileiñ? 15 Oko Yuda ajini: hatışan şinantai dabidiñitnił, hategos gatağitsi? God ñnanil banhakki adatiñt bilbehozin lan; 16 jokon nihiy şinantai binanil danitliñ, nihiy inda ho banhaizahi be ganatanigi. 17 Oko ajini: do oşne ateta, dine banhaizahi be ganatanigi aidi şnaltye doleł, ņti nihiy ai nihizeş biciñ ndohka.

18 Oko Yuda hozon hwiğahgi niyago ani: şinantai daşonti, ñnaltye şinantai biciñ gastsj, tado ñnaltye bica hoşinikyehe Farao nahonlin ai di ban; 19 şinantai binanil abisdiñid: ta nihizeş holon, inda nihitsiliş holon? 20 Oko nihiy şinantai adabidiñi: nihizeş la holon, gastiñ, inda şanowe ai ilto aļsişye, binai ai dahastan, inda tassahi jiniya bima bitsanden, oko bize ayobotni; 21 oko ñnanil apidiñid; kwe şa bilnohka, oko şı ai dinışiñi; 22 oko nihiy şinantai adabidiñid: ai aski do bize gajita yitsan do yaateta, bize gajita yitsan deyago dadotsal. 23 Oko ñnanil apidini: do nihitsili bilnohkaigo, do şiniñ nadadinoliñta. 24 Oko akutsago ñnanil nihizeş ban nanikaigo nihiy şinantai bizad bebiđahwiñi; 25 oko nihizeş anihyiñi; nadohka, cıñyan dalşisigo nahān ndahoñi; 26 oko adadiñitni; do akonnadoka ateta, nihitsili akyedi ñlinigi bilnadikaigo inta akon

nađjka, ai dinehigi do binj ban nađadinnileinłta nihitsili biłnįkaigo inta. 27 Ado nnałtye řize anihyilni: nihyilbedahozengo ře estsañ naki řai iscin; 28 oko tla ai yoiya, okogo adišni; đagani nibidistlad lan, ai tahto neistseta; 29 oko đidi sitsañ nñadaniltingo, ta řin donil oko řoni řiřitlakaigo ta bił tleřididołtyeł; 30 oko kat nnałtye řize akyeđ ba nanistsago, aski atingo, nniłingo ta pi hyinanigi ki atego ayoyontni; 31 oko donil, aski do akweđo, dadotsał, oko nñanil nnałtye řize pañbinnigo deidolil bitsipahigi ta bił tleđbididołtyeł. 32 Oko nnałtye bicin ğastisigo ani: ři aski ba ađařyando, oko do bił nanistazgo, řikyeħataħdo hol'ago. 33 Oko ai binįna, đařonti, ři řinantai binaltye do, aski ai đota ado binįgi aski binai yil ndeka'; 34 oko ğateđoř řize bicin ndiřtał, aski do bił nařtařgo, oko řize yañ pinnihigi do dinisilłta.

45 Oko Yosef do nezago do ate nahodzilzinle atsiřsata, ħwiđađ nazinigi bicin oko ajini: daanołřho jinohje; oko dine biđađgi atingo, Yosef bikisso ataholni: 2 oko yeđo jįca, oko Egyptdine inda Farao ba alcini deidistsañ. 3 Ado Yosef ğakisso apijini: ři Yosef iřtin, ta řizeř ta hyina? Oko ğakisso do ğacin ğadotři atsata, be dadadzildzit ai di ban. 4 Oko Yosef bikisso ahiłni: hozon řiđađ nnoħka, đařonti; oko biđađ njekai; ři Yosef iřtin nihitsili Egyptjin ndahisołnihen; 5 nti kat tađo bañ danihyini, ado tađo atecin nihyilndahaldini kujin ndasisi-olni, God akwe řiniła', nihitsedañ nihicanħ adeřałgo biniiyi. 6 Đidi naki naħai dicin niyado, astla nñadoħajin inta do kyedadijyeħeñ inda natañ ndaleinħengo ta; 7 God nihitsedañ kwe řiniła' naħa alcini ta nahastsañ bekagi nalteđogo, nihicanħ adeřałgo biniiyi. 8 Oko kat jokon, nihyi do řinoła'ta, God ai kwe řiniła'. Farao biže nahalingo ařila, oko bikin daaltřho binantai ařila, inda Egypt keya da ate nden binantai ařila; 9 đohadįna řize bicin ndohka'go, oko atagodidoħnił: đį ki atego niyi'

Yosef ğahastř: Egyptdine bikeya date nden binantai ařila, kwe řanoħne, tađo ndahodołzidi; 10 keya ğořen holyeđi kyeħotiđo, oko ni ta řiđađgi nahole'do, inda na alcini inda ninalikye, inda nidipeta inda nibekařita ta neholonigi daaltřho; 11 oko nahanaast-sodo astla ndoha đodiceingó ai di bañ, oko ni inda na alcini, inda daaltřho neholonigi do dicin bidoganłta; 12 ado jokon, nihina be đařinołingo, oko sitsili Benyamin bina ye ři niłingo, oko ři nihicin yařti. 13 Oko řize biłdahodołni Egyptgi ayuitego řiłhozongó, inda daulsanigi daaltřho ado đohadįna řize kwe řa biłnoħne'. 14 Oko ğatsili Benyamin biže jicisitgo jįca, Benyamin to jįca. 15 Indita ğanaikye daaltřho bizadasnestañ, ilto jįca, ai bikijin ğakisso ğacin yadałti.

16 Oko Farao bidine deidistsañ, Yosef bikisso yikaigo, oko Farao bañbiłhozon inda ğa ndaleahi to. 17 Oko Farao Yosef ahiłni: nikisso apidini, đį adale, nihiliñ bedaiyoħtlin, okogo Kanaango ndohka; 18 oko nihize inda nahadaalcinda kwe řanoħne, oko keya yahotehigi naħa didesal Egyptgi, keya biyi dalkanigi dadosinł; 19 oko kat anihyidiniđigi adahne, tsinapañs Egypt keyaħdo dadolpañs naħa alcini biniiyi inda nihyi atsanda inda nihize oko akon noħne; 20 nihyedaholonigi tađo ğađihilanę danossini Egyptgi ğatihita yadatehigi aidi danihyido ai bañ.

21 Oko Israel baalcini ai akudaadzitsa, ado Yosef tsinapañs ğai nnil Farao ta pi diñidęgi atsa ado istei ğa adayilago; 22 oko alřho e biłhasni, nti Benyamin tħa de nesnatin peřlakai ba itnil, inda astla e be ğaditego; 23 biže bicin đidi ħyeł adayila, nesna tħili Egypt deñ yadatehigi bił biki ndaastlongo, nanała nesnago ai natañ inda ba inda otsin biže biste biniiyi. 24 Oko ğakisso nihyeniła', inda nihyenakai, oko ahiłni: ğazogo ndohka nihigan-go. 25 Oko Egypt keyaħdo nihyejekai, ado Kanaan keyaħti njekai ğaze Yakob bañti: 26 oko ğoldaholnigo ada-

ni : Yosef ta hyina lap, Egypt binantai nliŋ. Oko tsidolyizgo binjastint do otlanĝo. 27 Oko Yosef bizadigi daaltşo yegoldaholni apiŋninen, oko tsinapaŋs ziŋsan Yosef ĝainnileŋ ĝolndadopansı, oko Yosef bize bilnahojont: 28 Ado Israel ani: taakudi, siyi Yosef ta hyina, tahto sızehalehdaŋ akon ndineŝinlgo deşal.

46 Ado Israel dasdına' hweholonigi daaltşo bil, ado Beersiba do jina, ado bize Isaak bi God bicin sodolzin : 2 ado God Israel bilŋe tleĝo ĝacin ĝadsigo ani : Yakob, Yakob! Ado ani: kwe la şin. 3 Ado ani: Şi God iştin niŝe bi God, ta do naniltsiddi Egyptjin yinelligi, oko akwe ayuite dine anihyidişil; 4 oko Şi Egyptjin ta nihiyl deŝnel, ado daani nihiyl ndeŝnel, oko Yosef nakyehigi yididolui. 5 Oko Yakob Beersibado ta nazditna, ado Israel biyikyeye bize Yakob inda badaalcini inda bidaastsanta tsinapaŋs Farao ĝainnileŋ deilpaŋs. 6 Ado Kanaandi bilin daholonen inda bi ndalyeta, ado Egyptgo jinna Yakob inda ĝaalcini daaltşo bil: 7 ĝayikyeye inda ĝanalikyeye, ĝatsikyeye to inda ĝazaadkye, ĝaalcini daaltşo Egyptti ĝolna'.

8 Kudolye Israel ba alcini, Egyptti jinahigi, Yakob inda biyikyeye: Ruben, Yakob aŝe baicinigi. 9 Ruben biyikyeye aidi Hanoŋ inda Palu inda Hezron inda Karmi. 10 Inda Simeon biyikyeye: Yemuel inda Yamin inda Ohad inda Yaŋin inda Zohar inda Ŝaul, (aidi Kanaandine bitaħden astsanı biyaz). 11 Ado Levi biyikyeye: Gerŝom inda Kohat inda Merari. 12 Ado Yuda biyikyeye: Er inda Onan inda Ŝela inda Farez inda Zera, nti Er inda Onan Kanaandi nesna. Inda Farez biyikyeye: Hezron inda Hamul. 13 Inda Issaħar biyikyeye: Tola inda Pua inda Yob inda Ŝimron. 14 Inda Zebulon biyikyeye: Zered inda Elon inda Yaħleel. 15 Didi daaltşo Lea biyazkye, Padanaramdi Yakob ba nehescinigi, bitsi Dina bil, biyazkye daaltşo inda bicet tahtin dobaan taħ. 16 Ado Gad biyikyeye: Zifion

inda Haggi inda Ŝuni inda Ezbon inda Eri inda Arodi inda Areli. 17 Inda Aşer biyikyeye: Yimna inda Iŝua inda Isui inda Beria inda Sera dabitezi iħto, inda Beria biyikyeye: Heber inda Malħial. 18 Didi Zilpa biyazkye Laban bitsi Lea yahoniħtyinigi, ado didi Yakob ba nehescin, ĝaalcini daaltşo ĝaħtaħata. 19 Ado didi Yakob beestsan Raħel biyazkye: Yosef inda Benyamin. 20 Oko Egyptti Yosef Manasse inda Efraim ba nehescin, Asenat, Potifera On gi naiħnihi bitsi ba nehescinigi. 21 Inda Benyamin biyikyeye: Bela inda Beħer inda Aŝel inda Gera inda Naaman inda Ehi inda Roŝ inda Muppim inda Huppim inda Ard. 22 Di di Raħel biyazkye, Yakob ba nehescinigi, ĝaalcini daaltşo diħsaħta. 23 Inda Dan biyi: Huŝim. 24 Inda Naftali biyikyeye: Yaħzeel inda Guni inda Yezer inda Ŝillem. 25 Didi Bilha biyazkye, Laban bitsi Raħel yahoniħtyinigi, ado didi Yakob ba nehescin, ĝaalcini daaltşo sotsit. 26 Aaltşo Yakob baalcini Egyptti jinahigi ĝaħtaħtin dobaan ĝaħtaħ. 27 Inda Yosef biyikyeye Egyptti baicinigi naki, dine daaltşo Yakob baalcinigi Egyptti neheskahigi sotsitħin.

28 Oko Yuda alanjin aħila' Yosef bicin ĝoŝengo ĝonħi biniyi, ado ĝoŝendi jina. 29 Ado Yosef ĝatsinapaŋs asteħila ĝaze Israel bitaħdokaħĝo ĝoŝengo, oko adi ĝaniya, oko bizejiscit to ĝica nezago naholħiz. 30 Oko Israel Yosef aħilni: Oko kat şin dasta, niħi nanilsaħ ta hyinna lap. 31 Oko Yosef ĝakisso inda ĝaze ba alcini aħilni: şi Farao bicin deħalĝo be bilĝodesni: şikisso inda ŝiħe baalcini Kanaan keyaħdi kyehatinen ai şanna : 32 oko ndaniħkadı danħin, bilin ya adahalyanĝo yidaneħtin, oko ĝadipe inda ĝabekasita inda hweholonigi daaltşo ai ta yıl nina. 33 Oko akudoniħ Farao hokkonihyidıniħ, oko nanihyididoħkil: ħatiŝ niħyi ndaniş? 34 Oko adadidoħniħ: nnanil bilin ndeiniħkadı alcin danħin dan do kat inta; daakute niħyi lap inda niħi-

zeta ilto: Goşen keyahgi kyehwitindogo biniyi; ndanişkadi daaltşo Egyptdine bildaņcon ai di binjna.

47 Oko Yosef niya oko Farao ahilni: şize inda şikisso inda bilin inda be daholonigi daaltşo şanna Kanaan keyahden, ado jokon, Goşen keyahgi nanjna. 2 Oko gakisso la gadsinil, astlago, oko Farao biciņ bilnjekai: 3 ado Farao gakisso naidiškkit: hatış nihyi ndaniş? Oko Farao aldiłni: nnanil ai ndaniškadi, nihyi inda nihize to. 4 Bilanjın Farao anadeidontnid: nihyi kwę nintna, daakwe nihigango do niza nahodolziş ai biniyi niķai, nnanil bilin biciņyan atin ai di binjna, daaiyisi godicin Kanaan keyahgi, oko kat daşonti nnanil Goşen keyahgi kyedahatiņ dolę. 5 Oko Farao Yosef yicin gadsigo ani: nize inda nikisso nanjna; 6 Egypt keya ai benoholni, binigi nize inda nikisso yahote keyahgi kyedahatiņdo, bihahden dine la dahwiņyango niłbezozngo, şilın binantai şa anle. 7 Oko Yosef gaze Yakob Farao biciņ bilnaji-taz, oko Yakob Farao hozongo yahadsj. 8 Oko Farao Yakob ahilni: dokwiş ninahai. 9 Oko Yakob Farao apiłini: şinilkanı ta naşnedę nesnatiņ dobaan thatiņ şinahai, da alçinti inda dobiladahadsita şinilkanđen, şize pinilkanı do akogota, ilto nane. 10 Ado Yakob Farao hozon yahadsj, oko Farao bigahdo ci natsa. 11 Oko Yosef bize inda bikisso ta keyah ya adayila, Egypt keyahgi, keya yahotehigi, Rameses hol-yehigi. Farao ta bidinđengi ki atego. 12 Oko Yosef bize ya agalyan, inda gakisso baalçini ciņyan ye yaagalyan tsida ta bigahgo.

13 Oko keyahgi daate nden ciņyan adatin, oko daaiyisi godicin, oko Egypt yi yi kyedahatiņi inda Kanaan yi yi kyedahatiņi daaigisi dicin binigaņ. 14 Oko Yosef pesoyen alaayila, Egyptgi holonigi inda Kanaandı holonigi natan ndayizniyen, oko Yosef Farao bağan güne peso yahayiyin. 15 Oko peso astintgo, Egypt keyahgi inda Kanaan keyahgi, Egyptdinee daaltşo Yosef ye

[Navaho] 4

ikaigi adani: ciņyan nihithani, hataşan ninal dininel? Nihipeso adastintgo binjna. 16 Ado Yosef ani: nihilin şadahonil, oko ciņyan nihithaşnido nihipeso adastintgo. 17 Oko bilin Yosef yadayiznil, oko lipta, dipeta, bekaşıta thilita, ciņyan bikye neyiznil, ai bağai dabilinen bikye anğatsisna. 18 Okogo ai nanahaigo Yosef banadziskai, ado adahałni: oko kat nihinantai do bitsan ndadiditınla, nihipeso adastint, inda nihinantai nihilin altşo ilto neidila, nihinantai binal kat atin nihizii inda nihikeya deya itzi; 19 hategoşan nihyi inda nihikeya ninal dininel? Nihikeya tapil nanihyiylıñ ciņyan biniyi, nihyi inda nihikeya Farao binanil dadiłtel; oko kelye nihitha ditji, ta dahinindo do dininelta; oko keya do ncon dolęta.

20 Oko Yosef keya aaltşo Egyptgi Farao ya nayisni, inda Egyptdinee daaltşo holonigi gakeya bil ndahodizni, godicingo ai binjna, oko keya aaltşo Farao bii silin. 21 Oko Yosef dine daaltşo kinhalea güne apanniłkad, Egypt keyah daaltşo den. 22 Nadailnihi bi tadakyeğgi tado nayizniņa, Farao ya agalyango, Farao ciņyan yayinilgo ai daiņyango, ai ban tado bikeya ndayizniņa. 23 Ado Yosef ahilni: jokon ndanihyiylıñ indita nihikeyah do; şo! kwę kelye nihithaşni nihidaakyeğgi kidadidołtel. 24 Oko akutsado, nihinataņ danestango la Farao badahidohji, ta boohigi ai danihyikelye biniyi, inda nihiciņyan biniyi lan, inda danihyidine biniyi inda nahadaalçini biniyi. 25 Oko adani: nihcanñ iniya, binigi nihinantai nahajinepa, oko nihyi ai Farao binanil bin daniłlin. 26 Oko Yosef akutego ayila Egyptgi, Farao daalajin ba ndasniłtindogo, nadailnihi bi tadakyeğgi ai tado Farao bii.

27 Ado Israel Egypt keyahgi kyehatiņ Goşen keyahgi, inda bilin akwe daholon inda keandinestan, ado dohayui keandadelziş. 28 Ado Yakob sostsitata nahai Egyptgi kyehatingo, oko Yakob pinilkanı nesnatiņ dobaan

distin dobaan sossit binahaigo. 29 Oko daayiyidi naholiziz Israel bizegodolejij, oko gayi' Yosef hokko bisdinidgo apijini: daani ayoasintuigo, dasonti God binal be sicin gantsi, Egyptti do tlesididiljtyeltago; 30 siže tabil sityezdo; Egypt do ei sidiljtyel, bi tlegodinilli tlesidiljtyel. Ako ajini: ta adininigo adisilj. 31 Ado ajini; God binal be sicin gantsi. Oko akudadzitsa. Oko Israel bitsaskye bika ya adzitsa.

48 Oko di bikilijn kunanatsa oko la Yosef bebilgolni lan; nize datsa; oko ba alcini akon dahidiez, Manasse inda Efraim bilgo; 2 oko la Yakob bilnahojolni: jokon, niyi' Yosef nein ikal, oko Israel nisditna in, inda tsaskye tsinesta. 3 Oko Yakob Yosef apijini: God Daaltshoi yicin Bitsili, Luz-di Kanaan keyahgi saniya, inda sikyi sodolzin; 4 oko asilni: jokon, keandinojinlgo andisilj, oko dine dohayuigo andisilj, oko didi keya na alcini ba didesal hol'ago; 5 oko kat niyikye Efraim inda Manasse Egyptgi na iscinigi tado nasadan, ai si, Ruben inda Simeon ki atego ta si do; 6 inda badaalcinigi ai ta ni do ta dabizihigi ki atego bikeya bedaotjido. 7 Inda si Paddan den nasnelgo, Rahele da atinigi dahastan Efrat do daayidigi, akwe tlehitin, Efrat bigahgi daakwe kat Betlehem.

8 Oko Yakob biyikye ziljan, oko ajini: di san hai pi? 9 Oko Yosef gaze apijini: didi siyikye atin, God seipnili di hazeanigi. Ado ajini: kwe bilneka dasonti, oko si bikyi sododestzinl. 10 Oko Israel bina kaden atin, oko do hozon yoina. Oko hwigahgi ninez, oko yizanotan to atihotod. 11 Oko Israel Yosef apijini; do akutego na nsiskyens nni yidestselgo, ado jokon God na alcini sainiez ilto. 12 Oko Yosef tlez bicin ya adzitsa. 13 Oko Yosef gaalcini dasdiez, Efraim nisnajiigo nisnityingo Israel bicin ai nistlaji, inda Manasse nistlajigo Israel bicin go ai nisnaji, oko hozon bigah bil njekai. 14 Oko Israel nisnaji Efraim bithagi bikidesni, ai akyedenagahigi, oko

nistlajigo ai Manasse bithagi bikidesni; oko golbehozin dasdesnihigi, Manasse ai alsei iscini ai ban. 15 Oko Yosef hozon yicin hadsigo ani:

God, siže Isaak inda Abraham bicin naga ntengi,

God, sa agalyani dijingo,

16 Nalehidiyin, daalajin sika analewhigi,

Aidi di asikye hozongo idolil,

Aidi szihigi be bidotjido,

Inda siže bizihigi Abraham inda Isaak ilto,

Oko nahastan bekagi daayisi dohayui do keandinojinl.

17 Oko Yosef yiyilsango, gaze nisnaji Efraim bithagi be bikidesni dobiyatateta, oko dabisdinigo Efraim bitsando, Manasse bitsi bekagi dabisdinilni.

18 Okogo Yosef gaze apijini: do akuteta siže, didi alsei iscini, nisnaji aidi bitsitagi tahdilni. 19 Oko gaze do yiniza ta ado ajini: si silbehozin lan siyi', si silbehozin, ai la ilto dine dolejni oko ayuite dolel, Oko daani akyedi nlinigi daayisi ayuite dolel, oko ba alcini daayisi dine dohayui do. 20 Oko ai bijn bikyi sodolzingo ani: God Israel hozongo idolil, ado adidonil; God Efraim inda Manasse bilgo tabiltego anihyidolil, oko Efraim Manasse alcin iyisin. 21 Oko Israel Yosef ahilni: jokon, daditsal, nti God ta bil nanaas do, ado nize bikeyahgo nihyilnagonel. 22 Indita taalai keyahgi bilahgo na nadidesal ta bilah neleango, Amordine bagadimistanen, si diltlis inda si eltin be.

49 Ado Yakob gayikye hokko bisdinidgo ajini;

Sanoška, oko adanohte dolelli be nihyilgodesni;

2 Kwe ahannoška, nihyi Yakob biyikye,

Ado Israel nihize daisinoljan.

3 Ruben, ni ai alse sa njiscin,

Ni ai alse sitsil behodisziz,

Ni npez inda ntsil;

4 Altha ndilnił tho nahalingo,

Ni do agadi ayuintedo,

- Niže bitsaskye bekajın ġasinına ai di binına,
Ado ġdi banhakkı ġntsa.
- 5 Simeon inda Levi ałkisso ınlın,
Deni hoşkyehigi baġan ġune daholon:
- 6 Sisizını, binahata yitsaı ıdolkanı do bı dınałta,
Bahacıngo dine niłsheđ ai baı;
Akyekal'ıngo itlini na ġniłkad:
- 7 Bahaskye bahatsit bitsilgo binına,
Daaiyisi hoşkyeni, bitsilgo ai binına.
Yakobdinee bitha alsadeşnił,
Ado Israel bi keyaġgi thaidoneł.
- 8 Yuda ni ai nikisso nadahanıdo,
Ne eıa bikos ki biki dınılını do,
Inda niže ba ałcını ınein ya andatındo.
- 9 Yuda ai nostoitso biyazi nahalin doleł,
Nalžeđen natsa, nostoitso nahalingo nesthın,
Nostoitso hastıngi nahalingo,
Haisaı nabididołal?
- 10 Naatakış do Yuda bitsaı yoidido-
ałta,
Inda natani do bicadkız tahdidokałta,
şilo niyago inta;
Inda dine daaltşo baıgi aġannihi-
dołka.
- 11 Biłeyazi cilnaatlohi bitsın yaı dahidiyołol,
Sikehetehegi bitsın bi thıliyazi dahidiyotłol:
Tho tlıtcihigi bi e ye yikis,
Bi beltledi cilnaatlohi bitil ye yiyikis.
- 12 Bina tholıteı be lıteı,
Inda baġo ape be lakai.
- 13 Zebulon ai tho nıyeł bepaııgi kyehatındo,
Ado tsin naełtso bahaełdo,
Inda bikeyaġgi ai Zidon biġaġgi do.
- 14 Issaşar ai thıli abotşili nahalingo,
Naki hıyeł yi yahitnaġo,
- 15 Oko ġaalyıı biłyaatedo zıłsaı, inda keya hozonigigo,
Bogos ye nayeğo, inda nalıye silın.
- 16 Dan ai ġadine binantai doleł,
Israel bi dine ki atego.
- 17 Dan ai tlış athıı biġaġgi sithıngo nahalin do,
Tlış bitha nıziskahigi athııgi sithıı nahalindo,
Lıı bikethal ahyılġař do,
Oko biki sitahigi taı ahyınnteğdo.
- 18 Neka deřın řicanhadınałgo, Bikyehıhyinřnani'
- 19 Gad silaugo nahane bıldaahıyıkandıdo,
Nıti benaholziřdi yikyedadoleł.
- 20 Aşer, ni ba neska do, natani bi cıııyaı inilın do.
- 21 Naftali ai jaddi do bııljinje, bizağ alıli nahalin.
- 22 Yosef ai ayuite doleł, tsin thohalinıgi biġaġgi ġanısaı nahalingo,
Tsin bekaı ayuidanığdiligi nahalingo.
- 23 Adıłtohi do bıılġadıta adahola, daġolt'o' ado daġojoła.
- 24 Nti be ełtın bitsil, inda bekaı to bılađ bitsilgo alyı,
Ayuite Bitsili, Yakob bi God bitsilgo ayıla,
Ai di baı Israel neiniłkadı silın,
Israel ba tse bitsiligi silın.
- 25 Niže bi God ai neka alewud do,
Inda Alaġo Abotşili hozonngo andolıl,
Yadatehi wutađden neidoleł,
Inda yadatehi wıyadeı neidoleł,
Nihıpe hozon hozonngo idolıl,
Inda nihısit hozonngo idolıl.
- 26 Niže bohozonıı bıže bi bohozonıı bılahti,
Dalkidi hol'ago saanıgi ntııın :
Ai Yosef bitsıtsın bekaı holon do,
Bikisso yitsaı iyahigi bitsı bekağo.
- 27 Benyamin ai maitso nahalingo inıyaı do,
Apıngı yilhiditełli yiyaı do,
Hılciıhigo ai aısayınıl do.
- 28 Dı daaltşo nakısağato Israeldine silın, ado tı bıže ye yiein ġahastřihigi, hozon yiein ġahastřigo, daalı nıııngo bıkyi sosdolzin. 29 Okogo ahlını go yiein ġadı : şidine bıthıġo deşal, řıže

biļ tledašijltye, tseyā gūņe Efron Hetdine bidaakyeh biyidi : 30 Tseyā inda daakyeh Maḥpela holyehigi Mamre biḡaḡhi Kanaan keḡyaḡhi : Abraham ai tseyā daakyeh biḡo Efron Hetdine ya naysni, tḡegodintnīl biniyi'. 31 Akwe Abraham tḡedesthīn, inda beestsan Sarah, inda Isaak inda beestsan Rebeka do, akwe iḡto Lea tḡehilthīn. 32 Ai daakyeh inda tseyā biyiigi Het ba aļcini bannahznī. 33 Oko Yakob biyikyē aaltsho gaciņ yajilthigo Gatsaskye bekaḡi aḡaniizdenil, oko gāzehazlīn, oko bidine biciņ iya. 1 Oko Yosef gāze biciņ 50 bikijiņ ya adziḡsago, jīca to bizasnotāņ ; 2 oko Yosef binanil azeiļini gāze yeḡolkanl yidiņid, oko aze adilini akudatsa. 3 Daaiysi distīn eskaņgo biḡaḡ ; Egyptdine baḡdabinigo sostsiḡin eskaņ.

4 Oko dī bikijiņ Yosef Farao bi ḡdaleahi yiciņ yaḡthi : ta ši niḡyil yaņištego, ḡašonti Faraoša biciņ yadadoḡthi : 5 šiže šiçiņ ḡahastsigo ani : jokon, dadistsal, Kanaandi adagaḡwiskyḡedenti tḡesidiḡtyeļ. Oko kat akon dešaļ, šiže tḡedestyelgo, oko aḡen ḡdestal. 6 Oko Farao ani : ḡlahan, niže tleniḡtye, ta biciņ ḡaintsiņgi ki atego. 7 Ado Yosef biže tḡeyiḡtyego iya, oko Farao binanil daaltsho ḡolḡjekai akon, Egyptdine bindantai daaltsho ; 8 ado Yosef ba aļcini daaltsho, inda bikisso daaltsho ; daaltsho biže ba aļcini, nti aļcini adalīsigi inda bilīnta Gošendi t'a ḡdeznil. 9 Oko akonḡna, la tsinapaņs be, la līn be, oko daaiysi oņeļ. 10 Oko Yordan tsetna nišinnna'go, oko daaiysi badahūņ, baḡajcata sostsit eskaņ. 11 Ado Kanaan yiyikyēdahatīni ai dine da-cago ḡadeidezeiņgo, oko adani : Egyptdine daaiysi badahūņ, ai di baņ akwe Abel-Mitsraim holye, aidi Yordan wunanjigo. 12 Ado Yakob biyikyē tabisdiņdeņgi adahola. 13 Oko ḡayikyē Kanaango dahoniḡthīn, Maḥpela ho-

lyehigi tseyā gūņe, tḡedahodzisthīn, akwe Abraham naysniyēņgi, Efron Hetdine banayizniņen. 14 Oko Yosef Egyptgo ḡdestsa, ḡo laņ inda ḡakisso do, inda daaltsho ḡolḡnaznanigi gāze tḡeyiḡtyego gāze tḡeyiḡtyiņgo ḡo biki-jīn.

15 Oko Yosef binaikye gāze dahastan ḡadeidezeiņgo adani : Yosef nihi-kyḡedenido šašin baḡhakki adelyayēņgi binīna ; 16 oko naleahi la Yosef biciņ adatsisa', oko ani : nihiže tado datsaḡan ani : 17 dīdi Yosef bebiḡdahodolni : ḡašonti, ḡnaikye baḡhakkiadanīlaiyeņ badennaa', baḡhakkiadanīla ai di baņ, oko kat niže bi God binanil bi baḡhakkiate ba ḡdennaa. Oko Yosef jīca ḡaciņ yadaḡthigo. 18 Okogo ḡanaikye ḡaikai, oko biciņ ya adasiḡsa, okogo adani ; jokon, niḡyi ḡnanil danīthīn. 19 Oko Yosef aḡalni : tado ḡdalsidi, ta šiže God sizineņgi siziņ ? 20 Aidi niḡyi baḡhakkiadašoļago baņ ḡtsidaḡkyeņs, ḡti God yaatejiņ ya ḡsinikyeņs laņ, dine ḡohayui yicāḡhadokaļgo biniyi, kat atehigi ki atego. 21 Oko kat kutego tado ḡdalsidi, naḡa aḡašaņ doleļ inda naḡa da aļcinida. Oko yandahošont ado hazogo yiciņ ḡahastsī.

22 Oko Yosef Egyptgi kyehojitiņgo, inda gāze ba aļcini do. Oko Yosef ta-naḡago nesnatiņ ḡobaņ nesna binaḡai. 23 Oko Yosef Efraim binali baaļcini yiyiḡsaņ, oko Manasse biyi' Machir ba-āļcini, Yosef bitsakyehigi taḡnatniļgo yiļ ḡdane. 24 Oko Yosef ḡakisso api-jini : dadestsal, ḡti God naḡadokaļ, inda dī keḡyaḡ do ci niḡyidoiš, ado keḡyaḡdi naniḡyidoiš, Keḡya Abraham inda Isaak inda Yakob yeḡdinnaahaḡdi. 25 Okogo Yosef Israeldine biciņ ḡahastsigo ani : daani God naḡadokaļ, oko šiḡten akon deinoḡja'go. 26 Oko Yosef bižeazlīn, nesnatiņ dobaņ nesna binaḡaigo, ado deilkan, oko Egyptgi tsitsa bi ḡodolthīn.

YISTAINILLI BA HANI

M A R K

NALTSQS YE YIKI-ISCINIGI

HANI-YATEHI

MARK EI NALTSQS BE BIKI-ISCIN.

1 Jesus Christ, God biyi' bahaniya-tehi bedestiigi; 2 God bandantahi binaltsos biki iscinigi ki atego;

Jokon, şinaleahi nlanjin ila'

Ne athin na asteidolilili;

3 Galikaigi dilewusigi bizi'

Bikyeñ inani be athin ba asteda-holle,

Kyehostongo adalle.

4 Jan ai galikaigi diyingo thaaakis, inda lagoatego dahanado dine yicin yalthi, ado diyingo thadahodokiso, banhakkiate ga ndahiditago biniyi. 5 Oko Yudea yiye kyedahatini daaltsho ga ikai inda Yerusalem yiye kyedahatini ilto, oko Yordan thohdi diyingo thadahodikis, banhakkai anilli yadahalnigo. 6 Oko Jan ai ganaskidi baga bi e, inda akañ biziz, oko winiscinti deya inyan inda tsustna ndaltsitigi bitliz. 7 Oko dine yicin yalthigo ani: silahdi bitsili şikyeñi dokañ, bicin ya adişnilgo bi kyettlöl kyidişalgo biniyi şi do ilnta; 8 şi lan tho be diyingo thadanihiyiskis, nti ai Nilcidiyin be thadanihikiso.

9 Okogo itan akutsago Jesus Nazaret deñ, Galilii keyahdeñ niya, Yordan thohdi Jan thabiskis; 10 oko daako tho yiyiden ci tsanastsago, yadilhil an atsago yiyiñsan, oko Nilci haspidilkañ nahalingo gatajin bitaya; 11 oko yadilhil biyiden azi' diñsan: ni şiyi' ayanoşni, daaiyisi şilyante.

12 Inda daako Nilci galikaigi cohonniyyod; 13 oko ta galikaigi njegago distin eskango, oko Satan ehodide, oko ndaltloş dahoškyehigi yilnakai, oko diyin ndaleahi ba adahalyan.

14 Oko Jan yabidoltego do bikijin, Jesus Galilii jin niya, God beboholnihi [Navaho]

dine yeyilhalni; 15 oko ajini: akwe kat naholiz, God beboholnihi ai kat ta bigahgi, lagoon dahinoona, oko hani yatehi dauhtlan.

16 Oko Galilii beekidi bepanngo ikañ, oko Simon inda bitsili Andreas lo bizisigi tha ndajea'go yiyiñsan, lo gadayilehigo aidi ban. 17 Oko Jesus agalni: şikye ohaş, oko dine gaholego anihyidişliş. 18 Oko daako ga lo bizisigi nahjin ajinili, daako bikyeş diaz. 19 Oko daayidi nanatsago, Yakobus, Zebedeus biyi' inda bitsili Jan ilto, tsinael biyigun bi lo bizis aste neitle; 20 oko daako hokko yidinid, oko gaze Zebedeus ga ndalnisi bi yiñsan diaz, oko gakyee naaz.

21 Ado Kapernaumdi yikai, ado daako Domingogo biyi-alanaatlehi-kin biyigun ya iya, oko dine neineştan; 22 oko nesnthingo halahani danizen beboholnihi nahalingo bicin yalthigo aidi ban, naltsos yedahoseni do bitsaganta. 23 Oko biyi-alanaatlehi-kin guno dine la cinti biyi sizini sita, oko gadolegazgo, 24 ani: tado naña nantini, hatışan nihye ane, ni Jesus Nazaret deñ? Ta nanihydiltşilgoş iniya? Antini şi şilbehozen, God bi Diyini. 25 Oko Jesus gacın hadsigo agalni: tado adinin, oko biyiden ganilyed. 26 Oko cinti gazeğasgo, oko daaiysi yego gajicago gayiden ganasewud. 27 Oko dine daaltsho tsidadolyiz, oko adaañyiditni: diş hati? diş hati anid be nantihin şin ate? Jokon, beboholnihi holongo cinti yicin yalthigo bikyeñdaholin. 28 Oko daako Galilii keyahgi dine daaltsho ga yadalthi.

29 Oko daako, biyi-alanaatlehi-kin biyiden ci natsago, Simon inda Andre-

as bağan gunē yahakai, Jemz inda Jan ilto yılgo. 30 Inda Simon be estsan bima daaiyisi datsa, oko ye gōldaholni: 31 oko ganiyago gōlsogo dahodil̄tyin oko daako bithah̄ yahote nastl̄in, oko yanakan.

32 Ado in̄inango, bithah̄dahoneskahigi daaltsho gadayizez, inda c̄inti biyi nazinigi ilto; 33 inda kinhaleahigi yi yi kyedahat̄ini daaltsho ce at̄ingi alasil̄in. 34 Ado bithah̄dahoneskahigi lan̄go yaate anayitla, nal̄niñ daalan̄datehigi, oko c̄inti dohayuigo biyiden gainistsh̄an, n̄ti c̄inti t̄ado adadoh̄nini yid̄in̄id, bedahosengo aidi ban.

35 Oko apinigo, tahto ha iskanigo nd̄itna'go, ci niya, oko donagahigo niya, ado adi sodolzin. 36 Oko Simon inda bil̄njekahigi gakyē ikai; 37 oko ga ikaigo adahałni: daaltsho neka dan̄tha. 38 Oko ađal̄ni: ğaišan nanała kinsiniligo d̄ika, adi ilto dine yicin̄ ya-disth̄igo, aidi biniyi niya aidi ban. 39 Oko keyah̄ Galil̄i daatend̄engi biyi-ałnaatlehi-kin biyigunē dine yicin̄ yałthi, inda c̄inti biyiden gainistsh̄an.

40 Oko dine daate bilod̄ yaniya, gac̄in̄ n̄tsidikogo, oko ahil̄ni: Dašont̄i, n̄in̄izengo, yaate anašitle. 41 Daako Jesus gan̄binigo tsidezkyenzgo, bikidesnigo godeleitgo ani: nissin lan̄, Yaate nantle. 42 Oko ta ğadsiğo, daako łodep̄ nats̄i, oko yaate nastl̄in. 43 Oko daako asdonil̄ligi yegol̄golnigo, ta' nahodila'. 44 Oko ađal̄ni: t̄ado dine la be bil̄ golni, n̄ti nail̄nihi bic̄in̄ dina, oko Mozes bizad̄ kyeħgo nahil̄ni yaate anand̄ilyahigi ban, aidi be bil̄bedahodolzin̄go biniyi; 45 n̄ti cin̄iyago bahol̄jni daaltsh̄ogo ya halni, oko Jesus do kin th̄anajita le at̄eta sil̄in̄go, oko donagahidi naga, oko daaltsho deñ ğahaskai.

2 Ado to lan̄ naneskango Kaper-naumgi nanatsa, oko ganago ğahad̄iltlad̄, bikin ğunē sitago; 2 oko daako dine dohayui alasil̄in, hoğan do behoğahta, dohayui ta t̄lod̄i ndakai, ce at̄in̄ bigah̄gi, oko yicin̄ yałthi. 3 Oko dine d̄in̄itego bithahoneskahigi la ğadesth̄in̄;

4 oko ce bigah̄ n̄jeka dine dohayuigo aidi ban, kin gan̄ ğaskaigo yinaka daazn̄il, oko tsaskyeh̄en ta yıl̄ yitadistcanl. 5 Oko Jesus dayotlan̄igi yiyil̄sango bithahoneskahigi ahil̄ni; ši'yi', banhakk̄i intehigi na nd̄etan. 6 Oko naltsos yedahoseni akwē nahasth̄an, oko bi n̄sekyens ye ya n̄tsidakyens; 7 ğategosañ d̄i dinehigi God nahalingo yałthi; ğaišan banhakk̄iate aneid̄ja God deya? 8 Oko daako Jesus ba n̄tsidadzi-kyens̄en yiyil̄sango ađal̄ni: ğategosañ aidihigi ba n̄tsidah̄kyens? 9 Bithahoneskahigi banhakk̄iate na nd̄inisa' apidišn̄igo, do tago, nd̄itah̄go n̄tsaskye nd̄iaħgo daht̄ina, apidišn̄igo, oko ğaišin̄ iyisi yaate? 10 Oko nihiyil̄bedahodolzin̄go biniyi' banhakk̄iate ya neid̄iaħgo nahastsan bekagi aidi God biyi' beboh̄oln̄ihi ate. 11 Oko bithahoneskahigi yicin̄ hadsi; ši nd̄isn̄igo, nd̄itah̄go, n̄tsaskye nd̄iaħgo ta n̄inagango nd̄ita'. 12 Oko daako n̄izd̄itna, oko ğatsaskye nisđian̄ oko dine binal̄ cisniya, oko dine daaltsho tsidadolyiz, oko God yadahani oko adani: bitsedan̄ d̄i ki itei tahto deiltseta.

13 Oko beekid bepango ananatsa, oko dine dohayui ğahaskai, oko yicin̄ yałthi. 14 Oko yigah̄gi ikałgo, Levi, Alfeus biyi', peso nal̄ci bağan gunē sitago yiyil̄san, oko ahil̄ni: ši kyē in̄al: oko nd̄itnaħgo oko bikyēs diya.

15 Oko akutsago Jesus bağan gunē in̄yango, peso nd̄el̄ci inda banhakk̄i anil̄li Jesus inda bidahol̄angi yıl̄ dinespin, dohayui gakyē ikaigo aidi ban. 16 Oko naltsos yedahoseni inda Fara-siz Jesus peso nd̄il̄ci inda banhakk̄i anil̄li yild̄ain̄yango dayil̄san, oko bidahol̄angi al̄dil̄ni: ğategos̄ peso nd̄il̄ci inda banhakk̄ianil̄li yild̄ain̄yan? 17 Oko Jesus yid̄istsango ağal̄ni: dine bithah̄yahahotehigi aze il̄ini doğeinizenta, bithah̄dahoneskahigideya. Kyehoston n̄tsidakyens̄i hokko bidisn̄igo do biniyi niyata, n̄ti banhakk̄i adatei lagoatego dahanad̄ogo biniyi niya.

18 Oko Jan bidahol̄angi inda Fara-siz la jin̄ doğain̄yan le, oko ğaikaigo

adahałni: Һategosañ Jan bidaholañgi inda Farasis Һodaiñyanta Һe, Һti nihi- gi Һatego Һo adatihta? 19 Oko Jesus ađalıni: da iyehi bionis ilto Һo daiñ- yanta, yiłnakaigo? Ai yiłnakaigo oko Һo tado ajiñyan ateta; 20 Һti bikiđol- kal iyehi ba nađilyago, okogo inta ai bijini Һodaiñyantado. 21 Dine e neon- gi nagaatahi anidiigi Һo yitan neidiata, gatladgo hozon Һtsago idolił aidi han. 22 Oko dine akałozis Һasthigi Һolitei anidihigi Һo yiyi kahta, oko Һolitei- higi akałozisen yididołthago, oko Һolitei- cihigi yo andadoko, oko ozis dotshonł; Һti Һolitei anidihigi akałozis anidihigi be Һdotał.

23 Oko akutsago Domıngogo, daak- yehgo jekai, oko bidaholañgi akon ikago, tołhnatan dayope. 24 Oko Far- rasiz adahałni: jokon, Һatesañ adatiñ Domıngogo Һo oleineñ. 25 Oko Jesus ađalıni: ta God bi zad is tado daołthata, David atıntengi, diciñ biniłhyingo inda yiłnakahigita? 26 Kin diyin gun yađ iya, Abyatar naiłñhiyendañ, oko ba diyini yiyiyañ, ndaiłñhi deya daiyani- gi ado yiłnakahigi la ya ilsed? 27 Oko ađalıni: Domıngo ai dine ba alya, dine Һo Domıngo ba alyata; 28 aidi bañ dinebiyaz ilto Domıngo binantaı.

3 Oko biyi-ałanaatlehi-kin yaha na- natsa, oko akwe dine la bila Һo nahantnata lañ. 2 Ado dağoniłingo Domıngogo Һatsi dine la astesdotił yad- ahodolnigo biniyin. 3 Oko dine bila Һonahantnaneñ ahiłni: Һdihta. 4 Oko ađalıni: ta Domıngogos yateli adjileđ- gos yaate, Һotago banhakki ajineđgo ai šiñ yaate; dine bicanadjeđahgo Һotago dine tsilhyego Һaiññi yaate? Nti Һo adaninta. 5 Oko baħoçintgo yitah- dezegal, oko biđe datse yanpinigo Һan- tsideskyenz, oko dineheñ ahiłni: Һla be kiđilni, oko bila ye kidesnigo yaate nastliñ, lajiñ ki atego. 6 Oko Farasis ceheskai, oko Herodiandine bił go nda- hazeañ Һo diyoleyelgo biniyi.

7 Nti Jesus bidaholañgi bił yitsañ yopakai beekid bepañgo, inda Galili deñ dine Һohayui inda Judea deñ dine Һo-

hayui Һakye ikai; 8 inda Yerusalem deñ la, inda Idumea deñ la, inda Yor- dan wunandañ la, inda la Zidon inda Tirus biđahgi kyedahatiñi, dine daaiyi- si Һohayuigo ayuidatei ajalago deidiñst- sañgo, Һahaskai. 9 Oko bidaholañgi ahiłni: bin tsinael la ta nihyiđahgi sañ, dine Һohayui šiđaniłiz aidi bañ. 10 Dine Һohayui neidiłjeđgo ai binina, oko Һo didescił danizengo aidiñan dai- aiyisi yeđgo Һo danileiz ba Һdahaiłñhigi daaltsho. 11 Oko çinti biyi nazinigi, dahołtsego, Һayajin Һtsidahidikiyeđgo ado dacago adani: ni God biyi' Һtiñ. 12 Oko daako ađalıni: nanałajiñ Һo Һa dahołjilnihta.

13 Oko ziłgo Һaya, oko inizenigi hok- ko yidiñid, oko Һahaskai. 14 Oko na- kisatago neidiñil, bił nakaidogo, oko Һaidođalgo biniyi, dine yiciñ yadałthi- go; 15 Oko dine ba Һdahaiłñhigi yaate andeileiñdago ai be bidaholniđdago, oko çinti ilto Һadeiñiltsho dogo. 16 Oko Simon ai Piđer yizi', ai Dineji Hastin Tsehi yolye. 17 Oko Jemz Zebedeus biyi', inda Jan Jemz bitsili, aidi Bo- anerges yidiñid, aidi Dineji İdni baał- cini yolye. 18 Inda Andreas inda Filip, inda Bartolomeus, inda Matteus inda Tomas, inda Jemz, Alfeus biy', inda Tadeus inda Simon, Kanaandine, 19 inda Judas Iskariot, Һwe ena ba nahediññihigi.

Oko kin gunē yaha akai. 20 Oko dine Һohayui ałananastliñgo, Һo daiñ- yan aħotsata. 21 Oko bijoni di deidiñst- sañgo Һolndadokahgo ekai, ajitinti Һo Һolhozenta adanigo. 22 Oko naltsos yedahoseni Yerusalem deñ ikaiigi ada- ni; Beelzebul biyi siziñ, okoçinti binan- tai be çinti yo ahyije; 23 oko ai hokko yidiñidgo oko hani ye Һolgolni; Һategos Satan Satan bangahaje'do? 24 Dine dapi' Һdaahyikañgo, ai nabitidotsił; 25 inda ałcini dapi Һdaahyikañgo, ai ilto nabitidotsił; 26 oko Satan dapi' Һdaahyikañgo, ado ilsağontnił Һo naji- tiñ Һe ateta, Һti ta adijiñ ninti. 27 Dine bitsili bağan gun dine Һo be iniñta, dine bitsili ałse besistlongo inta, oko inta bi-

yudi bes dinojn. 28 Daani anihyidişni, dine baałcini bi banhakki adatehigi daaltşo banđeidotal, inda zad nconhigi daaltşo; 29 nti haişin Nileidiyin ban njitin şin doğahididotalta, holago banhakki atsısa aidi ban. 30 Cinti biyi sizin adanigo aidi ajini.

31 Oko bitsilikye inda bima to tlođo nikaigo, hokko bijinigo biniyi' yaha-jıla'. 32 Oko dine dohayuigo ganago nahaztšan, oko adahałni: nima inda nitsilikye neka da ntha tlođi. 33 Oko gacın hadsigo ani: haişan şima inda şitsilikye? 34 Oko ganago nahaztšanigi yinełingo oko ani: jokon, kwe şima inda şitsilikye. 35 Haişin dine şin God bikyehholıngo yinizen şin, aidi şitsili ate inda şitezi ate inda şima ate.

4 Oko beekid bepangi dine nneint-şin, oko dine daaiyisi dohayui ga alasılın, oko tsinael' yiyiyago, oko beekidi yika danesta, oko dine daaltşo beekid bepangi nazın. 2 Oko hani ye dohayuigo dine neınthın, oko neınthıngo ahiłni: 3 dasınolsan, jokon kildilehi kitdilego ci niya; 4 oko akutsago kitdilego, la athıngo nahaztaz, oko tsiği ndayızlago dayınyan; 5 oko la tsethajiın ahıyıneste, do hozon tlez holonjin, oko daako ganısan, tlez do hozon dıthanta ai be ate; 6 oko jonaai be niłna, oko biketlol atingo sakan. 7 Oko la cildenini bihago ahıyıneste, oko cildadenini dadınısan oko yişkan, bines-tan tado hazlınta. 8 Oko la tlez nızunıjın ahıyıneste, oko neenyango bines-tan hazlın, la thatındi, la gashthatındi, inda la nesuatındi hazlın. 9 Oko ağalıni: haişin bija daholonigi bin dadıtsa.

10 Oko tassahi nağago, biğahgi ndakahigi inda nakisatabigi, hanihigi yi ndahodełkit. 11 Oko ağalıni: daaiyisi be nihyılgoğeşni, God be boholnıhi daaiyisi be nihyılgoğeşni, nti nanałajın hani deya be bildahaşni; 12 oko bina daholongo do daoıntago, inda bija daholongo do deidıtsatago, oko do lađo atego dahanadogo, inda bi banhakkiadatehigi do ba ndahididotalgo. 13 Oko ağalıni: ta haniş do dadohtsata? Oko

hatego hani daaltşo dadidotsınłgo? 14 Kitdilehi aidi God bi zad kitdile. 15 Ado dıdi athıngi ahıyınesteşhigi; God bi zad deidıtsa; oko deidıtsago cınti daako niyago, oko saden, bi nsekyeş biyidi holoneş yılyoğewud. 16 Oko dıdi tsethajiın kitdilehi, aidi God bi zad deidıtsango, daako ban bildahozon; 17 oko biyidi biketlol atin, oko do akunağanjin biğah, oko bikijiın dine yica dahoskyego God bi zad ban, daako do bildahaltinta dazlın. 18 Oko dıdi cildenini bihah ahıyınesteşigi: aidi God bi zad deidıtsan; 19 nti dı nahastsan ya ntsidakyeşigi, inda atıni be iłthahan ndolnılli, inditta nanałahin bitanolnıni, sad ndeilşed, oko do bines-tan haleta. 20 Ado dıdi tlez nızunjin ahıyınesteşhigi, God bizad deidıtsango, oko yedalni, oko gonestan ndahwile, la thatındi inda la gashthatındi inda la nesuatındi akunaneltego.

21 Ado ağalıni; ta akaşkon nahidıl-nigoş tsıtsa biyi nthın, ntsaskye datsi wiya anthın; ta biki atanigiş do beka nthın ta? 22 Oko ndesiıgi daaltşo neidoltşel inda dahıdıniłınhen beda-hodolzın. 23 Dine bija daholonigi dadıtsago biniyi bin dadıtsa. 24 Oko ağalıni: deısolşangi ba adaholyan; be tan ndıtlohi la be tahadinlo, daakogo na be nahididotlo, ado dasısolşangi bilahgo nahidonil. 25 Oko haişin la holongo, tlango ban nahidontnıl, nti haişin be itin şin, be holonigi ai ba nadidontnıl.

26 Ado ajini: God bebohólnıhigi ai dı ki ate; dine bi kelye kidıla nahalin. 27 Oko ai dinehigi tleğo ilguşgo inda jıngo dezeın oko kelyehigi ganise inda dinise, inda haitego şin do gołbehozenta. 28 Oko nahastsan deya tabızani yidinise, ałşedi bitsın dele, naakwi bizol, akwi ınta bi nestan biyi nahatle; 29 okogo nthıngo, daako bi beelzahi yişe, baholzişgo ai ban.

30 Oko ani: God bebohólnıhigi hatı şin nahalin, hatihigi şin ai nahalin dadedıtnıl? 31 Ai la cilditehigi bana nahalin, kisdilego kelyehigi boonışgo, nahastsan bekagi holonigi; 32 oko ki-

dolyago, ganisego, cil daaltsho bilahgo ntsa yile, oko bekan ayuidaniñez, inda tsidi ndatai bito' yika adayilñ.

33 Oko ñi ki atei hani ñohayui dine yicin yałthi, ta deiditsahigi daaltsho. 34 Nti hani ñakyed ño halnita, oko dasahi nakaigo bidaholañgi yeyilgolni.

35 Oko aai biñ ininango ağalni : gaisan beekid gatna ndika 36 oko dine ñohayui anayila', tsinael ta yiwi sitago dadadilel ; inda nanala tsinael adalsisigi bilđajilel. 37 Oko ayuitego deyul, oko yilkolligi tsinael biyi hyeskol, ado bigadepin. 38 Nti nawune gune bi ilguş, oko tsedahastsitgo adahañi : Nihinantai, nihyitninağoş ño şişikyeñ nihyintni ? 39 Oko ndituago, oko niyul yicin yałthi, oko beekidi yicin gadsı : aħodilze. Oko niyulen inyul, oko daaiyisi ñoitsaita nahastlin ; 40 oko ağalni : ĥatego şin ndalsit, ĥatego şan God ñobadañohlita ? 41 Oko daaiyisi tsidadolyiz, oko adaahyiditni ; ñiş ĥati dine şin ate, niyul inda beekid yicin yałthigo yikyeħholin ?

5 Oko beekid tsetna ñikai, Gadari-dine bi keyaħdi. 2 Oko tsinael yi-yi yahakaigo, daako jıscañ dine cınti yiwi sisizini gataħniya ; 3 oko jısca bitħal kyehatin, oko ño bikisdotiz ateta, beşdaaholzahi ndi ñota. 4 Oko lañdi tlol inda beşdaaholzahi be bikidestiz ndi, oko daaltshodi niyizniz, oko ce dañıon ; 5 oko daalañin tlego jıngo zil biyidi nağa inda jısca gune ado tse ye ñidilkyeş. 6 Oko nezadi Jesus yil-saño, yicin ñdilewudgo, oko biciñ sodolzin : 7 oko daaiyisi yeño icago ani : galan ndişilil lañ, Jesus, God Wutaħti Sithini biyi' ? Daşonti, God binal neñ gastsı, daaka dadaşole. 8 Oko ağalni ; dine biyiden gahohje, cınti noñini. 9 Oko ağalni : da inilyi' ? Şi Legion yinişyi', laño danitlin ai bañ. 10 Oko cınti ani : dasonti daaka ñi keyaħ bi-yido cinihola' ; 11 oko kat tabiğahgi, zil bigahgi besoti ñohayui nanilkad. 12 Oko cınti adahañi : besoti biyi ni-hyil-a', biyigune honitlonđo. 13 Oko daako Jesus cınti cıntiyen yiditşhit.

Oko dine yeğacego, besoti yihyiye, oko nanilkadın daaiyisi dadije, gaya ĥwiya to adi beekiddi yihije (kastañ naki di mlgo), oko tho nabistşhed. 14 Oko besoti ndeinilkaden dahdije, kinhale-ahidi yadaholni, inda keyahgi. Oko dine ahotsahigi dasdinolnıngo biniyi akon jekai. 15 Oko Jesus ya ikai, oko dine cınti biyi sizineñ dayilşan, Legion holyehigi bi e holongo inda bi nşkeyens yaatego akon sita, inda tsidadolyiz. 16 Oko dayilşanigi dine cınti bi nazi-nen inda besoti yeyildahalni, inda ĥati la lañ Jesus ya atsa lañ. 17 Oko ada-hañi : gajita ndita nikeyaħ go daşonti. 18 Oko tsinael yiwi natsago, dine cınti biyi sizineñ, neika doleğ ağalni. 19 Nti Jesus isdokalligi ñoyinizenta, ado ağalni : nagaño ndita, nikisso biciñ, oko God ayuite na ayilahigi gacın adadilil, oko ĥatego na pinigo na nşkeyens. 20 Oko dinehen anatsa, oko Dekapolis yi-yi kyedahatini yeyilgolni, ĥaiti Jesus ayuite ga ayilahigi oko dine daaltsho halahani danizen.

21 Oko Jesus tsinael be tsetna nakai, dine ñohayui ganahaskai, oko ai beeki-di bigahgi nađa. 22 Oko jokon, biyialanaatlehi-kin binantai la ganiya, Yairus holyehigi, oko gołsaño gacın ya atsa, 23 oko Jesus apijinigo : sitsi' alsısigi bitnişan, daşonti hokko, oko bikidilnigo, yaate ndotlego, ado hyin-ado. 24 Oko Jesus gołnanaaz, oko dine ñohayui gakye ikai, ado dahaşjiz.

25 Oko astsan la daalañin coyi nlıngo nakisata binaħai ; 26 azeilini ñohayui aze adayila, inda daaltsho be atanis-destsa ndi, tađo yaate nzistlinıta, nti daaiyisi hozon atsa. 27 Oko Jesus bahojnigo, bineħden nisniya oko bi e bidelit, 28 oko ajinigo : bi e deya bi disisit ndi, yaate ndiştleğ. 29 Oko daako coyineñ astınt, oko gatsıs biyidi yaate silingo bilbehozen. 30 Oko daako Jesus bilbehozen bitsilen gayi halewud, oko nazyizgo ani ; ĥai lañ şı e yideileit ? 31 Oko bidaholañgi adahañi : dine ñohayui ndaniljiz, oko ĥategoş ĥai şı delcit dini ? 32 Oko atini gasdezein.

33 Oko astsani ɳzistsidgo ɳaɳhaɳoditlitgo, oko ahoṣṣahigi biḷbehozengo, niyago oko ɳaciɳ ya atsago, oko daani yeyilgolini. 34 Oko apijini: sitsi', yintlani yaate nahitla, hozoṅo nana to bin yaate.

35 Oko yaḷthigo, ḷa biyi-aḷanaatlehi-kin binantai baɳandɛn yikaigo adani: ɳtsi' dahastsan, Natani taɳo bannantini. 36 Oko Jesus ai sadigi yidiṣṣan-go, daako biyi-aḷanaatlehi-kin binantai ahilni: taɳo naniltsitti, to intlani tei. 37 Okogo daakwe dine ninini, Piṣer inda Jɛmz inda Jan deya yilḷadɳikai. 38 Oko biyi-aḷanaatlehi-kin binantai baɳan yikai, oko ɳahoahigi yidiṣṣan, oko dine yeɳo dachigi inda baɳdapiniligi; 39 oko yayago ahilni: haṣilaɳ baɳ ɳahol-a' to daḥca; atetigi do dahastsanta, to ilɳus. 40 Nti yadato. Oko daaltsho ci nohje yidiɳid, oko atetigi biɳe inda bima inda yilua-kaihigi biḷ, atet siṥhineɳgi gunɛ yaakai. 41 Oko ateten bekaɳ yiyilṣsogo ahilni: atetigi, si ɳdisniɳo, ɳɳita'; 42 oko daako ɳdiṣṣa ti niḷyiniya, nakisata binahaigo aidi baɳ. Oko daaiyisi tsidadol-ya. 43 Oko taɳo ḷa dadeinihi aɳaḷni, oko ba noḷṣod ɳaḷni.

6 Oko anatsago dapi bikeyaḷgo anaṣsa, oko bidaholaɳgi ɳakye yikai; 2 oko Domiɳgogo biyi-aḷanaatlehi-kin biyigunɛ dine ɳneidinithaɳ, oko dohayui dahoddiṣṣan-go, halahani danizengo adani: haṣeɳos di dinehigi di daaltsho biḷbehozen, oko haṣeɳosaɳ daaiyisi hwiɳyaɳ silin, bila ye ayuite naniṣ ilin-go? 3 Da diṣiṣ do nihiṣihita, Mary biyaz, inda Jɛmz inda Yoses inda Simon inda Yuda binai? Oko dabiteziṣ do daakwe nakaita? Oko dobiḷdahal-tinda. 4 Oko Jesus aɳaḷni: God banantahi dapi bikeyaḷgi inda dapi bik'e bithaḷgi inda dapi baɳandi dobiḷililnta. 5 Oko daakwe do alili naniṣ ayilata, ɳti dine bithaḷdahoneskahigi ta dokwi bikidadiɳniigo yaate anayitla. 6 Do dayotlaɳgo bau haṣi lahayui niɳin.

Oko kinhaleahigi daaltshogo dine neiṥhingo biuiyi.

7 Oko nakisatahigi hokko yidiɳid oko nakigo thaiyosa', oko ciɳti ɳadein-iltshɛ dogo bebidaholnigo ayila; 8 ado aɳaḷni: nihiṣṣe taɳo daholoni, nihiṣiṣ deya daholongo, ba ai doṣa, inda azis ai doṣa, inda nihiṣiṣ biyidi taɳo nihi-peso naznili; 9 kyɛ bi daes, inda daaka naki danihyi e ḷa. 10 Oko aɳaḷni: haṣiɳ hoɳangi yahohkago daakwe so-tago niḷyenoazgo inta; 11 oko haṣiɳ do niḷyiniṣen siɳ, inda do niṣṣan-go, bitsanantago tlez nihiṣye ban dadoḷhaḷ aidi ba biḷbeadaholziɳ. Daani aniḷ-yidiṣni, God dine daaltsho ɳantsido-kosgo biɳin, ai kinhaleahigi yeɳo baɳ-hakki idolil, Sodom inda Gomorrah ai da hozonta. 12 Oko ce yikaigo, oko dine yiciɳ yadaḷthi; ḷago atego dahana-dogo. 13 Inda ciɳti dohayui yo adei-niṣṣṣan, oko bithaḷdahoneskahigi akaḷ yea deitla, oko yaatego ɳdayitla.

14 Oko Natani Herod holyehigi Jesus yahoni, (dine daaltsho go ya yadaḷthi-go ai baɳ), oko ai ajini: Jan Diyingo Thakisi dahastsanɛn ɳanaṣsa, ai baɳ binaniṣ ayuite iyolil. 15 Oko ḷahigi adanigo: Haija ate; oko ḷa adanigo; God bannantahi atin, alkiɳan God bannantahi ḷa ki atego. 16 Nti Herod bahojinigo ajini: Jan laɳ aten, bitsiṣ-ṣin nahoiṣneɳ, ai dahastsan deɳ ɳanaṣsa. 17 Oko Herod t'api Jan yika ḷa'go ya ayilte, inda owailya gunɛ bikidestiz, Herodias binina, bitsili Filip be etsan ɳdengi, aidi ya azye'. 18 Oko Jan Herod ahilni: ɳtsili beestsan ɳdinilṣyiniɳi doyaṣanta. 19 Aidi baɳ Herodias ɳaciɳ bahocint, oko diyoleyel nizen, ce adjiḷin. 20 Oko Herod ai Jan yinaltsit, Jan ai daaiyisi dine keheston ɳsekyeɳsogo inda diyingo aidi baɳ, oko owailya gunɛ ya aɳalyaɳ, oko yidiṣṣan-go da ḷa deṣliḷ laɳ ceḷ nizen, oko yiyiṣṣan-go biḷyaate. 21 Oko Herod bidis-cinigi baholziṣgo, ai biɳingo ciɳyaɳ do-hayuigo ayila, bindantai inda hoṣkyeji bindantai inda dine ayuidatehigi Galilil keyaḷgi kyedahatiɳi ciɳyaɳ ya ayila. 22 Oko Herodias biɳe ya iyago inda ya olziṣ, oko Herod inda yilnakaigi baɳ

bıldahozont, oko Herod ciken ahilni: d'a ninizenigi ši inkiyed, na adeslel; 23 oko daayisi daani be gastsı; d'a ni nizenigi na adesnil, beşoholnihigi al-nında ši inkiyed ndi, nadedeşal. 24 Ado ci niyago gama apijini: ha tiş bi-nişkyed? Oko ani: Jan Diyingo Tha-akişi bitsitsın lan. 25 Oko daako natani ya natsa, yiyikyego ani: daakat şa dilel Jan Diyingo Thaakişi bitsitsın kleşsa be. 26 Oko natani daayisi ban-bini, nti daayisi ye yicin hadsi, inda dine yilnakaigi aidi binına, dota didonılligi dıoyinizenta. 27 Oko daako natani silau la ayıla', oko atsitsın nanaa' apijini, oko akoniya, oko owailya gune Jan bitsitsın kinilne, 28 oko atsitsın kleşsa ye neinekan, oko ciken baze-kan, oko cikenhigi bima yaneinekan. 29 Oko Jan bidaholangi di deidistsango yikai, ado gaziyen dahdeidilıtyingo ado tledestyın.

30 Oko bidaholangi Jesus yanahas-kai, oko adayilahigi ye goldaholni, inda ye ndanesthangı yadaholni. 31 Okogo ahilni: hokkodonagahi jin, yitsanno-ka ado gadalyın, oko dine dohayui nihika inda ciheka, oko adadolnahigi ndi poohneant. 32 Oko donagahijin tsinnael be dasahi yikai. 33 Oko dine dasdiyago dağolsan, lanı ai ho adjitin danizen oko daaltşo kinhaleahiden pi alşe adi ndahazje, ado ga ala nanastlin. 34 Oko Jesus tsinnael biyiden gayago, dine dohayui yiyilsan, oko yanhpinigo tsideskyenz, dipe nabiniłkadi atin nahalingo aidi ban, oko lanı yeadinesthan. 35 Oko katen eeahgo bidaholan-gi ga ıkaigo adani, di kwe donagahita, oko kaden eeah; 36 bin dine ananıla, bikeya bikinhaleahigi bithağgo ndakai ba ndeidiyolni, bistę da atin aidi ban. 37 Oko gaciñ hadsigo ani: nihiyı banolşod. Oko adahałni: da nihiyı datsi tıatın pesogo ba ndahidilni-go dahidjka? 38 Oko ahilni: dokwi ba sinil ndahja, danolın. Oko bilbeda-hozengo adani: astla, inda naki lo. 39 Okogo ahilni: dahnahazjago tloh be-kagi dabidinolpin. 40 Oko dahnahas-

jago dinespin, astlatın njago inda nesnatın njago. 41 Oko ba astla siniligi inda naki lohigi neidinilgo, wutağgo deıngo, yikyı sodolzin, ado naazanigi niyithıngo bidaholangi yayinilgo yiyani diyokalgo biniyi, inda naki lohigi daaltşo ya alsayiznil. 42 Oko daaltşo daınyan do ndanjad. 43 Inda boo ndaistanigi ndayizlago nakisata tsızis gadepint, inda lohigi ilto. 44 Oko ba dayinyangi dine astla de mil lan.

45 Oko daako bidaholangi tsinnael bi nahka yilni, inda wunanji Bethsaida jin tsetna nohka oko dine ilto anayıla'. 46 Oko anayilago, dzil yigango niya, sodidolzinlago. 47 Oko inıñango tsinnael beekid alnıngi yiol, oko pi dasahi tlez yika nağa. 48 Oko ce dadilęlgo yiyilsan, niyul tahjin go aidi ban, oko tleğo ganiya, beekid yika ıkalgo, t'o hwıgah cegał nahalingi. 49 Oko beekid yika ıkalgo dayilsango cınti ate danızın, oko gadasca; 50 oko daaltşo dağolsango inda daaltşo ndastsid; nti daako yicin yałthigo ani: nihiyıldahozonle, ši istın, tado ndaltsiti. 51 Ado tsinnael yi iya, inda iyul, oko daayisi tsidadolyiz inda ce danizen; 52 ba doya ntsidakyensta, bi je datse dazılın aidi ban.

53 Oko tsetnanıkaigo, keya Genesaret holyego yikai, oko thapangi yikai. 54 Oko tsinnael biyiden gayago daako dine hwedahosint, 55 oko keyał daate nden ndazje, ado dine bithahdahoneskahigi gaciñ deidesja tsaskye ta pil; 56 oko ta njęgago, oko kinnaznilgo inda kinhaleahgo inda daakyeh yithağgo, athıngo bithahdahoneskahigi ndeinilgo, oko bi e dei bidinileit adahałni, oko bidadinileitigi daaltşo yaate ndadotlel.

7 Oko Farasız gaalasılın, inda naltşos ye dahoseni la, Yerusalem den yikahigi 2 oko bidaholangi la bila tadatscingo ye daınyan dayilsan, aidi bila do thadazkizta, oko yinına do bil-dahozonta. 3 Galan Farasız inda Yuda-dine daaltşo daalajın landi bila thadei-

kisgo inta daiɲyaɲ, ba hastui atabidi-
niɲen yikyehgo adatiɲ. 4 Oko nalye-
bahogan den anahakahgo thadadikisgo
inta daiɲyaɲ, inda nanaahihigi doha-
yuigo ba hastui adaliɲdo adabidiɲiden,
banhaizahi thadeikis inda be epazi inda
beɲtiteɲ adalyai kletsɓa, inda bikiatani.
5 Oko Farasiz inda Naltsosye-dahose-
nigi daako adahaɲni: hategos nidaho-
langi hastui danihyidiɲiden do adatiɲta?
Jokon, bila tado thadakizi daiɲyaɲ.
6 Oko gaciɲ hadsigo agalni: God ba
nantahi Yesaya anihyiɲninen ai daaiyi-
si daani, nihiyindaatlohigi! “Di dine
bita ye Sicin sodadilzini, nti bije ni-
zadi sitsandi holon. 7 Nti t’o Sicin so-
dadilzin, dine be nabidineshanhigi yi-
kyehdaholingo; 8 God ye nanesthang
do yikyehgo adatiɲta, dine ye nanest-
hang ai deya yikyehgo adaliɲ aidi ban.
9 Oko agalni: daaiyisi daani God be
nanesthang yo adasidoan, dine ye na-
nesthang dainohthani biniyi. 10 Galan
Mozes anigo: nize inda nima niɲilɲi;
inda: haiɲin bize inda bima yotsihigi,
bin dadotsal; 11 nti nihiyi adadohngo;
dine bize inda bima ahilngo; yaate
naha asingo ai danikyeɲ; aidi yaate.
12 Oko do hatihita bize inda bima ba
adiɲil do danosenta; 13 oko God bizad
do ilingo adalla, dine bizadigi, naha
hastui bjen, bikyeɲ dahonolingo ai be
ate. Oko di ki atehigi lani adaliɲ. 14
Oko dine daaltsho hokko bidiniɲdo
agalni; dainolsho dasinolɲan, inda da-
dasidohtsago; 15 hatihita dine bi hyi-
kahi, do doyaɲongo bilehta, nti hatihita
dine biyiden ghahakahigi aidi dine do-
yaɲongo iyilin. 16 Dine bija daholoni-
gi bin daditsa. 17 Oko kingune dine
yitsan yahanatsago, godaholangi ai ha-
nihigi ye ndahodekit. 18 Oko ahilni:
da dos dadohsata? Da dos dahinta dine
bi hyikahi do doyaɲongo abileta? 19 Do
bije biyigune neheleta, nti bipit biyigu-
nego, ado ghahaka’. Aidi be cinyan da-
altsho yaate silin. 20 Oko ajini: dine
biyiden ghahakahigi aidi doyaɲongo abi-
lin. 21 Jokon, dine biyiden bize biyiden
hatihita lango ghahaka; ncongɔ nsak-

yeɲsi, adilehigi inda dine niɲtshedihi,
22 aniɲ, adagononi, banhakkiate, na-
atlo, dobai ya nseyensigi, dobilgalti-
nigi, zahocinhi, adila, dogotsan. 23 Di
daaltsho danconhigi dine biyiden ga-
haka, oko aidi dine doyaɲongo abilin.
24 Ado nditsago Turos inda Sidon bi-
keyahgo, tho nyel bepanhigi keyah
oko kingune ya iya, dine tado bilbeda-
hozen ce zinizen, nti ce nisditin. 25
Oko astsan bicɛ cinti biyi sizin, gagoni,
oko ganiyago gaciɲ ya atsa. 26 Oko
ai astsani nanaɓa dine bithahden, Su-
rofönikidine la silin, oko hoko godont-
niɲ, gace cinti biyi gaidinolshelgo. 27
Nti Jesus agalni: bin alcini alse nda-
nicad, alcini bicinyanhigi kletcain bas-
nekango ai doyaateta. 28 Oko astsani-
gi gaciɲ hadsi go agalni: ail daakute
ɲinantai, nti kletcaini alcini bi ba bi-
zei bikiatani biyagi daiɲyaɲ. 29 Oko
agalni: kudinidigi ban, nagango ndita,
cinti ai neɛ biyiden ga nalewud. 30
Oko gagandi nzitsago, cinti ganalewud-
go zilsan, oko gace ai tsaskye yikago
sithin.

31 Ado Turos inda Sidon keyahden
cinanatsa, oko Galilj beekidgo nanatsa,
oko Dekapolis holyehigi keyah bineka
cizniya. 32 Oko dine bijekalligi inda
doyalthigi yanadesloz, oko bikidilni
deilni. 33 Oko yilatsazaz, oko gaje yi
wune dolni, oko gatsoyidelcit, 34 ado
dobilgadsigo wutahgo deɲin, oko agalni:
an nne. 35 Oko daako bija an atsa,
inda gatso dodahastlonɓa nastlin, oko
hazogo gatsotsi. 36 Oko tado bagoni
agalni, nti daaltshogo ga yadalthi. 37
Oko daaiyisi ce danizengo adani: da-
altsho yaatego ayila, bijedahkalligi
aditsago andeitle, inda doyalthigi
yalthigo andeitle.

8 Oko itan dine daaiyisi dohayui ba-
alanatle, oko bicinyan atingo, Jesus
bidaholangi hokkoyidiniɲ, oko agalni:
2 Dine basini, tado daiɲyani tha eskan
sa alanlingo aidi ban; 3 oko tado dai-
yani bagango anahaɓa’go athingo ɲina-
dadoleɲ, dohayui nezaɲen neheskai aidi
ban. 4 Inda bidaholangi adahaɲni:

Ġadenş ba ndahidiniġ dġ galkaigi dine iġleahigi biġaħgo? 5 Oko apijini : dokwi şaħ ba sinil ndaħja? Oko adanigo : sostzit laħ. 6 Oko dine ahiġni: tlez bekaġi dinohpiħ; oko ba sostsiteħ neidiġniġ, oko bikyi sodolzin, oko njiyithiġgo, inda bidahoġaġi yayiniġ dine yadeidiyokaġo; oko dine yiya ndayiskaħ 7 inda lq adalsisigi dokwişin ndeiħja, ado bikyi sodolzin; ado ahiġni: ai to dine biya ndahoħka; 8 oko daħnyan inda ndaniġad, oko boohigi ndayizla, sostsit tzizis ġadepint. 9 Oko akwe ġiħ de miġ dine iltego daħnyan, ado dabaġango tħayosa'. 10 Oko daako bi laħ inda bidahoġaġi tsinnaeġ yihikai oko keyaħ Dalmanutha holyeġo yekai.

11 Oko Farasiz neheskai ndahadi-dolkiġgo biniyi, oko yadiħiħ biyideħ be eħozenigi nihiciħ isdoliħ deinizen, dadinothahgo biniyi. 12 Oko biġe biyidi daaiysi ħatilahayui laħ niħin oko ahiġni: dġ ahoġcilligi ħati biniyi be eħozenigi deinizen? Daaiysi daħni anihyidesni; dġ ahoġcilligi be eħozenigi do la badidesaħta. 13 Oko yitsaħ daħdiya, oko tsinnaeġ yġ natsago tsetna nakai.

14 Oko kat bidahoġaġi ba yadayozna, oko daalaġ deya tsinnaeġ yiġi şaħ laħ. 15 Oko ahiġniġo ani: Farasiz bi dġkos bitsadadoħtliħ, inda Herod bi dġkons ta. 16 Oko adaħyisditnigo adani: ba taħo dadeiħaġi aidi baħ şaħin. 17 Oko Jesus biħbeħozengo aġalni: ħategoşan ba niħyeadatiniġ baħ danosen? Da toş niħyilbeħahozenta, doş dadoħtsata? Daħaş niħiġe daħtliħ? 18 Niħina daholon da doş daoħiħta? Inda niħija daholonġo da doş dadoħtsata? Inda da doş beħalniħta? 19 Astla de miġgo dine ba astla ba nehethiġgo, dokwi dzizis ġadepint ndahisolago? Oko adahaġni: nakisaħta laħ. 20 Oko ġiħ de miġ go dine ba sostsit ba nehethiġgo, dokwi dzizis ġadepint ndahisolago? Oko adani: sostsit laħ. 21 Oko aġalni: ħategoş do dadoħtsata.

22 Oko Bethsaidago niya, oko dine bina atin le yil ġadaskai, oko bikidilni

adahaġni; 23 oko binaġatineħ bekaħ siħtsogo, kinsiniligi biħtaħden biħciznaħ az oko bina yiki delze, ado ġakidilni, oko, ħatidaş iniħsan, aġalni. 24 Oko dzidezeġalġo aġini: dine tsin ndahalinġo ndakai yiħsan. 25 Ado bikijiħ ġana yikiy naġesni, oko dasdiġalġo aħola, oko ġadaħte nziħtliħ, oko dine daaiysi daaltşo joħ nziħtliħ. 26 Oko ġaġango anahoħa' oko aġalni: kinsiniligi daaka bi notsa, oko kinsiniligi dine daaka la biħġolni.

27 Oko Jesus inda bidahoġaġi ci nakai, oko keyaħ Cesarea Filipi holyeġi bi kingadaseahigo jekai, oko athiġgo jokaħgo bidahoġaġi ahiġni: Dine şaħ ħati iħtiħ daşilni? 28 Oko adani: Ķaħ Diyingo Thaakişi laħ, nanaħa adanihiġi, Ilaġja, inda la nana God ba nantahi ġa, adani. 29 Oko aġalni: niħyiş tei ħati iħtin dadohni? Oko Piħter apijini: Christ antiħ. 30 Oko aġalni; daaka dine ġata biħdahoġni ġa.

31 Oko dine bi yaz laħgo yatħiħwidoni aidi yeħdineħtaħ, inda hastui inda sodadilzini bindantai inda naltsos ye dahoseni yo dagodinoħtşeh, ado bodiyoleyel, ado thā bidoħkaġgo naħidotaħ. 32 Dġ daaltşo dasdiħsago ġodiniħ. Oko Piħter binina yica ħaġişkye. 33 Nti nahayago bidahoġaġi yineħiħ, oko Piħter yieħi ġadsigo ani: şine nħnanta, eiħti, God biħ do ba nħinikyeħsta, nti dine biħ deya ba nħinikyeħş ai binna. 34 Oko dine daaltşo hokkoyidiħiħgo inda bidahoġaġi iħto, aġalni: ħai şiħ dine şiħ şikye naġago yinizen şiħ, bin ataħoħolpaħi, oko bi tsinaħnaustsit neidiħtaħgo, oko şikye ikaħ. 35 Oko ħai şiħ dine şiħ biħsiziħi tapi yaaġalyan şiħ, bitşaħ yo adolewuħ, nti ħai şiħ dine şiħ biyidi siziniħa dinaan şiħ, aidi hoħago dapi do. 36 Oko dine nahastan daatenħen dapi silinġo, nti biħsiziħi biħ halewudgo, oko ħati şiħ yateħigi şiħ da pi do. 37 Oko ħwisizinen ħati biken nħasdotleħgo ħwiħdotleħ? 38 Oko ħaişin dine şiħ şa yanizen şiħ inda şisizadiġi, diti baħħakkiate daħyileħiħgi biħtaħgo, Dinebi-yaz yayanizen do, daaiysi ayuitei

bize ki atei niyago, bidiyin ndaleahi bil-
9 go. 1 Okogo agalni : daaiyisi daani
 anihyidesui, la akon nazinigi do di-
 noneita God beboholnihi bitsil ye niya-
 go dayilsango inta.

2 Oko gasthan eskango Jesus Piter
 inda Jemz inda Jan do yilgo dahi-
 diez dzil ayunlshogo bagango dasahi,
 oko ta hwigahgi lango atsa. 3 Oko ga
 e biki nasditlad silin, daaiyisi lakai,
 zas ki atego daaiyisi lakai, nahastan
 bekagi daikisigi adeilinigi bilahti ate-
 go; 4 oko Ilaija inda Mozes banaaz,
 oko Jesus bicin yalhti; 5 ado Piter
 Jesus yicin hadsigo ani: nihinantai
 daakwe nihiyiyahote, cahasoh akwe
 thago adadilnil, la nina', la Mozes ba'
 inda la Ilaija ba': 6 gasdotsihigi hwe
 astint aidi ban, daaiyisi tsidadolyiz ai
 be atsa. 7 Oko kos biki ilto', oko kos
 biyiden la ani : didi shi ayooštni, dai-
 solsan. 8 Oko daako ce ndadzizegalgo,
 tado dadzilsanta Jesus deya bil nsizin
 dasahi.

9 Oko dzil baganden yitan nakaigo,
 daušanigi daaka badaholni yidinid,
 Dinebiyaz jiscaden ganatsago inta. 10
 Oko aidi zadigi ya ntsidakyens inda
 ndaahyidilkit, hatisan olye jiscaden
 ganatsa? 11 Oko ye ndahodilkitgo
 adani : hategos naltsosyedahoseni Ilaija
 alse doka adani? 12 Oko yicin hadsi-
 go ahilni: Daani Ilaija niya, inda da-
 altscho yaatego aneidotlil, inda naltsos
 biki iscinigi ki atego dinebiyaz lango
 yathihwidoni, inda yo dinoitshel. 13
 Nti Shi anihyidishi : Ilaija da itan niya,
 oko dapi danizenigi adahola, naltsos be
 bikiiscinigi ki atego.

14 Oko bidaholangi ya natsago, dine
 dohayui yinego nazingo zilšan, inda
 naltsosyedahoseni ndabidilkit lan. 15
 Oko daako dine daaltscho dagolsango
 halahani danizengo gacin ndicego hala-
 hotsa adahałni. 16 Oko naltsosyeda-
 hoseni ahilni : hatish hina daidolkit?
 17 Oko dine la yicin hadsigo ani : shiyi'
 bilnanaaz, oko cinti doyalthihigi biyidi
 sita; 18 oko lata gadiltlad, oko bize ga-
 nata, oko bego ial, ado binj anaint,

oko ndaholangi ganilte apidinid, nti
 ce adeilin. 19 Oko yicin hadsigo ani:
 doadaotlango daahyileihi! has nezagi
 nihiyilnashkai do? Bilšanaas. 20 Oko
 yil gadaskai, oko yiyilsango, daako
 cinti nohwistlad, oko tlez bekajin nai-
 ko, oko bize ganatago sithin. 21 Oko
 bize ahilni : hatansan atsitsa? Oko
 ani : owe yentan. 22 Oko dohayuidi
 kon yigo dolte, inda tho biyigune ta
 godoyolhyelgo : nti nilbehozengogo da-
 sonti yaatego sa anditil. 23 Oko Jesus
 agalni : intlango, hatihigita daaltscho
 yotlani ba adolnil. 24 Oko daako aski
 bize yicigo ani : oshlan lan, shinantai,
 shika anilyed. 25 Oko Jesus dine bicin
 ahannehelyedgo yiyilsango, cinti bicin
 hadsigo ani : ni cinti, njekalligi inda
 do yanilthihigi, bi ganilyed, daaka bi
 nanautsa. 26 Oko cinti gaca to nah-
 wistlad, ado hwihalewud; okogo aski
 dahastan nahalin, oko la dine adani-
 go; dahastan. 27 Nti Jesus gakan
 yiyiltsogo nahodiltyin, oko nisditisa.
 28 Oko bagan gune yaha igahgo, bida-
 holangi adahałni; nihiyis hatego do
 gataniltsheeta? 29 Oko agalni: didi
 cintihigi do biyi gahajeta daaiyisi da-
 ani sodilzingo inta.

30 Oko anadikai ado Galili keyah
 yi yi jekai, oko dine bilbedahodolzinli-
 gi do yinizentago. 31 Bidaholangi yi-
 cin yalthigo ahilni : Dine bi yaz dine
 bi la' be bididotsol, ado deidiyolhye-
 l, ado dayishin do bikijin, thagi jin
 alehgo nadidotal. 32 Nti aninigi do
 deiditsata, oko ndeidedolkil ndi ye-
 dastsid.

33 Oko Kapernaum holyegi niya,
 oko kingune sitago, naidelkit : hatish
 athinden ba ndahtin? 34 Nti do ada-
 ninta, athinden hais nihithahgi ayuite
 dolej daahyiditni nden. 35 Oko naki-
 satahigi hokko yidinid, oko agalni :
 hai shin dine shin alanjin nizenigi, aidi
 tsida akyedengi dolej, inda daaltscho bi-
 naltye do. 36 Oko aski alsisigi neidilt-
 yingo, ganing niniłtyin, oko yinaznigo
 ahilni : 37 haisin dine shin shizadkyeh-
 go aski alsisigi di ki atego baniya shin,

ai ši ǵaniya, oko ǵai šiŋ dine šiŋ baniya šiŋ, ai ši desa'hiǵi ǵaniya.

38 Oko Ǵan ǵacin ǵadaǵo ani : dine la deiŋsaŋ cǵinti ǵainiŋtŋeŋgo nizihigi bikyeŋgo, ŋti ǵo nikyē naǵata, oko ǵo-ta dabidiŋtŋid, ǵo nihikyē ŋǵeǵata ai di baŋ. 39 Ŋti Jesus ani : taǵo adabi-dohŋni, ǵo dine la ayuite naniŋ šiži bikyeŋgo idoliŋ, ado ŋcon ye šiçiŋ yalt-hi ; 40 oko ǵai šiŋ ǵo niŋyē eŋa ta aidi nihijoni ate aidi baŋ. 41 Oko ǵai šiŋ šiži bikyeŋgo baŋhaizahi ye aizigo, Christ bii ŋliŋgo baŋ, daani anihyidiŋni ; bicin naiŋyehigi ǵo bitsaŋ yo ada-dotaŋta ; 42 oko ǵai šiŋ aŋcini ŋotlaŋgo daatajilago, tse ǵazes deŋaŋgo, ǵo ŋyēl bi gojiyilǵaŋgo ai bilaŋgo ǵa ya-ate ŋdeŋ. 43 Oko ŋla' baŋhaki na atsago, kidikiŋ, hoŋago ǵyinago jideya daaŋai bekaŋ holonǵo be, aidi cǵintitha jideya naki bekaŋ holonǵo be bilaŋti na yaate, akwe koŋ ǵo ŋtŋŋesta. 44 Adi cuŋ ǵo datsata inda koŋ ǵo ŋtŋŋesta. 45 Oko ŋcaǵ baŋhaki na atsago, kidikiŋ, naniŋǵudgo hoŋago ǵyinago jideya, aidi naki bicǵad holonǵo cǵintithaŋ aǵodiyoleǵan bilaŋ na yaate. 46 Akwe cuŋ ǵo datsata inda koŋ ǵo ŋtŋŋesta. 47 Oko nŋa baŋhaki na atsago, ǵahidiŋǵaŋ ; hoŋago ǵyinago jideya daaŋai biŋa holonǵo be, aidi naki biŋa holonǵo cǵintithaŋ bi koŋgo aǵodoyoleǵan bilaŋti na yaate. 48 Adi cuŋ ǵo datsata inda koŋ ǵo ŋtŋŋesta.

10 Ado ŋditsago oko Yudea Keyaŋgo niya, Jordan wunanjigo, oko dine ǵa ala nanastliŋ, ado da atinēŋgi ki atego ya nanaŋthi.

2 Oko Farasiŋ bahaskai oko ŋdahodeŋkit : da dine be estsaŋ le yo ayila'goŋ yaate ? Godanesthaŋgo biniyi adahaŋni. 3 Oko ǵaciŋ hadsiǵo ahiŋni : Mozes da ajitŋiŋli nihiyiŋni ? 4 Oko adahaŋni : Mozes, naltsoŋ ba anleŋgo inda yo inila' anihyiŋni. 5 Ado Jesus yiciŋ hadsiǵo aǵaŋni : nihije daaiysi da ŋtlizgo aidi baŋ Mozes daku ani ; 6 ŋti godeya-daŋ God dine inda be estsaŋ biŋgo ayila' ; 7 aidi baŋ dine bi ǵeŋ inda bima daǵdidokaŋgo be estsaŋ yidolja ; 8 oko

[Navaho] 5

ai nakiigi daaŋai bitsiŋ nahalindo, oko ǵat ǵo naki le ateta, ŋti daaŋai. 9 Oko kat ǵatiŋŋ God ahyisja šiŋ, ǵo dine nana alŋeianilaŋteta. 10 Oko kin guŋe nahasthaŋgo bidaholaŋgi yina nadahodilkit. 11 Oko aǵaŋni : ǵai šiŋ dine šiŋ beestsan yo ayila'go, la ya naaskyeŋgo, oko pi adilehido ; 12 oko astsan bahastŋi yitsaŋ diyago, la yanaskyeŋgo, oko ai ilto adilehi.

13 Oko aŋcini ba dayizeŋ yiki dadi-dolnigo, oko bidaholaŋgi taǵo adaŋtini deidiŋid ; 14 oko Jesus yiyiŋsaŋgo daaiysi ǵo biŋyaŋŋata, ado ani : bini aŋcini ŋahaka', taǵo bicin ŋdahkai, ǵidi ki atehigi God beboholnihi. 15 Daaiysi daani anihyidiŋni ; ǵai šiŋ dine šiŋ God beboholnihi ǵo aŋcini aŋsisigi ki atego yahadokaŋgo, aidi daaiysi ǵo yahadokaŋta. 16 Oko yinaŋziǵo dahidiŋtiŋ, yiki diŋniǵo bikyisodolzin.

17 Oko atŋiŋgo jekaigo, la ǵaciŋ ile-wul, ado ǵaciŋ ŋtsidinokogo aǵaŋni : ŋinantai yaŋtehi, hoŋago ǵyiniŋnadogoŋ dadiŋniŋ ? 18 Oko Jesus aǵaŋni : ǵategoŋ yaate ŋidini, God ai deya daaŋai yaate, ado yadatehigi atin. 19 Be naneŋthani ni niŋbehozen ; ǵo aŋdileta, ǵo dine la silhyeta, ǵo dine jinoahŋta, ǵo dine bisdilehta ; nizeŋ inda nima biŋ bikyehoniŋ. 20 Oko ǵaciŋ hadsiǵo aǵaŋni : ŋinantai, ǵidi daaltŋo aŋla aski niŋliŋdaŋ. 21 Oko Jesus ǵoneŋiŋgo ayoayontni, ado aǵaŋni : daaŋai ai ne atin, ŋdita, daaltŋo neholonigi nahiliŋgo, oko dine badahajopahigi biŋthani, oko yadiŋhiŋ biyidi ilini negodoleŋ, ado ŋikyē nana. 22 Oko ye ǵadsihigi paŋpini, oko ǵobiŋhadsiǵo anatsa, beholonigi ǵohayuigo aidi binina.

23 Oko Jesus ŋzizeǵalgo bidaholaŋgi ahiŋni : daatŋi God beboholnihi guŋe yahadokaŋligi daaiysi niŋsil. 24 Oko bidaholaŋgi ce ya ŋtsidakyēŋ. Ŋti Jesus ǵananatsigo ahiŋni : aŋcini, atini yadaolihiŋ God beboholnihi guŋe yahadokaŋligi daaiysi niŋsil. 25 Ǵaŋas-kidi tsatsosi binekaŋotsani guŋe yineka ǵaŋgo aidi niŋsil ŋdi, dine atini God beboholnihi guŋe yaǵaŋgoaidi daaiysi

niłsil. 26 Oko daayisi ce ya ɲsidak-
yeŋsɔ adoadaaɲyiditni ; aidi daanigo,
ɲaiɲaŋ bicaɲhidotal? 27 Oko Jesus ɔo-
neɲingo ani: God tei idolil, dine ai do
iyole ateta. God iyolilili daaltŋo do
niłsila.

28 Oko Piŋter yicin yaɲilɲiɲo ani:
jokon, niɲyi daaltŋo yo adadetango,
oko nikye adikai. 29 Oko Jesus ɔacin
hadsigo ani: daayisi daani aniɲyidi-
ni; dine do baɲan yo adinaɲ adilteta,
inda bikiso inda bilakye, inda bizei
inda bima, inda beestaaɲ inda ba aɲcini
inda keyaɲ, ŋi ŋikyeɲo inda haniya-
tehi bikyeɲo, 30 nesnatindi akuna-
neltego be ɔodolel di kat holziŋigi, kin
inda bikiso inda bilakye inda bima
inda baaɲcini inda keyaɲ, tɲigoni bilgo;
inda nanaɲ nahastsanigi biyi holago
ɲyinado. 31 Nti dohayui aɲsedi akyeɲi
dolel, inda akyeɲihigi aɲsedi dolel.

32 Ado Yerusalemgo aɲɲingo joka,
oko Jesus alaɲɲin ikaɲ tsidadolyizgo,
oko yikye ikahgo ɲdastsid. Oko naki-
satahigi bicin yaɲthi oko apididolɲiligi
ye yilgolni; 33 oko aɲalni: jokon, Ye-
rusalemgo ika, oko Dinebiyaz sodadil-
zini bindantai bila ye ɲdeidodoltyeɲ,
inda naltsos ye dahoseni bila ye, oko
diyoleyelgi ye ɲadadotsi, oko nanaɲ
dine ya deidoltyeɲ; 34 oko aidi ɲadatlo,
inda ɲdaɲoniltsɲis, inda ɲaki dahidizi,
inda daɲodiyolɲyeɲ; oko tɲagi ɲin aleɲ-
go nadidotal.

35 Oko Jemz inda Jan, Zebedeus
ba aɲcini ɲaniyazgo ani: Nihiuantai,
niɲyi yidiɲiligi lana niɲzen. 36 Oko
aɲalni: ɲatiɲaɲ naɲa adilil nosen? 37
Oko aɲalni: Ayuite Natani dilɲlgo, ni-
ɲyi a niɲnaɲi sitado, inda ɲa niɲtɲaji si-
tado, aidi lana niɲsen. 38 Oko Jesus
aɲalni; yinoɲkyedigi do niɲyiɲbeho-
zenta, bikye tɲihwidesɲihigi niɲyi dat-
si ilto bikye tɲihwidolɲni? 39 Oko
aɲalni; ou. Oko Jesus aɲalni: bikye
tɲihwidesɲihigi aidi bikye tɲihwidolɲ-
ni; 40 nti niɲnaɲi inda niɲtɲaji dinoh-
kyelligi aidi do be ŋoholɲita, nti ba
asteilyahigi ba didotal. 41 Oko ɲa nes-
nanigi deidistsango Jemz inda Jan

daayisi dobiyadateta. 42 Oko Jesus
hokko yidinidgo aɲilni: niɲyiɲbedaho-
zen dine be bidaholnihigi bindantai
adate, inda dine ayuidatehigi bedadila.
43 Nti niɲyi nihithaɲgi do akuteta
dolel, ɲa nihithaɲden ayuiniɲte nizenigi
aidi nihinaltyedo; 44 inda daayisi ni-
hithaɲden ayuiniɲte nizenigi, daanol-
ŋo nihinaltyedo; 45 oko Dinebiyaz
lan do natani biniyi niya ta, nti naltye
dogo yiniyi niya, inda bisizini ye dina-
aɲgo dine dohayui yicaɲ hadokaɲgo yi-
niyi niya.

46 Oko Yeriɲogi jekai. Oko Yeriɲo-
do cekaigo, bidaholangi inda dine do-
hayui bilgo, Bartimeus Timeus biyi'
aɲɲin yigaɲgo adokyego, bina atingo
aidi baɲ. 47 Jesus Nazaretɲen atingo
yidiɲtsango, Jesus yicin dilɲgazgo ani,
ni David biyi' nlinigi Jesus, ŋika anil-
yed; 48 Ado dine dohayui, ɲado adini-
ni, adahaɲni ɲdi daayisi yego ica,
David biyi' nlinigi, ŋika anilyed. 49
Oko Jesus yizingo adi; hokko bidoɲni.
Oko hina atini dayizigo adeilni: niɲho-
zoɲgo ɲɲita, hokko niɲni. 50 Oko ɲa-
beɲtlei naɲgo ayiyilɲan, nisɲitsago ado
Jesus bazniya. 51 Oko Jesus ɔacin
hadsigo aɲalni: ɲatiɲaɲ na adilil ŋi
ɲtni? Oko bina atini aɲalni: ŋinan-
tai, aɲoin ɲjotle lana nisen. 52 Ado
Jesus aɲalni: yinaɲgo inaɲ, intlani be
ananti ilya. Oko daako aɲoinni ɲzi-
stɲilɲ, ado aɲɲingo Jesus bikyeniya.

11 Oko Yerusalem daayidigi jo-
kaɲgo, Betfage inda Bethani hol-
yedi, dzildi Oliv dzil holyedi, bida-
holangi naki bilaɲɲin iyila'. 2 Ado
aɲalni: kin siniligi wunanjigo doɲaɲ,
oko ade noaɲgo, tɲili biyazo dahastlon-
go biki doɲaɲ, donaiyeta, kyedohalgo,
adeɲ ɲdohlos. 3 Oko dine ɲa, haɲeɲos
oɲtin, niɲyiɲniɲgo, nihinantai yinizengo
ai baɲ bididolɲni, oko daako t'o yidi-
dotŋil. 4 Daako akondiaz, oko tɲili
yazi ce aɲɲingi dahastlongo yanaaz, aɲ-
yidiɲtingi, oko kyeyia'. 5 Oko ɲa bigaɲ
naɲingo, adani: ɲa lauɲin tɲili biyazi
kyeohat? 6 Oko Jesus anihiyilniɲgo,
'ni, oko daako yideidestŋit. 7 Oko

thili biyazi Jesus yeinloz, oko beltledi yiki destsoz, oko yika nesta. 8 Oko dine dohayui athiŋgo beltledi ndeskad, inda la tsin dayilnego athiŋgo nihiyideiyinil. 9 Oko bilanjiŋ deikahigi inda bikyedengi dadilewuş; Hosana, danigo; 10 hozongo God bızad bikyehgo ikalligi; hozongo nihizeŋ David beboholnighi, Jehovah bızad bikyehgo ikalligi! Hosanna wutahti!

11 Oko Jesus Yerusalem gunę ya iyago, inda biyi sohodizini kin gunę yaiya, oko wunę daaltşo hatihita yineliŋgo, oko kat ininą silinigo, Bethanigo nakisatahigi yilyikai.

12 Oko apinigo, Bethani den nakago, dicinbinilhiyin; 13 Oko cinyan lakanigi bitsin la nezaji iago yilsan, atan ban holongo, oko akonniya, la cinyan ban holongo yidinolinigo biniyi, akwe iniyago tado yahiyilsanta atan deya; tah-to akwe naholzigo ban. 14 Oko Jesus yicin hadşigo ani; Holago dine to la na nadotinla; oko bidaholanę deidistan.

15 Oko Yerusalemgo yikai, oko biyisohodizini-kin yaha iya oko dine akunę ahandailnighi ci inilkad, bikitani beka peso alhadajitnilen neidiyelgan, oko gaspidi ndayilnighi bi bikidahastahi ilto; 16 oko dine do asa biyisohodizinkin bineka dajijatago ohosen. 17 Oko dine neinthingo ağalni; da doş biki iscin, şişikinigi, dine daaltşo kin biyi sohadizini deilni; nti nihiyi kin biyi aninhi adalla. 18 Oko naltso yedahoseni inda ndailnihi bindantai deidistanęo ho diyoleyel ya ntsidakyeņ, nti hwedaltsit, dine daaltşo ye nanthini halahani danizengo aidi ban.

19 Oko ininągo kinhalehiden ci nanakai.

20 Oko apinigo begahęi joka, tsineğ sakkango dayilsan; 21 oko Petrus yernalnigo, ağalni: şinantai, tsin bahatsit bidiniden sakkan lan. 22 Oko Jesus gaciŋ hadşigo ağalni: God ba inli. 23 Daanigo anihyidisni; hai şin dine şin di dzilligi yicin gadotsi, hyiditna, inda tho ntyel ndiyolegan; nti nęe biyidi do

đota nşinikyęņ ta, nti jotlango, daani da aninigo adonił, ta yokyedigi bi do. 24 Aidi ban anihyidisni: hatisan lana nşizenigi, sodilzingo yintlango oko ni do. 25 Oko sodilzingo, la banhakki-anilago, şaninaa'; oko nihizeŋ yadilhil biyidi sitahigi ai ne banhakki atehigi ilto na neididoal. 26 Nti do na neideahgo nihizeŋ yadilhil biyidi sitahigi ilto ne banhakkiatehigi do naneididoalta ilto.

27 Oko Yerusalemgi najekaigo, oko biyisohodiziinkin bi jegahgo, ndailnihi binantai inda naltsoyedahozeni inda hastui gahaskai; 28 oko adahalni: hais biži bikyeņgi di ali? Oko hai ku antiŋ niłni? 29 Oko Jesus gaciŋ hadşigo aęalni: ši ilto la nanihydideskil nisen şicin gadahsohtsigo, oko be nihiylgodesni ku aştinigi şei dinnaanigi. 30 Jan diyingo thabideskiziş gaden, yadilhil den datsi, dine bitahden datsi? Kat be şildahalni. 31 Inda adaahyiditnigo adani: yadilhil biyiden dadintniđo, oko şan hatego do dohtlanta, nihydidonil; 32 oko dine bitahden dadintnigogo, dine yeneltsit, daaltşo Jan daanigo God ba nantahi danizingo: 33 oko Jesus gaciŋ gadastsigo adani: do nihiylbedahozenta. Oko Jesus ga nadotsigo aęalni: oko do be nihiylgodesni, hais biži bikyehgo aştin.

12 Oko hani ye gołahonilni: dine la cilnaatlohigi bidaakyeęi kidila, inda yinaasti, inda tho litel be ilinigi ayila, inda dine ya aęalyandogo yeisint, oko nezago niya. 2 Oko akwe naholzigo ganaltye la ai dinehigi yicin ila, daakyeę bi nestanigi la bi dogo ai biniyi. 3 Nti ai dinehigi ai naltyehigi nabidinesgalgo daakyeę analea'. 4 Oko nanała binaltye akon neinila', oko ai daholne, bitsitsin ndeidesne' oko ncongo adahola andahasa'. 5 Oko nailto la akon anayila', ado dahwishyin; inda dohayui la, oko la ndeinesgal inda la dayishyin. 6 Oko daala biyi' t'a hazo ayoayontni, aidi akyedi yicin anayila', yaatego ya ntsidakyeņ şiyi'go ai ban, anigo. 7 Nti ai dinehigi adaahyiditni:

daakyeḥ ai pi doleḥ, oko daḡodiyileyeḥ, oko daakyeḥ aidi niḡyi doleḥ. 8 Oko daḡwishiḡin, inda daakyeḥheḥ ci daḡwiḡḡan. 9 Oko kat daakyeḥ binantai da doniḥ? Dokaḡo inda ai dinehigi neidoḡtḡḡil, oko daakyeḥ ai tla neidoḡḡoḡ. 10 Da ḡidiḡ ḡaḡo dainoḡḡḡata God bizad biyideḥ: Kin iḡini tse yo aḡyilḡanigi, aidi kin wiḡyadi saanigi silin? 11 ḡidi Jehovah binaniḡ ate, inda niḡyi ce ba ḡtsideikyeps? 12 Oko ce daholḡod ḡti dine yeḡaltsit, oko bilḡbedahozen ḡi hanihigi ḡakiḡḡoḡo yahalni, oko anahaskai, oko dabaḡango anasakai.

13 Okogo Farasiz inda Herodiyanz la ḡaciḥ dayilad, saden ḡakadaillḡyilgo biniyi'. 14 Oko ikaigo adahaḡni: nihinantai, niḡyilḡedahozengo daanini ḡlin, ni daḡni ḡolni laḥ, dine adanini ḡo ḡiḡikyeh ḡnizen ta, ḡti God bizadigi ai daḡni be nanḡḡḡin, Natani peso bahatniḡgo, ado ḡo bahatniḡtago, ḡaitihigi ḡan yaate? 15 Ba dahiditniḡ datsi ḡota datsi? Oko Jesus ya ḡtsidakyeps bilḡbehozengo aḡalni: ḡateḡoḡ ḡi daḡinoḡḡan? Peso la ḡanaa' dineḡin. 16 Oko kwe deinaan. Oko aḡalni: ḡaiḡan yiki sita, inda ḡai ḡan yiki iscin? Oko adani: Natani laḥ. 17 Oko Jesus ḡaciḥ hadsiḡo aḡalni: ḡa ti natani bii badahoḡniḡ, inda ḡati God bii badahoḡniḡ. Oko bizadigi ce ya ḡtsidakyeps. 18 Oko Sadusiz bananakai, danḡeni ḡo nahidijehgo dayotlaḡo, oko ḡdahodilkitgo adani: 19 Natani, Mozes naḡa yikyeh iscin; dine la beestsan yaḥ datḡago, baaḡciniatingo, bitsili yanḡ ikyehgo, ado binai ya aḡcini banahicḡ. 20 Oko sotsit alaḡacego, oko alaḡin ḡaḡahiḡ beestsan ayila, oko baaḡcini atingo dahastsan; 21 oko na akyedi ḡneidiḡtyin, oko ai ilto baaḡcini atingo dahastsan, oko na akyedi ilto da akutsa. 22 Okogo ḡa sotsitgo ḡdahodilḡtyin ḡdi daaltḡo ba aḡcini atingo nezna. Okogo ai bikijin astani ilto dahastsan. 23 Daanigo dine nahidijehgo, aiḡ sotsitigis ḡais be estsanḡo? Ai sotsitigi daaltḡo beestsan silinḡo aidi ban. 24

Oko Jesus ḡaciḥ hadsiḡo aḡalni: da niḡyiḡ bithadadoan, God bizad biki iscinigi ḡo niḡyilḡedahozenta, inda God bebitsiligi ḡo niḡyilḡedahozenta ai be ate. 25 Dine danḡeni nahidijehigi ḡo aḡa ḡdaikyehḡa, inda ḡo aḡadeidijaḡta, inda yadiḡḡil biyidi daholonigi diyin ḡdaleahi ḡdahalindo. 26 ḡti danḡeni nahidije, da Mozes binaltsos ḡaḡo dainoḡḡḡata, eidenini biyideḥ God Mozes yicin hadsiḡo; ḡi Abraham bi God niḡlin inda Isaak bi God inda Yakob bi God niḡlin? 27 Danḡehigi ḡo bi God jilinḡa, ḡti daḡyinanigi bi God jilin, oko bithadanoan.

28 Oko naltsosyehoseni la niya, aḡcin yadiḡḡḡigo yidiḡsan, oko Jesus yaate ḡahastsihigi bilḡbehozengo, aḡalni; ḡai ḡan ayuite sad bikyehdahiniḡtanigi? 29 Oko Jesus ḡaciḥ hadsiḡo ani: ḡi aḡsedi bikyehdahiniḡtanigi sad; Israel-dine dasinoḡsan, Jehovah nihi God daḡai Bikyehdahiniḡtani ate; 30 Jehovah ni God ḡḡe be daaiyisi ayointni, inda niḡsizin be inda ni ḡsekyeps be, inda ḡtsil be ayointni. ḡidi aḡsedi ado ayuitehigi bikyehdahinoḡnanigi sad ate. 31 Inda akyedi ku nana ate; bilkyehotini ayointni, t'a ni ki atego. Aidihigi tsida alaḡgo bikyehdahiniḡtanigi sad. 32 Oko naltsos yehoseni apijin: ala akuteu, ḡinantai, ni daḡni ḡolni: daalaḡ God laḥ holon, inda nanaḡa atin; 33 oko nihiḡe be inda nihiyidisizin be inda nihiḡsekyeps be inda nihiḡsil be ayoadeiniḡnigo, ai daaiyisi yaate, biciḥ ḡdahidilniḡhigi daaltḡo ai dohozonta. 34 Oko Jesus yiyiḡsan ḡwiḡyango ḡahatsiḡo aḡalni: God bebhoḡniḡi bitsandi ḡo nazadi sinizinta. Oko ai bikijin ḡnadaididoḡkilen bitḡsan dajitit.

35 Oko Jesus biyisohodizininiku ḡunḡ nanḡḡḡo ani: ḡateḡoḡ naltsos ye dahoseni Yistaḡinili ai David biyi' adani? 36 Oko David dapi Nilcidiyin be anigo Jehovah Bikyehḡyiniḡnani apijin, niḡnaḡiḡo ḡiḡaḡ da ḡta, ne ena nikyetlaḡi nininilinḡ; 37 David ḡa pi anigo Bikyehḡyiniḡnani ate, okoḡ

hatego biyi' do? Oko dine daaiyisi dabistsango deinizen.

38 Oko nannt'ingoni: naltsosyeda-hoseni bitsada-doh'li, bi e ayuidani'nez t'hadadekahgo tei bilyadate, ado kin-t'ah naast'ingo natani dabiditnigo dei bilyadate; 39 oko biyi a'anaatl'ehi kin gun'e biki dahastahigi a'asedihigi tei bilyadate, oko cin'yan andalin' gun'e cin'yan yadatehigi tei deinizen; 40 oko astsan bahast'in adast'ntigi bagan yit-san dein'yan, oko sodilzin ayun'nezgo adeile, dine t'o dabinil'in biniyi'; aidi daaiyisi bap'hakki adol'ni.

41 Oko Jesus peso bi tsa yig'ah nestago, oko dine peso yi'yi dayin'igo yiyil-san, oko da at'ini dohayu'go dohayui peso yi'yi dayin'il. 42 Oko astsan baha-jopahigi la niya, oko naki dotli'go yi'yi yininil. 43 Oko bidahol'angi hokkoyid'indigo ahil'ni: jokon, daiyisi da'ani anih'yidishi, di astsani baha-jopahigi agadi peso yi'yi yininil, nana'la hastui ai dohozonta, 44 ci dahintehigi ai tei yi'yi dajin'il, n'ti di astsanigi t'a neijahigi yi'yi yininil ai be ate.

13 Oko biyisohodizinkin biyiden jekaigo, bidahol'angi la abil'ni: nihinantai jokon, tse ayuidatehigi be kin, inda kin ayuidatehigi. 2 Oko Jesus gacin' hadsigo agal'ni: da di kin ayuidatehigis in'in? Tse da'alai ndi do alk'yedasaantado, daaltsho ndoltas.

3 Oko dzil' yig'ango tah nahast'han biyisohodizinkin wunanjigo, oko Piter inda Jemz inda Jan inda Endru dasahi nahodil'kit: 4 nihiyil'golni, gago agodonil' aidihigi; di daaltsho ahodonil'ligi hati be e hozendo? 5 Oko Jesus gacin' hadsigo agal'ni: gaidinil'in, daaka lada nihiyidole hila. 6 Sizi bikyeh'go lani nihidoka', si Yistain'illi ist'in dani-do, inda dine dohayui yidadolo; 7 okogo alk'yejicago dasidohtsango, tado ndal'siti, oko aidihigi daaltsho agodonil', n'ti t'ah-to aji gal'zista; 8 oko dine daah'yika'ndo, inda dine bindantai da ah'yika'ndo, oko t'ango nahastsan adidokal, inda dicin dolni; d'idi agodol'nilligi begodolzis.

9 N'ti adaadagolyan, oko a'andaatl'eh-

go nihiyil'ndaka'do, inda biyi a'ana-atlehi kin gun'e ndanihiyini'galdo, oko natani yig'ah nihiyil'neheka'do, shi-shi'ni'na be bil'bedahodolzin'igo biniyi. 10 Oko Haniyatehi alse daaltsho dine be bil'godoni. 11 Oko owail'yago ndanihiyies'dogo, inda natani yadanihiyies'dogo, gadadohtsihi tado ba ntsida'h-kyensta, inda bitsedi tado bandapiniil, Nilceidiyin adadido'h'ngi nanihiyint'indo akwe hol'zisigi. 12 Oko dine la bikis yidastsago yidiyoleyel, inda dine la bizei biyi' yidastsago yidiyoleyel, oko al'cini gase'cini yikijin' ndidot'algo bade-tan dadotsal'go biniyi. 13 Oko dine daaltsho danihiyijol'ado sizi bin'na, oko hai'sin nahol'zisjin' yidil'kalgo ai bicani-dot'al.

14 Oko Romandine bi silau diyingo kinhaleahigi yiyigun nazingo, God ba nantahi Daniel aninigi ki atego, (hai-shin di jul'tahigi yiditsado) Yudea ke-yahgi dine kyedahatinigi dzil' biyigo yo ah'yije. 15 Oko hai shin kin yigan' ngahigi daaka ya ana'usa, tapihigi baganden' ci dotjigo biniyi'. 16 Oko hai shin daak'yeh'gi ngahigi daaka kindi bi e yanautsa hila; 17 n'ti hwe dalt-san inda dabidilt'ohigi akwe hol'zisigo, 18 n'ti didihigi do haigo agodonil'go sodadolzin. 19 Oko akwe hol'zisigo daaiyisi dine t'ida'h'widoni, God nahastsan iyilahandan' kat inta do kutego t'igont-nita, oko di bikijin' do aku nahodont-nilta. 20 Oko God akwe hol'zisigo do al'cintigo ayilago, do la hyinanitado, n'ti dapi bi dine bin'na, nininniligi bin'na, ai yol'kalligi al'cintigo ayila. 21 Oko dine la anih'yil'ngo, jokon kwe Yistain'illi, inda nana'la anih'yil'ngo, jokon, co nledi naga, daaka dauhtlan'ila; 22 oko yistain'illi yidadilyai inda God ba ndantahi yidadilyai, aidi akon ndaka'ido, ayuitehi adeil'indo, dine yi ndaalodogo biniyi, God nininniligi da yidadolo adeile'ogogo. 23 N'ti ataadagolyan, jokon daaltsho agodonil'li be nihiyil'hwesni.

24 Oko akwe yol'kalgo, t'idahasn'i do bikijin', johonaai cahodol'hyel, inda

tlehonaai do be adintinta; 25 oko yadilhil biyiden son ndoltas, oko yadilhil biyidi be bitsiligi aidi yeditshiso. 26 Oko Dinebiyaz kos biyigi niyago deisdoles, ayuitego hozongo, inda ayuitego bitsiligo niyago. 27 Oko bi ndaleahi yidoja', oko daaltshoden bidinee ba aladeidolil, nahastsan bekagi ndahonesanden inda yadilhil biyadi ndahonesanden.

28 Tsin bahanihigi bohoja'; bitsin ditotigi, inda bitan banhalehgo, aidi be nihiyilbedahozen sin nahotlehigi; 29 aidihihi ki atego didihigi atsago, aidi be nihiyilbedahozendo, daaiyiden naholzis. 30 Daani anihyidishi, didi aholciligi do adotinla, didihigi atsago inta. 31 Yadhilhil inda nahastsan bilgo adotinl, nti shisizadigi do adotinla. 32 Nti akwe yolka' inda akwe holkilgo dine do bilbehozenda, inda diyin ndaleahi yadhilhil biyidi do bilbedahozenta, inda God biyi' dota, bi Zei deya.

33 Oko ataadagolyan, dasidojin do sodadolzin, donihyilbedahozenta gagoşin ahodonil ai binina. 34 Oko Dinebiyaz nezago deya dine nahalin, bikin bitsan diya, oko binanil bebidaholnigo ayila, inda dine daaltsho bi nanişigi ye dinan, inda kinyaagalyanigi dinişin yişni; 35 aidi ban dasidojin, do nihiyilbehozeno gagoşin kinbinantai natta, ininango datsi, tle alningo datsi, nahohai anihigo datsi, gayilkango datsi. 36 Hazogo natsagogo, oko nihiyi datsi ndaalguşgo nihikinatsa. 37 Oko anihyidishinigi daaltsho apidişni; dasidojin.

14 Oko dipeyazi inda ba dikos-atini deidoynligi naki eskango, oko ndailnihi bindantahigi inda naltsos yedahosenigi sistla dagodiniltshel danişen godanesthan: 2 nti adani: alahazlişgi dota, dine dahoskye dolel şaşin.

3 Oko Bethani holyehigi Simon, dine daate nden bilodgo bagangune sitago, astsan le lakandahalcinigi thozis yeinego yayia, daaiyisi ilingo, oko thozis aidinaango bitsi yiki yayinil. 4 Oko dine la binina do bildahaltinta, hatiş biniyi di lakandahalcinigi yo ajikan,

adani; 5 distin bangodolelgo nahidonihen, ado badahajopahigi bithadonihen. Oko biciş do bildahozonta. 6 Oko Jesus ani: tado ban ndahtini, bin naga, yatehi naniş şa ayila ai di ban. 7 Badahajopahigi daalajin ndakai nihithagi, t'a nihiyi danosengoyatehi ba adalin, nti şi do nihithahgi naşata do; 8 t'a yineleanigi ayila; şitsi şaistla tahto flesidilteylgo; 9 daani anihyidishi, yatehani nahastsan daatenden bekagi banahanido, binanişigi ilto be hanido.

10 Oko Judas Iskariot, nakisatahigi la, ndailnihi bindantai yanjo iya ahadadidedotalgo biniyi; 11 oko deidistşango banbildahozon, ado peso ndontuil adahalnigo gadeidezean. Oko ahadadedotalgi ye iste ndahazean.

12 Oko dipeyazi deidolegalligi la eskango, godaholangi adahalni; haışan cinyan adadilni? 13 Oko bidaholangi nakigo ahilni: kinhaleahigo doaşgo, oko adi noaşgo, dine la thosji ye tho yoalgo bitahdoaş, bikyeoado. 14 Oko dine yayia guş, ai kinigi binantai apididohnil; hai tabini hazean, şidaholangi bildadessişigi; 15 oko bagandi kin ayuigoniltsho akwe nihiyildoka, dailtingotego, cinyan akwe naha adolil. 16 Oko boholangi dahdiaz, oko ta aninegi ki atego yikiniş, oko akwe cinyan ayila.

17 Oko nakisatahigi kwe ininango yiş yikai. 18 Oko dinespingo adanijan, Jesus ani; daani anihyidishi, nihiyi la sildaosanigi la dine ba şididoal. 19 Oko banbinigo ya ntsidakyen, ado adaahyiditni, oko la şi datsi, ani, inda nana la şi datsi, ani. 20 Oko ganansigo ağalni: di nakisatahigi la, tlesta yi gaikahigi aidi ate. 21 Dinebiyaz daani deya, ta be biki iscinigi ki atego, nti dilahayui ai dinehigi, dine yaşidoalligi, do bidiscingo ai yaate nden.

22 Oko daşnyango, Jesus ba dahidinango, ado yiki sodolzin do niyizthiş do bithaizni, ado ani; ndahollahgo dasan, aidi şitsis ate. 23 Oko banhaizahi neinişango, oko yiki sodolzingo, do yithahidezean, oko daaltsho dayotlan.

24 Ado aǵalni; ǵidi ši diǵ ate, aidi dine bayantniligi. 25 Daǵni anihiyidişni; cilnaatlohi biḥohigi ǵo la nadeştlińta, yadilhil biyidi la nadeştlińgo inta.

26 Oko sin ye daḥoḥalǵo, dzil Olive holyehigi yigǵango ǵanaskai.

27 Oko Jesus aǵalni: ǵi tle daanoǵsho şisnińa do nihiyildahaltinta do, biki iscinigi ki atego, naniǵkadi diyessheǵ oko dipe ḥaidoka. 28 Nti jiscaden ǵanastsago do bikijin Galiligo nihilanjin deşal. 29 Nti Piter aǵalni; daaltsho ǵo biǵdahaltintago, ńdi ši ai ǵota. 30 Ado Jesus aǵalni: daǵni anihiyidişni, ǵi jin tsida ǵi tleǵo, naḥoḥai taḥto nakidi anihigo, ḥadı ǵo pii nişlińta didinil. 31 Oko hoǵon hoşkyen tsingo nişizeǵodoleǵo, ńdi ǵo nii nişlińta to ǵo şineateta. Ado daaltsho t'a alkiǵkyehgo ǵadastı.

32 Oko Gethsemane holyegi yekai, ado bidaholanǵi ahiǵni; kwe nahisoḥan, sodistsingo. 33 Oko Piter inda Jemz inda Jan yilǵskai, oko daaiyisi tsidolyiz oko daaiyisi bahuni, 34 ado aǵalni; şisizini daaiyisi bahuni sizeǵodoleǵligi, akwe nahisoḥango dasidoǵin. 35 Oko daaiyidigi niyago, ńsidingokogo sodolzin, akwe olkiligi ǵatşango ilehi ki itego kuhunnehgo. 36 Ado ani: Şizeǵi, ni daaltsho anilin, ǵidi banḥaizahi sitsanna', ši nisengo ǵota, ńti ninizengogo. 37 Oko natsago daalǵusgo yikiniya, oko Piter yicin hadsi: Simon, ǵa ilǵuşis, daalai ahyelkitjins do tsidezeǵin le nte ta? 38 Dasidoǵin do sodadolzin, ǵo nihiyi dadinoḥaḥta biniyi. 39 Oko akon ananatsa sonadolzingo, ai zadigi ye ǵanahastı. 40 Oko aden nanatsago najilǵus yikina-natsa, daaiyisi biǵdanizengo ai be ate, oko ǵanadadotsihigi ǵo biǵbedahozenta. 41 Oko ḥadı nanatsago, ado aǵalni; kat daolǵus ado ǵadalyn, kat da akudi, olkiligi aji olkit, Dinebiyaz banhakkiatehigi ye aḥa danestan; 42 ndohje, ḥin dahdedika, okon nnaşidinaanigi daaiyididen.

43 Oko daako taḥ yajilḥigo, nakisataghigi la, Judas niya, inda dine doha-
[Navaho.]

yui yilyineǵ, diltlişta tsinta deitja, ndailnihi bindantai inda naltsosyedahoseni inda hastui bitsanden oneǵ. 44 Oko Judas be ehozeni ǵa ayilago ani: t'a bizanisthanigi aidihiǵi atindo, deidoǵsol do ḥazogo dadeididoḥtloz. 45 Oko Judas ǵaniyago, daako ǵacın diya ado, halahani şinantai, 'ni ado yizanoḥan. 46 Ado daholşogo do dadadiǵloz. 47 Oko dine biǵaḥgi nazinigi la, bidiltliş ǵayitsinsgo, oko ndailnihi binantai ba naleahi neidilǵal, oko ǵaja kinilǵal. 48 Oko Jesus ǵacın hadsiǵo aǵalni: ǵa anijni ǵasḥan nahalingos tsin inda diltliş deinoḥja dasidoloz? 49 Dakwi jin biyisohodizinski gune nanihyinisthin, ńti tado dasolşodta, ńti biki iscinigi daaiyisi aǵodonil. 50 Oko bidaholanǵi daaltsho ǵatsan ditje dasahi sizlin. 51 Oko la dine anid naǵahigi ǵakye niya, t'aliteciǵo naǵaatahi bikidestiz oko tsilkye daholşod; 52 naǵaatahiyen daakon silsozgo, t'a litciǵo yitsan dilewad.

53 Oko ndailnihi binantai baǵango Jesus adesloz, oko nadailnihi bandantai daaltsho inda naltsosyedahoseni inda hastui daaltsho alasilin. 54 Oko Piter nezaden ǵakye ikal, inda ndailnihi binantai baǵan gun yajiya, oko bi ndaleahi yilnahastan, najitsilgo sita. 55 Oko ndailnihi bindantai daaltsho inda alasilinǵi daaltsho baatei binina diyoleyeǵo ce ǵadasḥta. 56 Oko dohayui ǵa dahalni, ńti bahanigi ǵo ahyidalmeta. 57 Oko la nazin, daatsai-go ǵa dahalnigo adani; 58 anig dasiditsan; ǵidihigi biyisohodizinkinigi yila be ilyahigi ndeskal, oko ḥagi jin aleḥgo la nnadeşal ǵo yila be ilyahigi. 59 Nti bahanigi ǵo ahyidalteta. 60 Oko ndailnihi binantai dine alningo yizingo, ago Jesus nahodilkitgo ani: ǵa Yistainilliş nlin Ayuite Bilhozonı Biyi'? 61 Ado Jesus ani: ai laş ši istin, ado Dinebiyaz dadinolın, Ayuitego Bitsiligi nişnajigo dasitago, ado yadilhil den kos ye natta. 62 Oko ndailnihi binantai ǵa e nızonsgo ani: ḥatis biniyi oini binina daidikit-do. 63 Bizad

đoyaşontahigi t'a nihyi dasidotsan; haitego ba ntsidahkyens? 64 Oko daaltsho adani, t'a dadotsal. 65 Oko la ġaki dahideze dazlın, la bila nisjulgo ye ndahoniłzin oko adahałni: ađodolnıli be nihiylgolni. Inda nanil bila ye ndahoniłzin.

66 Oko Piıter hogandi sitago, ndailnihi binantai be astsannanil la niya; 67 oko Piıter naıtsılgo yılşan, yinelın-go ani: ni ilto Jesus Nazaretdeı biyi-nekai. 68 Oko naasdinlisingo ani; do silbehozenta, do adıtsata haıtaşan ba yanılthi. Oko ei niya oko nağohai yidıığgo. 69 Oko ciken la nağolsango, oko yilnazinigi ahiłni: đidi la ai atın. 70 Nti nnaasdesın. Oko doğodınaigo yılınazinigi adahałni; daani ni la antın, ni ilto Galilideı dine nlıı, inda daakutego yanılthi ilto. 71 Nti bizaheçıngo ani: dine ba ndatinigi do silbehozenta. 72 Ado nakidi nağohai yidıığgo. Oko Piıter Jesus bizadıgi yenalnigo, nağohai tahto nakidi anihigo, thadı do pii nişlııta didinil. Oko ya nsiskyensgo ġaca.

15 Oko daako ġayıġango, ndailnihi bindantai, inda hastui inda nalt-sos yedahoseni inda alahazlıngi daaltsho alçıı ġadalthi, oko Jesus yadaastlango, oko Pailat yadeisłoz. 2 Oko Pailat nahodılkit: da Juz binantaış nlıı? Oko ġacıı hadsigo aġalıni: t'a ni adininigi ki atei. 3 Oko ndailnihi bindantai dohayuigo ġadaholni, nti do yałthita. 4 Ado Pailat anahodılkitgo ani: da doş adinita? Jokon daşinelango na dahalni. 5 Nti Jesus do aninta; oko ai binına Pailat ce ba ntsekyens.

6 Oko alanaatlehgigi aansiniligi t'a deinizinigi la celte daalajın. 7 Oko la aansıthıı Barabbas holyehigi, ai ayahonila do dine la yiyişıngo aansızın. 8 Oko dine dohayui daantinengi ane đanıgo yego dadilewuş. 9 Oko Pailat ġacıı hadsı go ani: da Juz binantaış bini ikał danosen; 10 bilbehozen-go sodadılzini bindantai dagojolago binına yaha dahaste. 11 Nti ndailnihi

bindantai dine ye yıldıaholni, Barabbas ce dotalgo. 12 Oko Pailat ġacıı ġana-natsigo anabisditni: Juz binantai dabidołnninigi aiş dadişılı? 13 Oko dadilewuşgo, silhye, adani. 14 Oko ani: haıtegoşan, haıthigı şan baıhakkı atsa? Oko daayısi yego dadilewuşgo, silhye, adani. 15 Oko Pailat, dine biyada-tego binına, Barabbas ce idolıyeł, oko Jesus beetshis be ndagonılthıışigo, yeidinaaı deidiyolhyełgo biniyi.

16 Oko silau binantai baġan ġune ġolyaakai, oko silau daaltsho hokko deidııđ. 17 Oko natani bi e ye ġadahodıla, oko tsindenıhgigi bica adayilago yiki deidezan. 18 Oko, halahani, Juz binantai, adahałni. 19 Oko tsin ye ndagonılġal, inda ġaki dahideze, oko ġacıı ntsidahidekyego, ġacıı sodadılzingo adahodileın. 20 Oko ġadatlogo, natani bi e ġa na deidıltoz, oko t'a ho ġa e ye ġadahodıla, da ho diyolhyełgo ci dahazłoz.

21 Oko dine la Simon, Sairıniyan la, Alexander inda Rufus bizeı, bi dakyeh deı niyago, aidi tsin alnaustsit yitın adahałni.

22 Oko Golgotha holyehigi dağonılloz, ai hazeanıgi Dine bizadkyehgo Tsıtsın holye. 23 Oko tholiteı althanaustkaıgo ġadeika', nti do yinizenta. 24 Oko dahwişyingo do bikııı ġa een althastonz. 25 Oko apinigo nahastai de ola hazlıngo, tsin alnaustsit yanın ġol adaaskał. 26 Oko bikiki, Đidi Juz Binantai, 'nigo bikiıscin. 27 Oko aniıhi nakigo bil ndaaskał, la nişnaji la niştlajigo. 28 Oko đı ki atego ağotınt, biki iscinigi ki atego; Baıhakkıadatehigi biıha deılthı. 29 Oko hwıġah dekahigi t'og ġadatlo, bitsıtsın deılmasgo adani, ha ha! da niş biyi sohodizini kin ndeşkał, inda thadı jın aleşgo andolnıl; 30 yista adılıtigo, oko tsin baıdeı bita nta. 31 Oko ndailnihi bindantai inda nalt-sos yedahoseni ġadatlogo adahaıyiditni; la ai acanaıhyıġah, nti dapi tei do acanaıhyıġahta. 32 Bini Yistaınıllı, Israelbinantai tsi baıdeı yitan nata, oko dadınııleılno, daidıtlan.

33 Oko atlenaango keyah daate nden cabolhyel tha de ola izlingo inta; 34 oko tha de ola izlingo, Jesus yego ani; si God, si God, hategoşan sitsan diniya? 35 Oko biğahgi nazinigi la, deidistsango adani: Ilaija hokko yilni. 36 Oko la tho dokonzigi yika dilewud, tsin yilethahi dahiskan, ado ye ganizid, oko ani; ta hallo, Ilaija datsi gadokalgo, yita godoltyel. 37 Oko Jesus yego gacago bizehazlin. 38 Oko biyisohodizinikin binepaligi bilethaden alcatlad; 39 oko silai binantai yigahgi sizingc, gacago inda bizehazlingo zil-sango ani: didi daani God biyi' ate lan. 40 Ado astsani la nezaden dadezeingc, Meri Magdalın, inda Meri Jemz bima inda Joses bima, inda Salome; 41 di astsanigi Galilidi njeğahgo, gakyen naya, ado ga ndalea' nden, inda Yerusalem go astsan tlan bilgo.

42 Oko ininango, eskango Domingo, alagadolelligi biniyi astedadilnegc; 43 oko Jozef Arimatheaden, natani la jilnigi, bi nsekyens yatehigi, God bebolnihi gaidezeingi, niya inda do nalt-sitgo Pailat ya niya, oko Jesus bizii yiyikyed. 44 Oko Pailat da itan dahastan nizengo ya nsekyens, oko silau binantai hokko yidind, naidilkitgo da itan dahastan datsi. 45 Oko silau binantai golgolnigo, bizii ai Jozef yeidinaan. 46 Oko naagaatahi nizunigi nayisni, nayiltingo yil istiz, oko tse bi gaontnilen gunen ayiltyin, oko tse deidiniłmas. 47 Oko Meri Magdalın inda Meri Joses bima dzisthingi yiyilsan.

16 Oko Domon biskanni Meri Magdalın inda Meri Jemz bima inda Salome lakandahalcinigi ndayizja ye dahodolago biniyi. 2 Oko daaiyisi apinigo tahto gaahgo jiscadi jekai; 3 oko adaahyiditni, haisan tse naħa naħgo idolmas? 4 Oko dadengin, tsehen naħgo elmazgo dayilsan, ai tse ayunltsħo. 5 Oko jisca gunen ya-
[Navaho.] 6

haakaigo, dine anidnağahigi la nişnagigo sitago dayilsan, bi e lakaigo ayunl-nezgo, oko ikye tsidadolyiz. 6 Oko ağanı; tado ndalsitti, Nazaretden Jesus ga dadolın, dahidiltehen, nadıtsa kwe ai atin, so, kwe sithin nden. 7 Nla hoħka, inda bidaholañgi inda Pıter bilgodolni, Galiligo nihilañjin iya, oko adi deidolseł, t'a nihyilgolniyengi ki atego. 8 Oko aden tşhinlgo jekai, oko jiscaden yitsan ditje, gatha dahoditlitgo, ado la ndi tado yicin hadşıta, ndaltsitgo ai ban.

9 Oko ai bijin daaiyisi apindan nadıtsago, Meri Magdalın ałse yicin niya; 10 oko tahnasdıtsahi bilnjekaiyen be bilgojolni, bandabinigo to dacago; 11 oko jinago deidıtsango, oko ai yiyilsango, do dayotlanıta.

12 Oko ai bikijin keyahgi iasgo naki-go yaniya, 13 oko tlajin ya nadaholni, nti dodagotlanıta.

14 Ado bikijin tlasatago daınyango yaniya, oko hategoşan nihije datse inda do daohtlanıta, ağanı, dağolsanigi do dahotlanıta. 15 Oko ağanı; nahastan bekagi daate ndengi, yatehıhani dine daaltşo bebidaholnigo biniyi thauħka'; 16 haışın yotlan şın, inda yitsıta tho alya şın, ai bicanhadotal, nti haışın do yotlan şın banhakianılhen binına banhakiadolnił. 17 Oko di be dayotlanıgi benihyiłbedahozendo; şizi bikyehgo einti gatainoltsħelđo, oko lağo atehigi zad ye yadalıthido; 18 oko tlız ndayilado, oko hwiłhyehigi deitlan ndi, do abidolılłita; oko bitħahdahoneskahigi bikidadılnigo, oko yaate ndatleł do.

19 Oko gaicin hadşı do bikijin, yadıłıl biyigi silin oko God nişnajigo da nesta. 20 Oko thauskai, do daaltşogc hani ye yil daholni, oko God beka analewu go, oko dine dayotlanıgo ayıla, oko da pi binanış ate dine bilbedahodolzinlgo ayıla. Amen.

